

ΑΠΟ ΤΗ ΣΧΕΣΗ
ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εξελικτικής Ψυχολογίας
Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία &
Τμήμα Ψυχολογίας Α.Π.Θ.

17 - 20.05.2012
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Οργανωτική Επιτροπή

Επίτιμη Πρόεδρος του Συνεδρίου
Λουκία Μπεζέ

Πρόεδρος
Παναγιώτα Βορριά

Γραμματέας
Κωνσταντίνος Πετρογιάννης

Ταμίας
Ελευθερία Γωνίδα

Μέλη
Μαρία Βαϊράμη
Αλεξάνδρα Δεδικούση
Παντελής Καρασαχινίδης
Δήμητρα Καραδημούλα
Φίλιππος Καργόπουλος
Παναγιώτα Μεταλλίδου
Μαρία Ντούμα
Ιουλία Ντούση
Μαρία Πλατσίδου
Ευτυχία Σταματίου
Ευαγγελία Χατζηιωαννίδου
Γλυκερία Χατζηκυριάκου

Επιστημονική Επιτροπή

Πρόεδρος
Ζαΐρα Παπαληγούρα

Μέλη
Ευαγγελία Γαλανάκη
Στέλιος Γεωργίου
Βασιλική Δεληγιάννη-Κουϊμτζή
Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Σμαράγδα Καζή
Δήμητρα Κατή
Δήμητρα Κογκίδου
Θεανώ Κοκκινάκη
Αικατερίνη Κορνηλάκη
Αγγελική Λεονταρή
Νικόλαος Μακρής
Μαρία Μαρκοδημητράκη
Πλουσία Μισαηλίδη
Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη
Ζωή Μπαμπλέκου
Φωτεινή Μπονώτη
Δανάη Παπαδάτου
Καλλιρρόη Παπαδοπούλου

Χριστίνα Παπαηλιού
Δέσποινα Παπούδη
Δημήτριος Πνευματικός
Νικήτας Πολεμικός
Κωνσταντίνος Πόρποδας
Σταυρούλα Σαμαρτζή
Παναγιώτης Σίμος
Ευθυμία Συγκολλίτου
Σπυρίδων Τάνταρος
Αναστασία Ψάλτη

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Πέμπτη 17 Μαΐου 2012

17.00 - 18.00

Εγγραφές

18.00 – 19.00

Τελετή Έναρξης - Χαιρετισμοί (Αμφιθέατρα II & III)

19.00 – 20.15

Προσκεκλημένη Ομιλία (Αμφιθέατρα II & III)

'Effects of postnatal depression on child development: different processes mediate different outcomes' would be suitable?'

Ομιλήτρια: Lynne Murray, *University of Reading, United Kingdom*

Πρόεδρος: Ζαΐρα Παπαληγούρα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

20.30

Δεξίωση Υποδοχής

Παρασκευή 18 Μαΐου 2012

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 1 (Αμφιθέατρο I)

Διαστάσεις της ανάπτυξης στην εφηβική και νεανική ηλικία

Πρόεδρος: Σ. Λεοντοπούλου, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

001

Διερευνήσεις του ευ ζην και των θετικών δυνάμεων του χαρακτήρα κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση

Σ. Λεοντοπούλου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα μελέτη είχε ως στόχο να συνεξετάσει για πρώτη φορά δύο συναφείς, αλλά διακριτές έννοιες, οι οποίες έχουν τις ρίζες τους στη Θετική Ψυχολογία, αυτήν του ευ ζην (well-being) και των θετικών δυνάμεων του χαρακτήρα (character strengths). Συγκεκριμένα, η έρευνα επιδίωξε (α) να εκτιμήσει τα επίπεδα του ευ ζην και των θετικών δυνάμεων του χαρακτήρα κατά την έναρξη της ενηλικίωσης στην Ελλάδα, αλλά και (β) να αξιολογήσει την επίδραση μιας σειράς δημογραφικών και άλλων ψυχοκοινωνικών χαρακτηριστικών, όπως η ψυχική και η σωματική υγεία στο ευ ζην και στις θετικές δυνάμεις του χαρακτήρα. 312 φοιτητές και φοιτήτριες από τα Πανεπιστήμια Κρήτης και Πειραιά συμπλήρωσαν μία συστοιχία ερωτηματολογίων (συμπεριλαμβανομένων των Psychological Well-Being Scales - Short Scales, Ryff, 1989 και VIA Survey of Character Strengths, Seligman, 2002) κατά τη διάρκεια μίας διδακτικής ώρας στο πρώτο εξάμηνο των σπουδών τους. Γενικά, οι αναδυόμενοι ενήλικες φάνηκαν να διαθέτουν ικανοποιητικά επίπεδα ευ ζην και θετικών δυνάμεων του χαρακτήρα. Οι δυνάμεις της σοφίας/γνώσης, του θάρρους και της υπερβατικότητας φάνηκαν να

προεξέχουν, καθώς καθεμιά τους συσχετιζόταν υψηλά και θετικά με τις υποκλίμακες του ευ ζην της κυριαρχίας στο περιβάλλον, του σκοπού στη ζωή και της αποδοχής του εαυτού. Η καλή σωματική και, ιδιαίτερα, η καλή ψυχική υγεία σχετιζόταν θετικά, ενώ επίσης προέβλεπαν διάφορες όψεις τόσο του ευ ζην, όσο και των δυνάμεων του χαρακτήρα. Τα παραπάνω ευρήματα είναι ενθαρρυντικά τόσο για τη θεωρία και την έρευνα στο πεδίο της Θετικής Ψυχολογίας, όσο και για το σχεδιασμό προγραμμάτων και παρεμβάσεων με στόχο την ενίσχυση της ψυχικής υγείας των αναδυόμενων ενηλίκων.

002

Υιοθετημένοι έφηβοι: η ποιότητα του δεσμού με τους θετούς γονείς και η σχέση της με την κοινωνική και ψυχολογική τους προσαρμογή

Μ. Ντούμα, Π. Βορριά

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της μελέτης ήταν να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ της ασφάλειας του δεσμού και των προβλημάτων προσαρμογής σε υιοθετημένους και μη υιοθετημένους εφήβους. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος της διαχρονικής παρακολούθησης εφήβων που έζησαν τα δυο πρώτα χρόνια της ζωής τους στο Κέντρο Βρεφών «Η Μητέρα» και κατόπιν υιοθετήθηκαν. Στην μελέτη συμμετείχαν συνολικά 88 έφηβοι ηλικίας 13 ετών. Οι 52 έφηβοι ήταν υιοθετημένοι, ενώ οι 36, αντίστοιχης ηλικίας και φύλου με τους υιοθετημένους, ζούσαν στις οικογένειές τους με τους βιολογικούς γονείς τους και αποτέλεσαν την ομάδα σύγκρισης. Στους εφήβους χορηγήθηκε η Συνέντευξη Παιδιών για το Δεσμό (Target, Fonagy & Shmueli-Goetz, 2003) για την αξιολόγηση της ποιότητας του δεσμού με τους γονείς και τους ζητήθηκε, επίσης, να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια που διερευνούν τις φιλικές τους σχέσεις και την αυτοεκτίμησή τους. Οι καθηγητές των εφήβων συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των προβλημάτων προσαρμογής των εφήβων. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι υιοθετημένοι έφηβοι, σε σύγκριση με τους εφήβους της ομάδας σύγκρισης, δεν παρουσίαζαν διαφορές ως προς την ποιότητα των φιλικών σχέσεων και την αυτοεκτίμησή τους, όμως εμφάνιζαν σε μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίες προσαρμογής στο πλαίσιο του σχολείου. Ωστόσο, οι υιοθετημένοι έφηβοι με ασφαλή δεσμό είχαν λιγότερες πιθανότητες να εμφανίσουν προβλήματα συμπεριφοράς, καθώς και δυσκολίες στις φιλικές τους σχέσεις και στην αυτοεκτίμησή τους, συγκρινόμενοι με τους υιοθετημένους εφήβους που είχαν ανασφαλή δεσμό. Όσον αφορά τους μη υιοθετημένους εφήβους, η ασφάλεια του δεσμού βρέθηκε να σχετίζεται με την ικανότητά τους να συνάπτουν στενές φιλικές σχέσεις και την αυτοεκτίμησή τους, αλλά δεν συνδέονταν με την προσαρμοστικότητα τους στο πλαίσιο του σχολείου.

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος ΙΙ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

003

Η επίδραση του δεσμού των εφήβων με τους γονείς τους και τον καλύτερο φίλο τους στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή και στην αυτοεκτίμησή τους

Ε. Μ. Παντούλη, Π. Βορριά, Γ. Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε η επίδραση του δεσμού των εφήβων με τη μητέρα, τον πατέρα και τον καλύτερο φίλο τους στην ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή και στην αυτοεκτίμησή τους. Στη μελέτη συμμετείχαν 287 έφηβοι 12-18 ετών, οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, σχετικά με το δεσμό τους με τη μητέρα, τον πατέρα και τον καλύτερο φίλο τους. Επίσης, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια που αφορούσαν στην ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή (άγχος/κατάθλιψη, απόσυρση, σωματικά ενοχλήματα, κοινωνικά προβλήματα, προβλήματα σκέψης, προβλήματα προσοχής, παραβατική συμπεριφορά και επιθετικότητα) καθώς και στην αυτοεκτίμησή τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι διαφορετικοί δεσμοί με τα τρία πρόσωπα συνδέονται με την προσαρμογή και την αυτοεκτίμηση των εφήβων, αλλά η προβλεπτική ικανότητα του καθενός διαφέρει ανάλογα με τον τομέα προσαρμογής που εξετάζεται. Συγκεκριμένα, ο δεσμός

με τη μητέρα προβλέπει τα σωματικά ενοχλήματα, την επιθετική συμπεριφορά και την αυτοεκτίμηση. Ο δεσμός με τον πατέρα προβλέπει τα προβλήματα σκέψης και την παραβατική συμπεριφορά. Ο δεσμός με τη μητέρα και τον πατέρα μαζί προβλέπουν το σύνδρομο άγχος/κατάθλιψη και τα κοινωνικά προβλήματα. Ο δεσμός με τη μητέρα κι ο δεσμός με τον καλύτερο φίλο αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες για τα προβλήματα προσοχής, ενώ ο δεσμός με τον καλύτερο φίλο σε συνδυασμό με το δεσμό με τον πατέρα προβλέπουν την κοινωνική απόσυρση. Συνεπώς, φαίνεται ότι οι γονείς έχουν διακριτούς ρόλους κι ότι ο δεσμός με τους γονείς ασκεί μεγαλύτερη επίδραση από το δεσμό με τον καλύτερο φίλο στην προσαρμογή των εφήβων.

004

Αντιλήψεις φοιτητών για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση από τους γονείς κατά την παιδική και εφηβική ηλικία

Σ. Αντωνίου, Μ. Ντάλλα, Π. Μαγγανά, Α. Παπαθεοδοσίου, Α. Καλαντζή
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και εφήβων αφορά στο τρόπο που θα αντιμετωπιστούν από τους γονείς διάφορα θέματα γύρω από το σεξ, τη σεξουαλική συμπεριφορά και τη σεξουαλική ηθική (Herbert, 1998). Η συγκεκριμένη παρουσίαση επικεντρώνεται στις αναμνήσεις νέων φοιτητών αναφορικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στο σπίτι, καθώς πλησιάζαν τη σεξουαλική ωριμότητα. Στην έρευνα συμμετείχαν 70 φοιτητές οι οποίοι απάντησαν σε ανοικτή συνέντευξη που κατασκευάστηκε με βάση το ερωτηματολόγιο «Απόψεις των Γονέων για τη Σεξουαλική Αγωγή Υγείας- Δ Μέρος» (Weaver, Byers, Sears, Cohen & Randall, 2002). Οι ερωτήσεις είχαν σκοπό να διαπιστώσουν κατά πόσο οι νέοι έχουν μάθει και ενημερωθεί για το σεξ από τους γονείς τους, κατά πόσο μιλούσαν με τους γονείς τους για τις σεξουαλικές σχέσεις και κατά πόσο ένιωθαν άνετα να πλησιάσουν και να ρωτήσουν τους γονείς τους για τα σεξουαλικά προβλήματα και τις ανησυχίες τους. Από τους συμμετέχοντες στη μελέτη προκύπτει ότι μόνο το 40% των φοιτητών έκαναν συζητήσεις με τους γονείς τους για θέματα σεξουαλικών σχέσεων. Η πλειοψηφία των φοιτητών αναφέρεται στις ευκαιριακές συζητήσεις των γονέων με τα παιδιά για θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης κατά την παιδική και εφηβική ηλικία αλλά και στη δυσκολία τους να συζητήσουν τα συγκεκριμένα θέματα ελεύθερα με τους γονείς.

09.30 – 11.00

Συμπόσιο 1 (Αμφιθέατρο II)

Προσαρμογή μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών και διαπολιτισμικές στάσεις εκπαιδευτικών: Αποτελέσματα από τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες και τέσσερις πόλεις

Πρόεδρος: Φ. Μόττη-Στεφανίδη

Συζητήτρια: Φ. Μόττη-Στεφανίδη, *Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε στο πλαίσιο της Πράξης Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών και της Δράσης 6: Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης. Η Πράξη πραγματοποιείται υπό την επιστημονική ευθύνη της καθηγήτριας Άνας Αναστασιάδη. Επιστημονικώς υπεύθυνη της Δράσης 6 η καθηγήτρια Σουζάνα Παντελιάδου και της υποδράσης 6.1 η καθηγήτρια Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη. Στόχος ήταν η διερεύνηση των παραγόντων που σχετίζονται με την αποτελεσματική προσαρμογή και ένταξη των παλιννοστούντων και μεταναστών μαθητών στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο. Το δείγμα αποτέλεσαν νηπιαγωγεία, δημοτικά και Γυμνάσια σε τέσσερις περιοχές, την Αττική, τη Θεσσαλονίκη, τη Μαγνησία και την Κρήτη. Τα ευρήματα υποδεικνύουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ γηγενών, μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών σε σχέση με την σχολική και κοινωνική προσαρμογή, αλλά και διαφορές ανάμεσα στις περιοχές διαμονής σε σχέση με τα επιπολιτισμικά επιτεύγματα μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν υπό το φως της διεθνούς βιβλιογραφίας (Motti-Stefanidi, Berry, Chryssochoou, Sam, & Phinney, υπό έκδοση) για την μετανάστευση και την προσαρμογή παιδιών και εφήβων.

Ακαδημαϊκή επίδοση και συμπεριφορά ως δείκτες σχολικής προσαρμογής μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών

Σ. Μαστροθεόδωρος, Φ. Μόττη-Στεφανίδη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε η προσαρμογή μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών ηλικίας 10-15 ετών βάσει 2 αναπτυξιακών επιτευγμάτων: α) σχολική επίδοση, β) συμπεριφορά. Το δείγμα αποτέλεσαν 910 μαθητές δημοτικών και γυμνασίων από 4 περιοχές της Ελλάδας (Θεσσαλονίκη, Μαγνησία, Αττική, Κρήτη). Η σχολική επίδοση αξιολογήθηκε με τους βαθμούς και η συμπεριφορά με δύο από τις υποκλίμακες του SDQ (Goodman, 1997): προβλήματα με συνομηλίκους και προβλήματα συμπεριφοράς. Οι υποκλίμακες του SDQ αφορούν αυτοαναφορές και αναφορές εκπαιδευτικών. Οι συγκρίσεις έγιναν ως προς την εθνικότητα και τη γενιά μετανάστευσης. Από τα ευρήματα προκύπτουν σημαντικές διαφορές στη σχολική επίδοση ως προς τη γενιά μετανάστευσης και τη χώρα προέλευσης. Μικρότερες, αλλά στατιστικά σημαντικές διαφορές βρέθηκαν αναφορικά με τη συμπεριφορά. Τα ευρήματα θα συζητηθούν βάσει της διεθνούς βιβλιογραφίας για την προσαρμογή μεταναστών εφήβων (Motti-Stefanidi, Berry, Chryssochoou, Sam, & Phinney, υπό έκδοση).

Προκοινωνική συμπεριφορά και δημοτικότητα γηγενών, μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων ως δείκτες κοινωνικής προσαρμογής

Π. Αναστασίου-Γεωργίου, Φ. Μόττη-Στεφανίδη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κοινωνική προσαρμογή των νέων αποτελεί ένα από τους βασικούς δείκτες κοινωνικής τους ένταξης στο χώρο του σχολείου, το οποίο αποτελεί και κύριο άξονα της ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία (Motti-Stefanidi, Berry, Chryssochoou, Sam, & Phinney, υπό έκδοση). Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της προσαρμογής μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών σε σύγκριση με τους γηγενείς συμμαθητές τους σχετικά με την προκοινωνική συμπεριφορά και την θετική ή αρνητική δημοτικότητα. Συνολικά μελετήθηκαν 1990 μαθητές, 913 αγόρια (50.3%) και 880 κορίτσια (49,1 %), Νηπιαγωγείου (12%), Δημοτικού (56%) και Γυμνασίου (32%) από Αθήνα (33,4%), Θεσσαλονίκη (41,4%), Βόλος (15,2%) και Ρέθυμνο (10%). Οι μαθητές ήταν γηγενείς (46%), μετανάστες 1ης (16,2%) και 2ης γενιάς (30,2%) Πληροφορίες συλλέχθηκαν επίσης από τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Η προκοινωνική συμπεριφορά μετρήθηκε με βάση το ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών – SDQ (Goodman, 1997) ενώ η δημοτικότητα μετρήθηκε με ένα αυτοσχέδιο κοινωνιομετρικό τεστ όπου οι μαθητές έπρεπε να ονομάσουν τρεις συμμαθητές τους, που συμπαθούν περισσότερο και τρεις που συμπαθούν λιγότερο. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν την δημοτικότητα να διαφοροποιείται ανάλογα με την χώρα προέλευσης και την μεταναστευτική ιδιότητα. Όσον αφορά στην προκοινωνική συμπεριφορά όπως αξιολογήθηκε από τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τα παιδιά τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται μεταξύ γηγενών και μεταναστών. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και το πλαίσιο της αναπτυξιακής ψυχοπαθολογίας.

Ψυχολογική προσαρμογή και ευεξία μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών

Α. Δημοπούλου, Φ. Μόττη-Στεφανίδη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η θετική προσαρμογή των παιδιών των μεταναστών δεν αφορά μόνο τα ίδια, αλλά και την ίδια την κοινωνία, καθώς το μέλλον τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτό της νέας τους πατρίδας (Motti-Stefanidi, Berry, Chryssochoou, Sam, & Phinney, υπό έκδοση. Hernandez, Denton & Macartney, 2008). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η εξέταση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών στο σχολείο, η οποία δεν εκφράζεται μόνο μέσα από την ποιότητα προσαρμογής τους στα αναπτυξιακά ή επιπολιτισμικά επιτεύγματα. Σημαντικός δείκτης καλής προσαρμογής είναι και η ψυχική τους υγεία και η ψυχολογική τους ευημερία (Berry et al., 2006; Masten et al., 2006). Συνολικά μελετήθηκαν περισσότεροι από 1990 μαθητές Νηπιαγωγείου, Δημοτικού και Γυμνασίου από τέσσερις περιοχές της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Ρέθυμνο). Έγινε αξιολόγηση της ψυχολογικής ευεξίας όλων των μαθητών. Ειδικότερα, εξετάστηκαν: η αυτοεκτίμηση (Rosenberg, 1965), η ικανοποίηση από τη ζωή (ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς βασισμένο στο

Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale, Huebner, 1997) και η παρουσία συναισθηματικών συμπτωμάτων με την υποκλίμακα του ερωτηματολογίου SDQ (Goodman, 1997). Στον τομέα της ψυχολογικής προσαρμογής και ευεξίας, οι μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές δεν διαφοροποιούνται παρά ελάχιστα από τους γηγενείς. Τα ευρήματα θα συζητηθούν σε σχέση με τη σχολική επίδοση και την κοινωνική προσαρμογή των μαθητών.

Επιπολιτισμικά επιτεύγματα μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών και διαπολιτισμικές στάσεις εκπαιδευτικών

Ν. Παπαθανασίου, Β. Παυλόπουλος, Φ. Μόττη-Στεφανίδη
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές αντιμετωπίζουν την επιπλέον πρόκληση προσαρμογής σε δύο διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια, αυτό της χώρας καταγωγής και αυτό της χώρας υποδοχής. Το σχολείο αποτελεί τον πρωταρχικό χώρο επαφής τους με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των τακτικών επιπολιτισμού, της εθνικής ταυτότητας και των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων για τους μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές και των διαπολιτισμικών στάσεων των εκπαιδευτικών. Το δείγμα συλλέχθηκε σε 4 περιοχές (Αττική, Θεσσαλονίκη, Μαγνησία, Κρήτη) και αποτελείται από 1097 γηγενείς, μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές Ε', Στ' Δημοτικού και των τριών τάξεων του Γυμνασίου, και 86 εκπαιδευτικούς που ανήκουν και σε τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια). Σύμφωνα με τα ευρήματα, υπάρχουν διαφορές στις τακτικές επιπολιτισμού σε σχέση με την περιοχή κατοικίας, ενώ η εθνική καταγωγή επηρεάζει τόσο την ταύτιση με την εθνική ομάδα και την αντίληψη των διακρίσεων. Σχετικά με τους εκπαιδευτικούς, τα ευρήματα υποδεικνύουν σημαντικές διαφορές στη στάση τους ανάμεσα στην κοινωνική και την σχολική αφομοίωση των μεταναστών και παλιννοστούντων. Τα ευρήματα θα συζητηθούν βάσει του μοντέλου των Motti-Stefanidi, Berry, Chryssochoou, Sam, & Phinney (υπό έκδοση) για την προσαρμογή των μεταναστών νέων.

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 2 (Αμφιθέατρο III)

Συναισθήματα, ιδιοσυγκρασία, συναισθηματική νοημοσύνη

Πρόεδρος: Δ. Πνευματικός, *Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

005

Η επίδραση των συναισθημάτων στην εκτελεστική λειτουργία κατά τη σχολική ηλικία

Δ. Πνευματικός, Ι. Τρικαλλιώτης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να ελέγξει το κατά πόσο η αντιλαμβανόμενη συναισθηματική αναστάτωση λίγο πριν την εκτέλεση ενός σύνθετου έργου εκτελεστικής λειτουργίας θα μπορούσε να επηρεάσει τις επιδόσεις των παιδιών στο έργο αυτό. Στην έρευνα συμμετείχαν 90 παιδιά σχολικής ηλικίας (8 - 12 χρόνων). Τα παιδιά εξετάστηκαν μπροστά σε μια οθόνη ηλεκτρονικού υπολογιστή σε ένα έργο εκτελεστικής λειτουργίας (Color-Shape) του Philip Zelazo. Πριν την εκτέλεση του έργου οι μαθητές βίωσαν μια συναισθηματική αναστάτωση και δήλωσαν σε μια πενταβάθμια κλίμακα τα συναισθήματά τους. Αμέσως μετά τους ζητήθηκε να εκτελέσουν το έργο (πειραματική συνθήκη). Στη συνέχεια, μετά από τη συζήτηση σε ένα ευχάριστο θέμα τα παιδιά εκτέλεσαν και πάλι το ίδιο έργο. Μετά από ένα μήνα περίπου όλοι οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκτελέσουν και πάλι το ίδιο έργο χωρίς να έχει προηγηθεί συνθήκη συναισθηματικής αναστάτωσης (συνθήκη ελέγχου). Σε όλες τις περιπτώσεις υπολογίστηκε ο προσαρμοσμένος δείκτης της εμμονής στον προηγούμενο κανόνα και ο χρόνος αντίδρασης. Τα αντιλαμβανόμενα συναισθήματα των συμμετεχόντων δε διέφεραν μεταξύ των ηλικιών και των δύο φύλων. Οι αναλύσεις διακύμανσης με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις μέσα στις δυο συνθήκες έδειξαν ότι αν και τα παιδιά δε βελτιώνουν σημαντικά την εμμονή τους στον προηγούμενο κανόνα, βελτιώνουν ανά δύο χρόνια σημαντικά τον χρόνο αντίδρασης. Επίσης, η προηγούμενη συναισθηματική αναστάτωση επηρέασε σημαντικά τα παιδιά στην πειραματική συνθήκη όπου και έκαναν περισσότερα λάθη

εμμοής και χρειάστηκαν περισσότερο χρόνο να αντιδράσουν στα ερεθίσματα από τα λάθη εμμοής και τον χρόνο που χρειάστηκαν για να ανταποκριθούν στον εκτελεστικό έλεγχο στη συνθήκη ελέγχου.

006

Εκτίμηση χαρακτηριστικών ιδιοσυγκρασίας στη σχολική ηλικία: συναισθηματική εκδηλωτικότητα και αυτορρύθμιση

Π. Σίμος, Κ. Βλαστού

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της μελέτης ήταν η ανάπτυξη μιας κλίμακας εκτίμησης στοιχείων της ιδιοσυγκρασίας για μαθητές του Δημοτικού βασισμένο στο μοντέλο των Rothbart et al. (2001). Κεντρική θέση στο μοντέλο αυτό ενέχουν λειτουργίες συνειδητού ελέγχου της συμπεριφοράς και αυτορρύθμισης καθώς και η συναισθηματική εκδηλωτικότητα. Η αρχική μορφή της κλίμακας περιλάμβανε 195 ερωτήσεις προσαρμοσμένες από την κλίμακα Child Behavior Questionnaire (για γονείς παιδιών 4-7 ετών) και την κλίμακα Early Adolescent Temperament Questionnaire (κλίμακα αυτοαναφοράς για εφήβους 12-18 ετών). Η τελική μορφή της κλίμακας ιδιοσυγκρασίας δόθηκε στους γονείς και δασκάλους 1000 παιδιών, Α΄-Δ΄ δημοτικού, που φοιτούσαν σε σχολεία γενικής παιδείας των νομών: Αττικής, Ηρακλείου, Ρεθύμνης, Μεσσηνίας, Θεσσαλονίκης. Ολοκληρωμένα δεδομένα και για τις δύο κλίμακες (γονέων- δασκάλων) συλλέχθηκαν για 495 παιδιά. Η τελική μορφή των δύο κλιμάκων (μετά τον αποκλεισμό ερωτήσεων με υψηλά ποσοστά απαντήσεων «Δεν Γνωρίζω» και ερωτήσεων με ανεπαρκή διακύμανση περιλάμβανε 87 κοινές ερωτήσεις. Διερευνητική ανάλυση παραγόντων με ορθογώνια περιστροφή επιβεβαίωσε την κατανομή των ερωτήσεων σε 12 υποκλίμακες σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό του εργαλείου. Το περίγραμμα των συναφειών μεταξύ των επιμέρους διαστάσεων υποδεικνύει την ύπαρξη τριών ιεραρχικά ανώτερων διαστάσεων: (α) Επιτελικές λειτουργίες (περιλαμβάνει τις υποκλίμακες Συγκέντρωση, Γνωσιακή Ευελιξία, και Ικανότητα Συνειδητού Ελέγχου), (β) Συναισθηματική Εκδηλωτικότητα (Ενεργητικότητα, Παρορμητικότητα, Αναστολή, Ρύθμιση Συναισθημάτων, Συστολή, Θυμός/Ματαίωση, Εκδήλωση Θετικών Συναισθημάτων), και (γ) Σχολική και Κοινωνική Αποτελεσματικότητα (Ακαδημαϊκή Επιτυχία και κοινωνική αντιδραστικότητα). Στη συνέχεια εξετάστηκε, συγκριτικά, η επάρκεια σειράς δομικών μοντέλων (relative model fit) που περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ των τριών διαστάσεων.

007

Συναισθηματική νοημοσύνη και δυνατότητες-δυσκολίες παιδιών και εφήβων στην ελληνική αστική οικογένεια: σύγκριση των εκτιμήσεων παιδιών και εφήβων με αυτές των γονέων τους

Α. Δαβίδ-Σπανοπούλου¹, Αικ. Γκαρή¹, Σ.-Κ. Ρίτσαρντσον²

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αφορούν στις διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης και παραμέτρους των δυνατοτήτων και δυσκολιών παιδιών και εφήβων στην ευρύτερη περιοχή Αττικής. Για την εκτίμηση της συναισθηματικής νοημοσύνης παιδιών και εφήβων ηλικίας 10-17 ετών (N = 1004) χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Συναισθηματικής Νοημοσύνης Baron για παιδιά και εφήβους (Bar-On EQ: YV, Bar-On & Parker, 2000 όπως προσαρμόστηκε από τη Δαβίδ-Σπανοπούλου, 2010). Οι δυσκολίες των παιδιών και εφήβων συγκρίθηκαν με αυτές των γονέων τους ηλικίας 36-50 ετών (N = 438) με το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ - Goodman, 1997· Μπίμπου-Νάκου, Στογιαννίδου & Κιοσέογλου, 2001). Βρέθηκαν διαφορές κατά ηλικία και φύλο στη συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών και εφήβων. 13,7-19,9% των παιδιών και εφήβων παρουσιάζει χαμηλό προφίλ είτε στη Συνολική Συναισθηματική Νοημοσύνη είτε σε έναν τουλάχιστον παράγοντα της Συναισθηματικής Νοημοσύνης. Διαφορές επίσης βρέθηκαν στις ψυχοκοινωνικές δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών και εφήβων τόσο σύμφωνα με τις εκτιμήσεις τους, όσο και με εκείνες των γονέων τους. Παρουσιάζονται σημαντικές αλλά χαμηλές συσχετίσεις των απαντήσεων των παιδιών/εφήβων και των γονέων τους. Στο ανοικτό ερώτημα του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων-Δυσκολιών (SDQ) «Έχεις άλλα σχόλια ή ανησυχίες;» απάντησαν 498 παιδιά και 501 έφηβοι από τους οποίους το 25,4% (n = 254) εξέφρασαν ανησυχίες που δεν καλύπτονταν από τα 25 στοιχεία του SDQ. Από τους 436 γονείς που ανταποκρίθηκαν στο ερωτηματολόγιο μόνο το 3,7% ανέφεραν άλλες ανησυχίες. Παρουσιάζονται στατιστικώς σημαντικές συνάφειες μεταξύ των Δυνατοτήτων Δυσκολιών SDQ και των ικανοτήτων Συναισθηματικής Νοημοσύνης.

008

Σχηματισμός της σχέσης ανάμεσα στη διατροφή και τη συναισθηματική ανάπτυξη από τη βρεφική ηλικία ως την ενήλικη ζωή: φύση και αποκλίσεις

Κ. Εμμανουηλίδου, Σ. Παργιανά

Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ)

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η σχέση ανάμεσα στις συνήθειες που περιβάλλουν τη λήψη της τροφής και την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη σε όλη τη διάρκεια του ανθρώπινου βίου. Πολλά έχουν γραφτεί για την ψυχολογική σημασία της πράξης του θηλασμού, αλλά η βιβλιογραφία εμφανίζει ελλείψεις σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο εντυπώνονται οι διατροφικές συνήθειες στην παιδική και εφηβική ηλικία, ιδίως σε ό,τι έχει να κάνει με την ψυχολογική επιφόρτιση της διατροφικής πράξης. Η εργασία αυτή επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τις βασικές θεωρίες εξελικτικής και εκπαιδευτικής ψυχολογίας για να αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο η διατροφή συνδέεται με πολύπλοκα και βαθύτατα συναισθήματα, καθώς και τον ψυχοκοινωνικό ρόλο της διατροφής σε κάθε αναπτυξιακή φάση του ανθρώπου. Έμφαση δίνεται στις κρίσιμες περιόδους κατά τις οποίες ενδέχεται μέσα από το οικογενειακό, κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον να δημιουργηθούν προβληματικές διατροφικές πρακτικές που μπορεί να αποτελέσουν τα βασικά αίτια των διαταραχών πρόσληψης τροφής.

009

Οι συναισθηματικές αντιδράσεις των ενηλίκων εκπαιδευομένων απέναντι στην εκπαιδευτική τους αξιολόγηση

Ε. Νεοφυτίδου¹, Ε. Γιαννακοπούλου²

¹ Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης Α.Π.Θ., ² Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι αποτελούν μια κατηγορία «μαθητών» με ιδιαίτερα γνωρίσματα και στόχους που καθορίζονται από ποικίλους παράγοντες και δυσκολίες διότι εισέρχονται σε μια εκπαιδευτική διαδικασία με ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών και κοινωνικομορφωτικών εμπειριών, παγιωμένων αντιλήψεων και αξιών που καθορίζει τη στάση τους απέναντι στη μάθηση και κυρίως απέναντι στην αξιολόγησή τους. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται στοιχεία μιας έρευνας που βρίσκεται σε εξέλιξη, στην οποία μεταξύ άλλων διερευνήθηκαν οι συναισθηματικές αντιδράσεις ενηλίκων εκπαιδευομένων απέναντι στην αξιολόγηση των επιδόσεών τους σε ένα μη τυπικό εκπαιδευτικό πλαίσιο καθώς και η ανάδειξη του ρόλου των συναισθηματικών εκείνων μεταβλητών που παρεμβάλλονται ή παρεμποδίζουν την ενήλικη μάθηση από την οπτική της αξιολόγησης. Θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας αποτέλεσαν οι θεωρητικές αναλύσεις οι οποίες εστιάζουν στη μελέτη των συναισθημάτων και της σύνδεσή τους με τη σκέψη και τη γνωστική αξιολόγηση ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης, όπως διαφαίνονται σε γνωστικές θεωρίες και συζητήσεις [ενδεικτικά σε εκείνες του Zajonc (1980), Solomon (1980), Lazarus (1982, 1999), κ.ά.], ή ακόμη και σε γνωστικές θεωρίες με θεραπευτικό πλαίσιο αναφοράς [ενδεικτικά στη λογικοσυναισθηματική θεραπεία του Ellis, η γνωστική θεωρία και θεραπεία του Beck], που εξετάζουν τη σχέση σκέψης και νοητικών σχημάτων με το συναίσθημα. Η ερευνητική μεθοδολογία της εργασίας αυτής βασίστηκε σε συγκεκριμένα γνωστικά ψυχοθεραπευτικά μοντέλα προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ερωτηματολόγιο 35 αυτοαναφορών με στόχο την ποσοτική διερεύνηση των αντιδράσεων-κυρίως των συναισθηματικών-των ενηλίκων απέναντι στην εκπαιδευτική τους αξιολόγηση. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από ενήλικους που παρακολουθούν προγράμματα ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έδειξε ότι η αξιολόγηση προκαλεί στους ενήλικους «μαθητές» μια πληθώρα έντονων συναισθημάτων τόσο αρνητικών [άγχος, ανησυχία για το αποτέλεσμα, αμηχανία, κ.ά.] όσο και θετικών [χαρά για την επιτυχία, αποδοχή για κάθε αποτέλεσμα, πρόκληση για την αυτοαξία κ.ά.], τα οποία αλλάζουν κατά την εξέλιξη της αξιολόγησης και καθορίζονται από την ανταπόκριση του εαυτού ως προς την αξιολόγηση αλλά και από το ενδιαφέρον του/της εκπαιδευομένου/ης για το αποτέλεσμα της.

09.30 – 11.00

Αναρτημένες Παρουσιάσεις I (Φουαγιέ)

Ζητήματα γονεϊκότητας

P01

Ο Ρόλος των Γονέων στην Πρόληψη της Συναισθηματικής Κακοποίησης του Παιδιού

Γ. Μπρούμου¹, Λ. Ηλιοπούλου², Β. Παππά¹

¹Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων, ²Συμβουλευτικός Σταθμός Καταπολέμησης Ναρκωτικών Νομού Ιωαννίνων

Στόχος της παρουσίασης είναι να εξετάσει το ρόλο των γονέων στην πρόληψη της συναισθηματικής κακοποίησης του παιδιού. Γίνεται περιγραφή των ειδών κακοποίησης, των αιτιολογικών παραγόντων που ευθύνονται για το φαινόμενο και των επιπτώσεων της κακοποίησης στην ψυχική υγεία του παιδιού, καθώς τα μέχρι σήμερα ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι οι επιπτώσεις της κακοποίησης στην ψυχική υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών συνεχίζονται και στην ενήλικη ζωή. Τελειώνοντας, επιχειρείται να αναδειχθεί η σημασία των προγραμμάτων εκπαίδευσης και συμβουλευτικής που απευθύνονται σε γονείς, όσον αφορά την πρόληψη της συναισθηματικής κακοποίησης και την ενδυνάμωση του γονικού ρόλου, όπως αυτά οργανώνονται στα πλαίσια των Σχολών Γονέων στην Ελλάδα.

P02

Θεραπεία Αλληλεπίδρασης Γονέα-Παιδιού – μια πιλοτική εφαρμογή ενός προγράμματος εκπαίδευσης γονέων στην Ελλάδα

Α. Παπαεωγγέλου¹, Α. Σέμκου¹, Ε. Καντζαρτζής¹, Γ. Κερανοπούλου¹, Λ. Καρτασίδου², Α. Μπέκα¹

¹Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γενικού Νοσοκομείου “Γ. Παπανικολάου”, ²Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Το παιχνίδι αποτελεί εδώ και αρκετές δεκαετίες αντικείμενο έρευνας και παρατήρησης της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας και παρότι χρησιμοποιείται συχνά σαν αξιολογητικό και θεραπευτικό μέσο σε παιδιά με δυσκολίες σε όλους τους τομείς, συχνά η βελτίωση που επιφέρει δε γενικεύεται εκτός του θεραπευτικού πλαισίου. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εκπαίδευση των γονέων σε τεχνικές θετικής ενίσχυσης αλλά και οριοθέτησης αρνητικών συμπεριφορών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω ελεύθερου και δομημένου παιχνιδιού. Στην παρούσα μελέτη περίπτωσης, επιλέχτηκε ένα αμερικάνικο πρόγραμμα εκπαίδευσης γονέων (Parent-Child Interaction Therapy-Θεραπεία Αλληλεπίδρασης Γονέα-Παιδιού), που συνδυάζει τη θεωρητική με την πρακτική εκπαίδευση και επιτρέπει στο γονέα να αποκτήσει θετικές γονεϊκές δεξιότητες και τεχνικές χειρισμού και οριοθέτησης των αρνητικών συμπεριφορών μέσω της «in vivo» εκπαίδευσής του. Το πρόγραμμα, το οποίο εφαρμόστηκε και παρουσιάζεται στην Ελλάδα για πρώτη φορά, διήρκεσε πέντε μήνες και συμμετείχε σε αυτό μία μητέρα με τον 4.5 χρονών γιό της. Οι συνεδρίες πραγματοποιούνταν μία φορά την εβδομάδα και καταγράφονταν μέσω βιντεοσκόπησης και παρατήρησης. Χορηγήθηκαν, επίσης, ερωτηματολόγια στους γονείς και στην εκπαιδευτικό. Οι βιντεοσκοπήσεις αναλύθηκαν από δύο παρατηρητές και τα αποτελέσματα έδειξαν αύξηση των θετικών δεξιοτήτων της μητέρας με ταυτόχρονη μείωση των αρνητικών, καθώς και αύξηση της ικανότητάς της για οριοθέτηση και μείωση των αρνητικών συμπεριφορών του παιδιού, βελτιώνοντας έτσι τη σχέση μητέρας-παιδιού.

P03

Η εγκυρότητα του T.E.A., ενός ερωτηματολογίου γονέων για την αξιολόγηση της πρώιμης επικοινωνιακής ανάπτυξης παιδιών 8-30 μηνών

Κ. Νικολαΐδου, Α. Καρούσου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η επικοινωνιακή ανάπτυξη των μικρών παιδιών αποτελεί σημαντικό δείκτη της γενικότερης ανάπτυξής τους, ενώ η καθυστέρησή της, σε κάποιες περιπτώσεις, συνάδει με σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα. Από τα πορίσματα προσφάτων ερευνών έχουν καταδειχθεί ορισμένοι έγκυροι δείκτες που καθιστούν εφικτή την αξιολόγηση της επικοινωνιακής ανάπτυξης σε πολύ πρώιμη ηλικία. Κάποιοι από τους δείκτες αυτούς έχουν ήδη ενσωματωθεί σε

σχετικά τεστ πρώιμης αξιολόγησης που έχουν αναπτυχθεί στο εξωτερικό για άλλες γλώσσες. Αποτελούν κατά κύριο λόγο ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται από τους γονείς των παιδιών και έχουν δώσει εξαιρετικά αποτελέσματα ως προς την αξιοπιστία και την εγκυρότητά τους. Στόχος της μελέτης που παρουσιάζεται είναι ο έλεγχος της συντρέχουσας εγκυρότητας μίας νέας κλίμακας πρώιμης επικοινωνιακής αξιολόγησης για παιδιά 8 έως 30 μηνών, η οποία αναπτύχθηκε και βρίσκεται στη φάση στάθμισης στην Ελλάδα (Καρούσου, Α. & Πετρογιάννης, Κ., Τεστ Επικοινωνιακής Ανάπτυξης [TEA]). Στο πλαίσιο της παρούσης μελέτης, βιντεοσκοπήθηκαν τριάντα παιδιά σε συνθήκες φυσικής αλληλεπίδρασης σύμφωνα με ένα πρωτόκολλο που αναπτύχθηκε ειδικά για τους σκοπούς της έρευνας, ενώ την ίδια ημέρα οι γονείς τους συμπλήρωσαν το TEA. Τα δεδομένα της άμεσης αξιολόγησης του επικοινωνιακού επιπέδου κάθε παιδιού, η οποία πραγματοποιήθηκε βάσει του μαγνητοσκοπημένου υλικού, συγκρίθηκαν με τα δεδομένα του ερωτηματολογίου και υπολογίστηκε η συντρέχουσα εγκυρότητα της κλίμακας. Τόσο ο γενικός δείκτης συνάφειας των δύο αξιολογήσεων, όσο και οι δείκτες αξιοπιστίας (kappa coefficients) για τις επιμέρους επικοινωνιακές δεξιότητες (προλεκτικά εκφωνήματα, χειρονομίες, λεξιλόγιο, γραμματική, κλπ.) καταδεικνύουν την εγκυρότητα της εν λόγω κλίμακας και την ικανότητα των γονέων να παρέχουν αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τις πρώιμες επικοινωνιακές και γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών τους.

P04

Η ψυχοκοινωνική προσαρμογή των γυναικών στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου της κύησης

Ε. Σταματίου, Ζ. Παπαληγούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ Η εγκυμοσύνη θεωρείται μια «κρίσιμη» φάση στη ζωή των γυναικών η οποία απαιτεί βιολογική και ψυχολογική προσαρμογή. Ο τρόπος που βιώνεται μια εγκυμοσύνη, από τις γυναίκες, επηρεάζεται από προσωπικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση μέρους αποτελεσμάτων μιας ευρύτερης μελέτης που αφορά την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των γυναικών κατά την περιγεννητική περίοδο ΜΕΘΟΔΟΣ Το δείγμα αποτέλεσαν 123 γυναίκες, ηλικίας 21–42 ετών (M= 30,5, SD= 5,13), στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης, οι οποίες διάνυσαν το πρώτο τρίμηνο της κύησης. ΕΡΓΑΛΕΙΑ Χορηγήθηκαν: το Ερωτηματολόγιο Άγχους Εξαρτώμενου από την Κατάσταση ή την Προσωπικότητα του Spielberger (State-Trait Anxiety Inventory, STAI), η Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Dyadic Adjustment Scale, DAS) καθώς και 2 τμήματα της Αναθεωρημένη Έκδοση του Ερωτηματολογίου Προβλεπτικών Παραγόντων Επιλόχειας Κατάθλιψης (Postpartum Depression Predictors Inventory-Revised, PDPI-R) για θέματα κοινωνικής στήριξης και πρόσφατων στρεσογόνων γεγονότων ζωής. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Από τις έως τώρα αναλύσεις διαφαίνονται ενδιαφέρουσες στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των μετρήσεων του επιπέδου του άγχους (τόσο εξαρτώμενου από την κατάσταση όσο και εξαρτώμενου από την προσωπικότητα) και α) διαφορετικών πλευρών της συντροφικής σχέσης, β) την πηγή της αντιλαμβανόμενης κοινωνικής στήριξης και γ) την αλλαγή του εργασιακού καθεστώτος. Τα αποτελέσματα και οι προεκτάσεις τους θα σχολιαστούν σε συνδυασμό με δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας και αναμένεται να συμβάλλουν στην πληρέστερη κατανόηση των προκλήσεων αυτής της περιόδου.

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος ΙΙ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

P05

Προσωπικότητα, δεσμός και ψυχική υγεία προεφήβων μαθητών

Κ. Μ. Κόκκινος, Ε. Κιτριτσιή

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στην προσωπικότητα (μοντέλο 5 παραγόντων), το δεσμό και την ψυχική υγεία σε ένα μη κλινικό δείγμα 323 μαθητών ηλικίας 10-12 ετών. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς. Τα αγόρια δήλωσαν περισσότερα προβλήματα διαγωγής, ενώ τα κορίτσια περισσότερη θετική κοινωνική συμπεριφορά. Όσα παιδιά δήλωσαν ανασφαλή δεσμό, δήλωσαν περισσότερα

προβλήματα συμπεριφοράς και λιγότερη θετική κοινωνική συμπεριφορά. Επιπλέον, τα παιδιά με ασφαλή δεσμό σημείωσαν υψηλότερη βαθμολογία σε όλες τις διαστάσεις της προσωπικότητας εκτός από το νευρωτισμό. Η συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές έδειξε ότι η εξωστρέφεια, η συνεργατικότητα, η ευσυνειδησία, η πνευματική διαθεσιμότητα παρουσίασαν θετική συσχέτιση με τη θετική κοινωνική συμπεριφορά και αρνητική με τα προβλήματα διαγωγής, τα συναισθηματικά προβλήματα, τα προβλήματα με τους συνομηλίκους και τη ΔΕΠ-Υ, τα οποία αντιθέτως παρουσίασαν θετική συσχέτιση με το νευρωτισμό. Τόσο οι διαστάσεις της προσωπικότητας, όσο και δεσμός βρέθηκε να προβλέπουν την ψυχική υγεία των μαθητών. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι ο ανασφαλής δεσμός και ο νευρωτισμός συστηματικά προέβλεπαν τη δύσκολη συμπεριφορά, ενώ ο ασφαλής δεσμός, η ευσυνειδησία και η συνεργατικότητα ήταν προβλεπτικοί παράγοντες της θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς.

P06

Όταν οι μητέρες μιλούν στα δίδυμα βρέφη τους: μια διαχρονική και νατουραλιστική μελέτη

Μ. Μαρκοδημητράκη, Θ. Κοκκινάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συστηματική περιγραφή και διερεύνηση των μητρικών και βρεφικών συναισθηματικών εκφράσεων προσώπου, του συναισθηματικού συντονισμού (*συναισθηματικό ταίριασμα*, *συναισθηματική συμπληρωματικότητα* και *συναισθηματική εναρμόνιση*) αλλά και των περιπτώσεων συναισθηματικής *ασυμφωνίας* κατά τη διάρκεια της μητρικής ομιλίας σε δυάδες δίδυμων βρεφών (πρώτων σε σειρά γέννησης) με τις μητέρες τους. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε η εκδήλωση από τον ένα σύντροφο της ίδιας έκφρασης συναισθήματος με τον άλλο σύντροφο, προτού αυτός την ολοκληρώσει (*συναισθηματικό ταίριασμα*), η εκδήλωση από τον ένα σύντροφο μιας έκφρασης θετικού συναισθήματος, προτού ο άλλος σύντροφος ολοκληρώσει την έκφραση προσώπου του συμπληρωματικού θετικού συναισθήματος (*συναισθηματική συμπληρωματικότητα*) καθώς και οι περιπτώσεις που ένας ή και οι δύο σύντροφοι δεν ενδιαφέρονται για την αλληλεπίδραση (*συναισθηματική ασυμφωνία*). Εννέα δυάδες πρωτότοκων δίδυμων βρεφών με τις μητέρες τους βιντεοσκοπήθηκαν στα σπίτια των οικογενειών κατά τη διάρκεια της ελεύθερης αλληλεπίδρασης τους από το 2^ο έως τον 6^ο μήνα της ζωής των βρεφών. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας συνοψίζονται ως εξής: (α) κατά τη διάρκεια της μητρικής ομιλίας εμφανίζονται συχνότερα συναισθηματικό ταίριασμα και συναισθηματική συμπληρωματικότητα των συναισθηματικών εκφράσεων μητέρας - βρέφους από ότι συναισθηματική ασυμφωνία, β) τα βρέφη τείνουν να ταιριάζουν τις συναισθηματικές τους εκφράσεις με τις αντίστοιχες των μητέρων τους περισσότερο από ότι το αντίστροφο. Στην παρούσα ομιλία παρουσιάζονται προκαταρκτικά αποτελέσματα από τη μικροανάλυση των αλληλεπιδράσεων τεσσάρων δυάδων πρωτότοκων δίδυμων βρεφών με τις μητέρες τους. Τα αποτελέσματα αυτά συζητούνται και ερμηνεύονται μέσα στο πλαίσιο της Θεωρίας της Έμφυτης Διυποκειμενικότητας.

P07

Γονεϊκό στρες και πρακτικές άσκησης γονεϊκού ρόλου. Συσχέτιση με τη συμπεριφορά βρεφών και νηπίων: μια εμπειρική έρευνα σε πληθυσμό της Αθήνας

Τ. Χρήστου¹, Α. Νίντος¹, Γ. Κολαΐτης²

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Παιδοψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Νοσοκομείο Παιδων «Η Αγία Σοφία»

Α) Σκοπός της εργασίας. Η παρούσα έρευνα ενσωματώνει πορίσματα από την αναπτυξιακή ψυχολογία και τη σύγχρονη θεωρία γύρω από το στρες, για να μελετήσει τις πρακτικές άσκησης γονεϊκού ρόλου σε σχέση με τη συμπεριφορά βρεφών και νηπίων. Β) Υλικό και μέθοδος. 89 ζευγάρια γονέων (μητέρες και πατέρες) παιδιών βρεφικής και νηπιακής ηλικίας συμπλήρωσαν την Κλίμακα Γονεϊκού Στρες (Parenting stress index, Loyd et al., 1985), την Κλίμακα Γονεϊκών Πρακτικών (Parenting Scale, Arnold et al., 1993) και τη Λίστα Ελέγχου Παιδικής Συμπεριφοράς για ηλικίες 1.5–5 (Child Behaviour Checklist 1.5-5, Achenbach & Rescorla, 2000). Τα δεδομένα για τα προβλήματα παιδικής συμπεριφοράς διασταυρώθηκαν με τις απαντήσεις 19 νηπιαγωγών-βρεφονηπιοκόμων οι οποίες συμπλήρωσαν την Φόρμα για τον-την Νηπιαγωγό/Βρεφονηπιοκόμο. Γ) Αποτελέσματα. Φαίνεται ότι συγκεκριμένα προβλήματα παιδικής συμπεριφοράς συσχετίζονται με την άσκηση συγκεκριμένων γονεϊκών πρακτικών (και ειδικότερα: τη σωματική τιμωρία και τη λεκτική βία), αλλά και την

ύπαρξη γονεϊκού στρες. Συγκρίσεις γονέων-νηπιαγωγών/βρεφονηπιοκόμων ως προς τη δηλούμενη παιδική ψυχοπαθολογία έδειξαν διαφορές σε 3 περιπτώσεις: *απομόνωση, προβλήματα προσοχής και σύνολο προβλημάτων*. Επιπλέον, σε μοντέλο στατιστικής πρόβλεψης που εφαρμόστηκε βρέθηκε ότι για την παρουσία παιδικής ψυχοπαθολογίας σε εσωτερικευμένα προβλήματα σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η *χρήση σωματικής τιμωρίας, η εχθρότητα και η υπεραντίδραση* ως γονεϊκές πρακτικές και το γονεϊκό στρες. Δ) Συμπεράσματα. Η παρούσα έρευνα μελετά εμπειρικά και υπογραμμίζει τη σημασία ενός πολυδιάστατου μοντέλου γονεϊκών πρακτικών και ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας παιδιών βρεφικής και νηπιακής ηλικίας. Προτείνει επίσης τη διεξαγωγή διαχρονικής μελέτης που θα εξετάζει την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών κατά τη σχολική ηλικία καθώς και τις χρησιμοποιούμενες γονεϊκές πρακτικές.

P08

Νοσηλεία του παιδιού στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας Παιδών: ερμηνεία και νοηματοδότηση των γονέων

M. Κάψα, Z. Παπαληγούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εισαγωγή ενός παιδιού σε μονάδα εντατικής θεραπείας (ΜΕΘ) έχει σαν αποτέλεσμα τον αποχωρισμό του παιδιού από τους γονείς, τη νοσηλεία του σε ένα άγνωστο περιβάλλον και αποτελεί σοβαρό στρεσογόνο παράγοντα τόσο για το παιδί όσο και για τους γονείς. Σκοπός: Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο την ανάδειξη του βιώματος των γονέων όταν το παιδί νοσηλεύεται στη μονάδα εντατικής θεραπείας, έτσι όπως αυτό διαφαίνεται από τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους και την ερμηνεία της εμπειρίας τους. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί μέρος των αποτελεσμάτων της ευρύτερης έρευνας. Μέθοδος: Συμμετέχοντες: 16 γονείς (εννέα μητέρες και επτά πατέρες) παιδιών ηλικίας 22 μηνών έως 11 χρόνων που νοσηλεύτηκαν στις ΜΕΘ Παιδών των τριών νοσοκομείων Παιδών Αθηνών. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τη συλλογή του υλικού όσο και την ανάλυση ήταν η ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση, που αποτελεί μια μορφή ποιοτικής ανάλυσης και χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Αποτελέσματα: Οι θεματικές ενότητες που προέκυψαν από την επεξεργασία των συνεντεύξεων αφορούν αρχικά τα συναισθήματα των γονέων και τα στάδια αντίληψης της κατάστασης του παιδιού τους κατά τη διάρκεια νοσηλείας του, την αντίληψη που έχουν για την μονάδα εντατικής θεραπείας, την επίδραση στη σχέση τους με το παιδί και τα αδέρφια του, αλλά και το σύντροφό τους, τις αλλαγές που νιώθει ο γονιός ως προς το ρόλο του, τους μηχανισμούς διαχείρισης που κινητοποιούν, αλλά και στήριξη που αναζητούν, το νόημα που αποδίδουν στην εμπειρία τους και τη σχέση τους με το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό. Συμπεράσματα: Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την πολύπλευρη φύση του βιώματος των γονέων όταν το παιδί τους νοσηλεύεται στη ΜΕΘ και έχουν κλινική σημασία στη βαθύτερη κατανόηση της γονικής εμπειρίας και τη βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας στην οικογένεια.

P09

Σχέσεις γονιών και παιδιών με και χωρίς εμπόδια και ο ρόλος των γονιών στις σχολικές υποχρεώσεις των παιδιών τους

M. Λιναρδάκης, M. Κυπριωτάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει την ποιότητα της σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα σε γονείς και παιδιά με και χωρίς εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση, καθώς και τον ρόλο των γονιών στις σχολικές υποχρεώσεις των παιδιών τους. Ειδικότερα, η παρούσα έρευνα επιχειρεί να απαντήσει στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: 1. Υπάρχει διαφορά στην ποιότητα της σχέσης που θα αναπτυχθεί ανάμεσα σε γονείς με ένα παιδί με εμπόδια και σε γονείς με ένα παιδί χωρίς εμπόδια, καθώς και ανάμεσα σε πατέρες και μητέρες; 2. Υπάρχει διαφορά στην αντιμετώπιση των σχολικών υποχρεώσεων των παιδιών από τους γονείς με ένα παιδί με εμπόδια και από τους γονείς με ένα παιδί χωρίς εμπόδια; 3. Υπάρχει διαφορά στην αντιμετώπιση των σχολικών υποχρεώσεων των παιδιών από τις μητέρες σε σύγκριση με τους πατέρες; Το δείγμα της έρευνας συγκροτήθηκε από 199 γονείς και για να αξιολογηθούν οι αντιλήψεις τους χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο. Διερευνήθηκε η «Σχέση γονέα – παιδιού» και η «Αντιμετώπιση των σχολικών υποχρεώσεων του παιδιού» με τη χρήση κλιμάκων εκτίμησης πέντε διαβαθμίσεων. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε, ότι: α) η σχέση γονιών –παιδιού είναι περισσότερο δημοκρατική και οι γονείς συνεργάζονται περισσότερο με

το παιδί τους όσον αφορά στη λήψη οικογενειακών αποφάσεων σε οικογένειες παιδιών χωρίς εμπόδια παρά σε οικογένειες παιδιών με εμπόδια β) οι γονείς παιδιών με εμπόδια αντιμετωπίζουν περισσότερες συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας σε σύγκριση με τους γονείς παιδιών χωρίς εμπόδια και γ) βρέθηκε σημαντική διαφορά μόνο ως προς τις προσδοκίες των γονιών για την επίδοση των παιδιών τους, με τους πατέρες να έχουν υψηλότερες σε σχέση με τις μητέρες.

P10

Επικοινωνία γονέων – παιδιών για τη μετά θάνατον ζωή

Π. Μισαηλίδη¹, Αικ. Κορνηλάκη²

¹Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει το περιεχόμενο της επικοινωνίας γονέων – παιδιών αναφορικά με τη μετά θάνατον ζωή και την επίδραση που ασκούν σε αυτό οι προσωπικές πεποιθήσεις των γονέων. Στην έρευνα πήραν μέρος γονείς ($N = 91$) με παιδιά ηλικίας 5, 7 και 11 ετών αντίστοιχα. Οι γονείς συμπλήρωσαν: (α) την κλίμακα 'Belief in Afterlife Scale' (BAS, Osarchuk & Tatz, 1973) και (β) την κλίμακα 'Επικοινωνία Γονέων – Παιδιών για τη Μετά Θάνατον Ζωή', η οποία σχεδιάστηκε ειδικά για τους σκοπούς της έρευνας. Η πρώτη αξιολογούσε το βαθμό στον οποίο οι γονείς πίστευαν στη μετά θάνατον ζωή, ενώ η δεύτερη εξέταζε την τάση τους να χρησιμοποιούν λόγο που υποδηλώνει πίστη στη μετά θάνατον ψυχολογική συνέχεια του ανθρώπου (π.χ., να χρησιμοποιούν δεικνυτικούς όρους, όπως 'ψυχή' και 'πνεύμα', ή/και ευφημιστικούς όρους και φράσεις, όπως 'έφυγε', 'είναι κοντά στο Θεό', 'μας βλέπει από ψηλά' κ.ά.), όταν μιλούν ή/και περιγράφουν το θάνατο και τους θανόντες στα παιδιά τους. Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι επιδόσεις των συμμετεχόντων στις δύο κλίμακες συσχετιζόνταν θετικά ($r = .56, p < .0001$). Οι γονείς με ισχυρή πίστη στη μετά θάνατον ζωή ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν, κατά την επικοινωνία με τα παιδιά τους, με μεγαλύτερη συχνότητα όρους και ευφημισμούς που υποδηλώνουν αυτή την πίστη τους. Η ηλικία των παιδιών τους δεν επέδρασε στα αποτελέσματα. Τα ευρήματα αυτά συζητώνται σε σχέση με τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια αναφορικά με την επίδραση γνωστικών και κοινωνικο-πολιτισμικών παραγόντων στην ανάπτυξη της πίστης στη μετά θάνατον ζωή.

11.30 – 12.45

Προσκεκλημένη Ομιλία (Αμφιθέατρα II & III)

'Σταθερές και ... λιγότερο σταθερές παράμετροι στη μελέτη του αναπτυσσόμενου ανθρώπου'

Ομιλήτης: Ηλίας Μπεζεβέγκης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόεδρος: Ευθυμία Συγκολλίτου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εμπειρική μελέτη της ανθρώπινης ανάπτυξης δεν έχει να επιδείξει πολλές σταθερές παραμέτρους – στηρίγματα για τον ερευνητή, πράγμα, το οποίο, όμως, αποτελεί πιθανώς μια ενδιαφέρουσα πρόκληση. Στην ομιλία παρουσιάζονται συνοπτικά α) οι μεθοδολογικές και στατιστικές προσεγγίσεις, που διευκολύνουν το ερευνητικό έργο του εξελικτικού ψυχολόγου, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται με τον ενδεδειγμένο τρόπο και β) τρία από τα κεντρικότερα ερωτήματα, στα οποία καλείται να δώσει μια πειστική απάντηση, κατά περίπτωση, ο εξελικτικός ερευνητής: «Πώς η αλληλεπίδραση γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων επηρεάζει την ανάπτυξη;» «Είναι δυνατή η πρόβλεψη της αναπτυξιακής πορείας ενός φαινομένου, και με ποιό τρόπο;» και «Πώς ερμηνεύεται το «τελικό προϊόν» της ανάπτυξης και σε συνάρτηση με ποιους μορφοποιητικούς παράγοντες; Στο πλαίσιο της παραπάνω συζήτησης, παρουσιάζονται παραδείγματα ερευνών και ευρημάτων από ποικίλους τομείς της ανάπτυξης και από ολόκληρο το ηλικιακό – αναπτυξιακό εύρος.

14.30 – 16.00

Θεματική Συνεδρία 3 (Αμφιθέατρο Ι)

Συναισθηματική ανάπτυξη και βρεφική ηλικία – Οικογενειακές σχέσεις

Πρόεδρος: Θ. Κοκκινάκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο10

Η επίδραση του βλέμματος του ενήλικα στην ικανότητα μίμησης των βρεφών

Ε. Μαρκουλάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η καθυστερημένη μίμηση αποτελεί έναν τρόπο άμεσης μέτρησης της μη λεκτικής μνήμης. Έχει βρεθεί ότι τα βρέφη ήδη από την ηλικία των 14 μηνών μπορούν να εμφανίσουν δεξιότητες καθυστερημένης μίμησης μετά από μια περίοδο τεσσάρων μηνών. Η παρούσα έρευνα αποτελεί ένα πείραμα μεταξύ υποκειμένων και είχε ως στόχο την δημιουργία ενός εργαλείου μέτρησης για να μετρηθεί η επίδραση του βλέμματος του ενήλικα στην καθυστερημένη μίμηση των βρεφών. Βιντεοσκοπήθηκαν 16 βρέφη, παίζοντας με συγκεκριμένα πειραματικά παιχνίδια. Διατυπώθηκε η υπόθεση ότι το έμμεσο βλέμμα του πειραματιστή θα αυξήσει τις κοινωνικές συμπεριφορές του βρέφους (social referencing). Επίσης, διατυπώθηκε η υπόθεση ότι το άμεσο βλέμμα του πειραματιστή προς το βρέφος θα διευκολύνει την παρουσίαση του βρέφους, σε σχέση με την συνθήκη όπου ο πειραματιστής κοιτούσε έμμεσα το βρέφος. Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν την πρώτη υπόθεση, δείχνοντας ότι το έμμεσο βλέμμα του ενήλικα αυξάνει τις κοινωνικές συμπεριφορές του βρέφους ($p < 0.05$) για να διαπιστώσει το βρέφος ότι η μίμηση που παρουσιάζει είναι η σωστή. Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι όταν το βλέμμα του ενήλικα εστιαζόταν άμεσα προς το βρέφος (direct eye gaze), οι μιμητικές συμπεριφορές που διευκολύνονταν στο βρέφος ήταν ιδιαίτερα η άμεση μίμηση, όπου το βρέφος παρουσίαζε αμέσως την μιμητική δράση που είχε δει, χωρίς καμία καθοδήγηση καθώς και η μίμηση όταν ο ενήλικας παρείχε καθοδήγηση με το να δείχνει τη σωστή υποδοχή στο παιχνίδι. Αυτά τα ευρήματα είναι από τα πρώτα που δείχνουν ότι το βλέμμα του ενήλικα σχετίζεται με την μιμητική ικανότητα των βρεφών.

Ο11

Συναισθηματικός συντονισμός και ασυμφωνία κατά τη διάρκεια της αυθόρμητης επικοινωνίας μητέρας-βρέφους

Θ. Κοκκινάκη, Μ. Μαρκοδημητράκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συστηματική περιγραφή των μητρικών και βρεφικών συναισθηματικών εκφράσεων προσώπου και η διερεύνηση των δυαδικών συναισθηματικών εκφράσεων κατά τη διάρκεια της μητρικής ομιλίας. Ειδικότερα, διερευνήθηκαν οι περιπτώσεις εκδήλωσης από τον ένα σύντροφο της ίδιας έκφρασης συναισθήματος με τον άλλο σύντροφο, προτού αυτός την ολοκληρώσει (συναισθηματικό ταίριασμα), οι περιπτώσεις εκδήλωσης από τον ένα σύντροφο μιας έκφρασης θετικού συναισθήματος, προτού ο άλλος σύντροφος ολοκληρώσει την έκφραση προσώπου του συμπληρωματικού θετικού συναισθήματος (συναισθηματική συμπληρωματικότητα) καθώς και οι περιπτώσεις που ένας ή και οι δύο σύντροφοι δεν ενδιαφέρονται για την αλληλεπίδραση (συναισθηματική ασυμφωνία). Εννέα δυάδες πρωτότοκων βρεφών με τις μητέρες τους βιντεοσκοπήθηκαν στα σπίτια των οικογενειών κατά τη διάρκεια της ελεύθερης αλληλεπίδρασης τους από τον 2^ο έως τον 6^ο μήνα της ζωής του βρέφους. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας συνοψίζονται ως εξής: (α) κατά τη διάρκεια της μητρικής ομιλίας, εμφανίζονται συχνότερα συναισθηματικό ταίριασμα και συναισθηματική συμπληρωματικότητα των συναισθηματικών εκφράσεων μητέρας-βρέφους από ότι συναισθηματική ασυμφωνία, β) τα βρέφη τείνουν να ταιριάζουν τις συναισθηματικές τους εκφράσεις με τις αντίστοιχες των μητέρων τους περισσότερο από ότι το αντίστροφο και γ) οι συχνότερες κοινές βρεφικές και μητρικές συναισθηματικές εκφράσεις (ευχαρίστηση και ενδιαφέρον) δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαχρονικές αλλαγές. Στην παρούσα ομιλία παρουσιάζονται προκαταρκτικά αποτελέσματα από τη μικροανάλυση των αλληλεπιδράσεων πέντε δυάδων πρωτότοκων βρεφών με τις μητέρες τους. Τα αποτελέσματα αυτά συζητούνται και ερμηνεύονται μέσα στο πλαίσιο της Θεωρίας της Έμφυτης Διυποκειμενικότητας.

012

Οι επιδράσεις του συναισθηματικού δεσμού του ζευγαριού και των πρακτικών ανατροφής που εφαρμόζουν, στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού

Μ. Κτιστάκη, Ε. Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, Μ. Λιναρδάκης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σύμφωνα με τη θεωρία του συναισθηματικού δεσμού, η ικανότητα της μητέρας να φροντίζει το παιδί της, επηρεάζεται από την ποιότητα της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στο ζευγάρι. Η αντίληψη της μητέρας για το αν ο σύντροφός της είναι ικανός να της προσφέρει συναισθηματική ασφάλεια, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού. Η συναισθηματική ασφάλεια της μητέρας, μπορεί να επηρεάσει πολλές διαστάσεις της κοινωνικής και της συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού (Bowlby, 1969, 1982). Ένας ακόμα παράγοντας που συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και των ικανοτήτων του παιδιού, είναι ο τρόπος ανατροφής που υιοθετούν οι γονείς και ειδικότερα η μητέρα. Οι πρακτικές ανατροφής των γονέων, τους κατατάσσουν σε διαφορετικές τυπολογίες σύμφωνα με τις οποίες οι γονείς διακρίνονται σε δημοκρατικούς, απολυταρχικούς και οι επιτρεπτικούς (Baumrind, 1971). Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο είδος του δεσμού που διατηρεί το ζευγάρι και τη μορφή της διαπαιδαγώγησης που εφαρμόζει η μητέρα, με την επιθετικότητα, την παραβατική συμπεριφορά, τα κοινωνικά προβλήματα και τα συμπτώματα κατάθλιψης που εμφανίζονται στο παιδί. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 100 παιδιά ηλικίας 11-12 ετών και οι μητέρες τους. Οι μητέρες συμπλήρωσαν την «Κλίμακα Βιωμάτων στις Διαπροσωπικές Σχέσεις» (Brennan, Clark & Shaver, 1998) και το «Εργαλείο Γονεϊκής Τυπολογίας» (Robinson et. al., 2001). Οι κοινωνικές ικανότητες και η συναισθηματική κατάσταση των παιδιών εκτιμήθηκε με την κλίμακα Achenbach (CBCL-YSR). Οι αναλύσεις έδειξαν ότι η ποιότητα του συζυγικού δεσμού και η μορφή της διαπαιδαγώγησης συνδέονται με την κοινωνική και τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Προτείνονται τρόποι για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.

013

Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά παιδιών και εφήβων οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας

Α. Δαβίδ-Σπανοπούλου, Αικ. Γκαρή

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών χαρακτηριστικών παιδιών και εφήβων που προέρχονται από οικογένειες Διπλής Σταδιοδρομίας (ΔΣ), σε σύγκριση με άλλες οικογένειες. Η οικογένεια ΔΣ συνιστά μια δομή οικογένειας όπου και οι δύο σύζυγοι σταδιοδρομούν ως πανεπιστημιακοί, ανώτερα στελέχη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ελεύθεροι επαγγελματίες επιστήμονες και καλλιτέχνες. Μελετώνται 930 οικογένειες σύμφωνα με τις απαντήσεις 1004 παιδιών και εφήβων και 389 οικογένειες σύμφωνα με τις απαντήσεις 438 γονέων. Χρησιμοποιούνται τα ερωτηματολόγια α) Ερωτηματολόγιο Συναισθηματικής Νοημοσύνης Baron για παιδιά και εφήβους (Bar-On EQ: YV, Bar-On & Parker, 2000) β) Ερωτηματολόγιο Τύπων Δεσμού της Bartholomew (Bartholomew 1994· Καφέτσιος, 2000) γ) Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Goodman, 1997· Μπίμπου-Νάκου, Στογιαννίδου, Κιοσέογλου, 2001) δ) Κλίμακα Εκτίμησης Προσαρμοστικότητας και Συνοχής της Οικογένειας (FACES III (Olson, 1986· Μπίμπου-Νάκου, Στογιαννίδου, Παπαγεωργίου και Κιοσέογλου, 1997) δ) Ερωτηματολόγιο δομής της οικογένειας και δημογραφικών στοιχείων. Τα ευρήματα δείχνουν ότι τα παιδιά οικογένειας ΔΣ του δείγματος παρουσιάζουν μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και λιγότερες συναισθηματικές δυσκολίες από τα παιδιά των οικογενειών σύγκρισης. Οι έφηβοι οικογένειας ΔΣ δεν φαίνεται να παρουσιάζουν διαφορές στη συναισθηματική νοημοσύνη, τον τύπο δεσμού και το είδος των δυνατοτήτων και δυσκολιών τους από τους εφήβους των οικογενειών σύγκρισης, ωστόσο οι δυσκολίες τους φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια και να σχετίζονται περισσότερο με το σχολείο, ενώ παράλληλα αναφέρεται χαμηλή ικανοποίηση από την οικογενειακή συνοχή. Κάποια από τα ευρήματα είναι μη αναμενόμενα, λαμβάνοντας υπόψη την υψηλή σχολική επίδοση των παιδιών και εφήβων, καθώς και το υψηλό μορφωτικό επίπεδο, τα υψηλά εισοδήματα και τα επαγγέλματα υψηλού κοινωνικού κύρους των γονέων οικογένειας ΔΣ.

Ανάμεσα στην οικογενειακή αφιέρωση και την ατομική εξέλιξη: το δίλημμα του μεγαλώματος μέσα από μια Συστημική οπτική

Β. Καφταντζή, Α. Καρούδης, Μ. Βαϊράμη, Δ. Τσιακίρης

Κέντρο Ψυχικής Υγείας Δυτικού Τομέα Θεσσαλονίκης, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης

Με αφορμή δυο κλινικά παραδείγματα εφήβων κοριτσιών με συμπτωματολογία, η πρώτη κρίσεων πανικού και αγοραφοβία, η δεύτερη με έντονο άγχος, διερευνώνται οι οικογενειακοί παράγοντες που πιθανόν συνέβαλλαν στην ανάδυση και διατήρηση του προβλήματος, αλλά και στην επίλυσή του. Κοινά στοιχεία στις δύο έφηβες ήταν ο φόβος αποτυχίας στις Πανελλήνιες εξετάσεις και το άγχος αποχωρισμού από την οικογένεια. Επίσης, κοινά στοιχεία στα δύο περιστατικά ήταν κυρίως οι απώλειες στην ιστορία ζωής γονιών και παιδιών και οι παράλληλες συγκρουσιακές οικογενειακές επιταγές αφενός να διατηρήσουν τα παιδιά κεντρικό ρόλο στήριξης μέσα στην οικογένεια, αφετέρου να εκπληρώσουν προσδοκίες των γονιών για εξέλιξη και πρόοδο, εξισορροπώντας αποτυχίες άλλων παιδιών τους. Τα συμπτώματα σηματοδοτούσαν το δίλημμα ανάμεσα στην αφιέρωση στην οικογένεια και την αυτομία με αποτέλεσμα το “φρενάρισμα” της προσωπικής ανάπτυξης.

14.30 – 16.00

Συμπόσιο 2 (Αμφιθέατρο II)

Γονικότητα και επιδράσεις στο παιδί

Πρόεδρος: Σ.Ν. Γεωργίου

Συζητητής: Σ.Ν. Γεωργίου, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το Συμπόσιο αυτό θα παρουσιάσει όψεις της γονικότητας και τις επιδράσεις που έχει η γονική συμπεριφορά στην κοινωνική και ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού. Περιλαμβάνει επιμέρους εργασίες που εξετάζουν θέματα όπως η γονική επίβλεψη, το γονικό στρες, το γονικό στίλ και τη γονική κατάθλιψη ως παράγοντες που διαμορφώνουν ή επηρεάζουν την παιδική συμπεριφορά. Έμφαση δίνεται στα διαδραστικά μοντέλα εξήγησης των σχέσεων αυτών.

Διαδραστική συσχέτιση μεταξύ γονικής γνώσης και θυματοποίησης των παιδιών στο σχολείο

Π. Σταυρινίδης, Σ. Ν. Γεωργίου, Μ. Νικηφόρου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η γονική επιτήρηση είναι μια αμφιλεγόμενη πρακτική ως προς την ωφελιμότητα της στην προστασία του παιδιού από διάφορους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους. Αν και υπάρχουν ευρήματα που δείχνουν ότι επενεργεί προστατευτικά, άλλες έρευνες αμφισβητούν αυτή την δυνατότητα και επικεντρώνονται σε άλλη πηγή γονεϊκής γνώσης που είναι η αυτό-αποκάλυψη του παιδιού. Στόχος αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις πιθανές διαδραστικές συσχετίσεις μεταξύ των δύο βασικών διαστάσεων της γονεϊκής γνώσης (γονική επιτήρηση και αυτοαποκάλυψη του παιδιού) και της θυματοποίησης των παιδιών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. Στην έρευνα συμμετείχαν 450 παιδιά πέμπτης και έκτης τάξης του δημοτικού και οι μητέρες τους σε ένα διαχρονικό σχεδιασμό με έξι μήνες διάστημα μεταξύ των μετρήσεων. Τα παιδιά συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο ανίχνευσης της θυματοποίησης ενώ οι μητέρες τους συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο γονεϊκής γνώσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι επιβεβαιώνεται η διαδραστική σχέση μεταξύ αυτοαποκάλυψης του παιδιού και θυματοποίησης: όταν τα παιδιά στην φάση 1 μιλούσαν περισσότερο στους γονείς τους για αρνητικές εμπειρίες που είχαν στο σχολείο, στην φάση 2 μειωνόταν σημαντικά η θυματοποίησή τους. Και αντίστροφα, όταν θυματοποιούνταν στη φάση 1, έτειναν να μιλούν λιγότερο στους γονείς τους στη φάση 2. Ως προς την γονική επιτήρηση, προέκυψε μια ενδιαφέρουσα μονόδρομη σχέση: Ενώ δηλαδή η γονική επιτήρηση δεν προέβλεπε σημαντική μείωση της θυματοποίησης, το αντίστροφο ήταν αληθές: η θυματοποίηση προέβλεπε σημαντική μείωση της γονικής επιτήρησης.

Διερεύνηση των διαδραστικών συσχετίσεων μεταξύ του γονικού στρες και προβλημάτων διαγωγής: ο ρόλος των ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών

Κ. Φάντη

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παρούσα έρευνα εξετάζει διαχρονικές διαδραστικές συσχετίσεις μεταξύ πατρικού/μητρικού στρες και προβλημάτων διαγωγής στα παιδιά. Τα ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά περιλήφθηκαν στην έρευνα ως πιθανή μεσολαβούσα μεταβλητή. Το δείγμα περιλάμβανε 1500 οικογένειες που ζουν στην Κύπρο, και τα δεδομένα συλλέχθηκαν από τις μητέρες, τους πατέρες και από παιδιά σχολικής ηλικίας, δηλαδή συνολικά τρεις αξιολογήσεις. Το διαχρονικό μοντέλο (Cross-lag Trajectory) που προέκυψε παρέχει ενδείξεις για διαδραστικές συσχετίσεις μεταξύ προβλημάτων διαγωγής και μητρικού/πατρικού στρες. Επιπλέον, τα ευρήματα έδειξαν ότι τα ψυχοπαθητικά χαρακτηριστικά διαμεσολαβούν σε αυτή τη συσχέτιση. Επίσης, διαμέσου Latent Class Analysis αναγνωρίστηκαν διαφορετικές ομάδες ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών – χαμηλή, μέτρια, υψηλή- με βάση τις αναφορές των παιδιών, των μητέρων και των πατέρων. Από αυτή την ταξινόμηση βρέθηκε αμφίδρομη σχέση μεταξύ γονεϊκού στρες και προβλημάτων διαγωγής μόνο για την ομάδα με χαμηλά επίπεδα ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών. Καμία από τις συσχετίσεις μεταξύ προβλημάτων διαγωγής και γονεϊκού στρες δεν ήταν στατιστικά σημαντική για την ομάδα με μέτρια επίπεδα ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών. Τέλος, ως προς την ομάδα με υψηλά επίπεδα ψυχοπαθητικών χαρακτηριστικών, φάνηκε ότι τα προβλήματα διαγωγής επηρέασαν το μητρικό και πατρικό στρες, αλλά δεν παρατηρήθηκε το αντίστροφο. Εν κατακλείδι, τα ευρήματα παρέχουν υποστήριξη για διαδραστικά μοντέλα και για την σημασία των ατομικών χαρακτηριστικών.

Μητρική κατάθλιψη και εξωτερικευμένα προβλήματα στα παιδιά: μια διαχρονική έρευνα

Μ. Νικηφόρου, Π. Σταυρινίδης, Σ. Ν. Γεωργίου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει την κατεύθυνση των επιδράσεων στη σχέση μεταξύ μητρικής κατάθλιψης και εξωτερικευμένων προβλημάτων στα παιδιά. Οι συμμετέχοντες ήταν 191 παιδιά πέμπτης και έκτης δημοτικού με τις μητέρες τους. Οι μητέρες συμπλήρωσαν μια υποκλίμακα του Child Behaviour Checklist (CBCL) που αφορούσε συμπεριφορικά προβλήματα και το Major Depression Inventory. Η ίδια διαδικασία επαναλήφθηκε σε διάστημα 6 μηνών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές αμφίδρομες διαχρονικές συσχετίσεις μεταξύ της μητρικής κατάθλιψης και των συμπεριφορικών προβλημάτων στα παιδιά. Συγκεκριμένα, τα συμπεριφορικά προβλήματα στη Φάση 1 προέβλεπαν θετικά τη μητρική κατάθλιψη στη Φάση 2 καθώς η μητρική κατάθλιψη στη Φάση 1 προέβλεπε θετικά τα συμπεριφορικά προβλήματα στη Φάση 2. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζουν μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ της μητρικής κατάθλιψης και των συμπεριφορικών προβλημάτων και παρέχουν επιπλέον ενδείξεις για μια διαδραστική κατανόηση ως προς τις αλληλεπιδράσεις γονέων-παιδιών.

Διερεύνηση των σχέσεων της διαμόρφωσης της ταυτότητας και των στυλ γονικότητας σε εφήβους

Σ. Τάνταρος

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι περισσότερες έρευνες για την εφηβική ταυτότητα αντιλαμβάνονταν αυτήν την έννοια με βάση το παράδειγμα του Marcia (1993, 1966), το οποίο περιγράφει τέσσερις καταστάσεις στο σχηματισμό ταυτότητας ανάλογα με τα επίπεδα διερεύνησης και δέσμευσης σε αυτήν από τον έφηβο: επίτευξη, απόσυρση, moratorium και διάχυση ταυτότητας. Πιο πρόσφατα, ορισμένοι ερευνητές εστίασαν στα κοινωνικο-γνωστικά στυλ των εφήβων (Berzonsky, 1989) και περιέγραψαν τρία στυλ επεξεργασίας της ταυτότητας: το πληροφοριακό, το κανονιστικό και το συγκεκριμένο-αποφευκτικό (Berzonsky, 1989, 1990). Αυτή η έρευνα διερευνά τις σχέσεις ανάμεσα σε αυτά τα δύο μοντέλα κατασκευής της ταυτότητας από τους εφήβους με τα στυλ γονικότητας των γονέων τους. Οι συμμετέχοντες ήταν 539 φοιτητές του πρώτου έτους σπουδών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Για την ταυτότητα σύμφωνα με το μοντέλο του Marcia χρησιμοποιήθηκε το Ego Identity Process Questionnaire (όπως προσαρμόστηκε από την Γεωργαντή, 2010). Για την ταυτότητα σύμφωνα με το μοντέλο του Berzonsky χρησιμοποιήθηκε το Identity Style Inventory (όπως μεταφράστηκε στην ελληνική από τον Τάνταρο, 2010). Το στυλ γονικότητας μετρήθηκε με το Parental Bonding Instrument (όπως

μεταφράστηκε από τους Kafetsios & Sideridis, 2008). Τα αποτελέσματα έδειξαν, μεταξύ άλλων, ότι η διερεύνηση της ταυτότητας, αλλά και η δέσμευση σε αυτήν προβλέπονται από τη φροντίδα που ασκεί η μητέρα.

Γονική αποδοχή και απόρριψη: επιπτώσεις στο άγχος και την κατάθλιψη των παιδιών και των εφήβων

Σ. Καζή, Β. Δογκάκη, Ν. Καρβέλη

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην έρευνα αυτή εξετάστηκε η επίδραση της γονικής αποδοχής και απόρριψης στο άγχος και την κατάθλιψη των παιδιών. Συμμετείχαν 378 παιδιά Δημοτικού Σχολείου (Γ' ως ΣΤ' τάξη) και 357 παιδιά Γυμνασίου (όλων των τάξεων) και Α' Λυκείου. Τα παιδιά συμπλήρωσαν την κλίμακα άγχους Spence Children's Anxiety Scale (προσαρμογή στα Ελληνικά από τους Mellon & Moutavelis, 2006), την κλίμακα Γονικής Αποδοχής – Απόρριψης Parental Acceptance-Rejection Questionnaire - Child PARQ (μετάφραση και στάθμιση Tsaousis & Giouazolias, 2010) και την κλίμακα κατάθλιψης Children's Depression Inventory (CDI, Kovacs, 1992). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδραση της απόρριψης από τη μητέρα και από τον πατέρα διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία και φύλο του παιδιού. Για τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, η προσλαμβανόμενη απόρριψη από τη μητέρα σχετίζεται με το άγχος και την κατάθλιψη των παιδιών και, επιπλέον, η προσλαμβανόμενη απόρριψη από τον πατέρα σχετίζεται με την κατάθλιψη των κοριτσιών. Για τα παιδιά του Γυμνασίου και του Λυκείου, η απόρριψη από τη μητέρα σχετίζεται με την κατάθλιψη των αγοριών και η απόρριψη από τον πατέρα με την κατάθλιψη των κοριτσιών.

14.30 – 16.00

Θεματική Συνεδρία 4 (Αμφιθέατρο III)

Ζητήματα δια βίου ανάπτυξης

Πρόεδρος: Φ. Καργόπουλος, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

O15

Οικογενειακές αξίες, αντιλήψεις για τον έρωτα και το γάμο και επιπολιτισμός μεταναστών

Σ. Αντωνίου, Μ. Ντάλλα

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στη συγκεκριμένη παρουσίαση (α) συγκρίνονται αντιλήψεις αναφορικά με τις οικογενειακές αξίες, τους μύθους του γάμου και τον έρωτα ανάμεσα σε μετανάστες από την Αλβανία και Έλληνες και (β) διερευνάται η σχέση μεταξύ των μεταβλητών επιπολιτισμού των μεταναστών, των οικογενειακών αξιών και των αντιλήψεων για τον έρωτα και το γάμο. Στην έρευνα συμμετείχαν 264 άτομα από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, 180 Έλληνες και 84 Αλβανοί μετανάστες και με μέσο όρο τα 40,6 έτη και τυπική απόκλιση 9,5. Τα κοινά ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν ήταν τα εξής: «Ερωτηματολόγιο Οικογενειακών Αξιών» (Γεώργας, 1986), «Ερωτηματολόγιο του Γάμου» (Larson, 1988), «Ερωτηματολόγιο Τριγωνικού Έρωτα» (Κορδούτης, 2010). Οι μετανάστες συμπλήρωσαν και την «Κλίμακα Επιπολιτισμού» των Ryder, Alden & Paulhus (2000). Με βάση τα αποτελέσματα προκύπτει ότι οι μετανάστες από την Αλβανία συμφωνούν περισσότερο από τους Έλληνες με τις παραδοσιακές αξίες της οικογένειας και συγχρόνως δείχνουν μεγαλύτερη τάση να υιοθετούν τους μύθους του γάμου. Ο προσανατολισμός των μεταναστών προς τη χώρα καταγωγής σχετίζεται με τις παραδοσιακές αξίες για τον ιεραρχικό ρόλο του πατέρα, τις υποχρεώσεις των παιδιών προς τους γονείς και τους μύθους του γάμου, ενώ αντίθετα ο προσανατολισμός προς την χώρα υποδοχής σχετίζεται αρνητικά με το ιεραρχικό ρόλο του πατέρα στην οικογένεια. Δεν βρέθηκαν διαφορές στα συστατικά του έρωτα που να σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής και τον επιπολιτισμό των μεταναστών.

O16

Διερεύνηση του εργασιακού άγχους και της εργασιακής δέσμευσης των κοινωνικών λειτουργών

Σ. Αγαγιώτου, Μ. Πλατσίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Στη ζωή των ενηλίκων, το εργασιακό άγχος έχει διερευνηθεί πολύ, καθώς αποτελεί βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την εργασιακή ευημερία τους. Η εργασιακή δέσμευση, από την άλλη, αποτελεί μια θετική κατάσταση στον τομέα της εργασίας και πολλοί την έχουν συνδέσει με την επαγγελματική ικανοποίηση. Στις περισσότερες έρευνες δεν διαπιστώθηκαν επιδράσεις της ηλικίας στο εργασιακό άγχος και την εργασιακή δέσμευση, ενώ βρέθηκαν επιδράσεις του φύλου. Σχετικές έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορα επαγγελματικά πεδία, αλλά αυτές που αναφέρονται σε κοινωνικούς λειτουργούς είναι σπάνιες, τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να μελετήσει (α) το εργασιακό άγχος και την εργασιακή δέσμευση σε Έλληνες κοινωνικούς λειτουργούς και (β) την επίδραση δημογραφικών παραγόντων (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, προϋπηρεσία και δομή στην οποία εργάζονται) στο εργασιακό άγχος και την εργασιακή δέσμευση των κοινωνικών λειτουργών. Συμμετείχαν 114 κοινωνικοί λειτουργοί στους οποίους χορηγήθηκε το Ερωτηματολόγιο Αντιλαμβανόμενου Άγχους των Cohen et al. (1983) και το Ερωτηματολόγιο Εργασιακής Δέσμευσης των Schaufeli et al. (2002). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί εμφάνισαν μέτρια επίπεδα εργασιακού άγχους και ελέγχου του άγχους και μέτρια προς υψηλά επίπεδα εργασιακής δέσμευσης. Δεν διαπιστώθηκαν διαφορές λόγω ηλικίας ή προϋπηρεσίας. Τέλος, οι γυναίκες κοινωνικοί λειτουργοί ήταν πιο αγχωμένες από τους άνδρες και οι άγαμοι επαγγελματίες έδειξαν να έχουν υψηλότερη εργασιακή δέσμευση από ό,τι οι έγγαμοι. Τα αποτελέσματα συγκρίνονται με αντίστοιχα ευρήματα από διεθνείς έρευνες και συζητούνται σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού.

017

Ηθικά διλήμματα στη διαχείριση της φροντίδας στην τρίτη ηλικία

Σ. Karasavvidis¹, Μ. Τσατάλη², Δ. Πρίφτης², Β. Μπεμπένη³, Σ. Καρπουχτσής²

¹University of Lausanne (UNIL) – Switzerland, ²Ψυχολόγος, ³Εργοθεραπεύτρια

Εισαγωγή: Η διαχείριση της φροντίδας των ηλικιωμένων, είτε στον οικείο περιβάλλον είτε σε πλαίσιο ιδρυματικής περίθαλψης, συνοδεύεται από ηθικά ζητήματα και θέματα δεοντολογίας που αναδύονται στην εξελικτική αυτή φάση της ζωής. Κοινό στοιχείο σε όλες τις επιμέρους διεργασίες διαχείρισης της φροντίδας των ηλικιωμένων αποτελεί η αναγκαιότητα εκπαίδευσης και εξοικείωσης των Θεραπευτών με την διαχείριση των ηθικών αυτών ζητημάτων στην φροντίδα της Τρίτης Ηλικίας. Σκοπός: Εστιάζοντας στην Τρίτη Ηλικία, η παρούσα εργασία στόχο έχει αφενός να παρουσιάσει τα τρέχοντα ηθικά ζητήματα στην φροντίδα των Ηλικιωμένων και αφετέρου να θίξει το θέμα της ευαισθητοποίησης και της εκπαίδευσης των Θεραπευτών που θα κληθούν να διαχειριστούν ηθικά ζητήματα ψυχογεροντολογίας και ψυχογηριατρικής στα πλαίσια παροχής θεραπευτικών υπηρεσιών. Μέθοδος: Συστηματική Ανασκόπηση ερευνητικών άρθρων δημοσιευμένων σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, καταχωρημένων στις διεθνείς ακαδημαϊκές βάσεις δεδομένων HEAL-LING, SAGE, ELSEVIER, WILSON, SCIENCEDIRECT, MEDLINE, PUBMED, PsycINFO, Cochrane, EMBASE, SCOPUS και CINAHL. Αποτελέσματα: Η έλλειψη σεβασμού και ο «γεροντορατσισμός», η αποπροσωποποίηση του ηλικιωμένου που δέχεται ιδρυματική φροντίδα, η ευαλωτότητα, η διατήρηση της αξιοπρέπειας, η τιμιότητα και η ακεραιότητα, το δικαίωμα άρνησης θεραπείας, η κακομεταχείριση, η κακοποίηση των ηλικιωμένων, η δικαιοκατανεμημένη φροντίδα, η αναλογικότητα της φροντίδας, ο σεβασμός στην αυτονομία, η τάση μείωσης των πόρων φροντίδας για τους ηλικιωμένους, η ικανότητα συγκατάθεσης, η παροχή θεραπείας σε ηλικιωμένους που δεν μπορούν να επικοινωνήσουν, η συγκάλυψη των συμπτωμάτων και των προβλημάτων με φάρμακα και το δικαίωμα στο θάνατο και την ευθανασία αποτελούν το βασικό κορμό των ηθικών ζητημάτων που ανακύπτουν στα πλαίσια παροχής θεραπευτικών υπηρεσιών και φροντίδας σε Ηλικιωμένους. Συμπεράσματα: Παρατηρείται μια προσπάθεια καταγραφής, ταξινόμησης και ευαισθητοποίησης των Θεραπευτών που παρέχουν υπηρεσίες φροντίδας σε ηλικιωμένους αναφορικά με τα τρέχοντα ηθικά ζητήματα που ενδέχεται να προκύψουν. Όμως, ο κλάδος της Γεροντολογίας και της Ψυχογηριατρικής επιμένει ότι ο πληθυσμός των ηλικιωμένων, παρόλο που αυξάνει δυσανάλογα σε μέγεθος ανά τον κόσμο, συνεχίζει να αποτελεί μια από τις πιο ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, λόγω της προκατάληψης που θέλει τους ηλικιωμένους να μην δικαιούνται πια ισότιμες και προηγμένες υπηρεσίες φροντίδας και θεραπείας.

Εισαγωγή: Η έννοια του ελεύθερου χρόνου απασχολεί την διεθνή ακαδημαϊκή βιβλιογραφία στα πλαίσια ερευνών για την δημιουργική απασχόληση ενηλίκων, για την προσχολική και σχολική ηλικία, για την παιδαγωγική, την κοινωνιολογία και την εκπαίδευση. Η Τρίτη Ηλικία απουσιάζει από τον προσανατολισμό των ερευνητών του Ελεύθερου Χρόνου, παρόλο που Ελεύθερος Χρόνος αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ηλικίας αυτής. Σκοπός: Η παρούσα εργασία εστιάζει στον Ελεύθερο Χρόνο και στην έλλειψη προγραμματών δημιουργικής απασχόλησης στην Τρίτη Ηλικία. Στόχο έχει να διασυνδέσει τον Ελεύθερο Χρόνο, την Τρίτη Ηλικία και την Εξελικτική/Αναπτυξιακή Ψυχολογία με συνισταμένη την προσπάθεια διερεύνησης του Ελεύθερου Χρόνου ως προδιαθεσιακού παράγοντα ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας στην Τρίτη Ηλικία. Μέθοδος: Συστηματική Ανασκόπηση ερευνητικών άρθρων δημοσιευμένων σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, καταχωρημένων στις διεθνείς ακαδημαϊκές βάσεις δεδομένων HEAL-LING, SAGE, ELSEVIER, WILSON, SCIENCE DIRECT, MEDLINE, PUBMED, PsycINFO, Cochrane, EMBASE, SCOPUS και CINAHL. Αποτελέσματα: Από την μελέτη των δεδομένων προκύπτει ότι ο Ελεύθερος Χρόνος συνδέεται αρνητικά με την Τρίτη Ηλικία ως προδιαθεσιακός παράγοντας ψυχοπαθολογίας. Συγκεκριμένα, στην Τρίτη Ηλικία ο Ελεύθερος Χρόνος βαθαίνει σε ποσότητα αλλά όχι σε ποιότητα. Παράλληλα, χρόνια προβλήματα υγείας, κινητικές δυσκολίες, απώλειες, μείωση της αυτονομίας και συναισθηματικές επιβαρύνσεις συναποτελούν ένα ενιαίο συμπεριφορικό φάσμα στο οποίο κυριαρχούν συναισθήματα αχρηστοζωΐας, κατάθλιψης, απομόνωσης, απόσυρσης, θυμού, αυτοκτονικού ιδεασμού και επιθυμίας θανάτου. Συμπεράσματα: Η σύνδεση του Ελεύθερου Χρόνου και της Τρίτης Ηλικίας αναδεικνύει την ανάγκη εφαρμογής μοντέλων παρέμβασης και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης. Ο Ελεύθερος Χρόνος παραμένει ζητούμενο, ειδικά για την Τρίτη Ηλικία. Ζητούμενο αλλά και πεδίο ανάπτυξης μορφών παρέμβασης που θα συνδέουν τις εφαρμογές της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας με την Τρίτη Ηλικία.

16.30 – 18.00**Συμπόσιο 3 (Αμφιθέατρο I)****«Μετρώντας» την ανάπτυξη και την προσαρμογή: Τέσσερα παραδείγματα**

Πρόεδρος: Ε. Γαλανάκη

Συζητητής: Η. Μπεζεβέγκης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στο Συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τέσσερα παραδείγματα-απόπειρες να αξιολογηθούν πτυχές της ανάπτυξης και της προσαρμογής από τη βρεφική ηλικία μέχρι και την ενήλικη ζωή, με τη χρήση ποικίλων μεθόδων, όπως η μικρο-ανάλυση και οι κλίμακες. Η έμφαση του Συμποσίου είναι στην κατασκευή, προσαρμογή και χρήση των μεθόδων αυτών για την ανάδειξη της ποικιλίας και της πολυπλοκότητας της ανάπτυξης και της προσαρμογής, αλλά και για την ανάδειξη πιθανών περιορισμών των ίδιων των μεθόδων. Στην πρώτη εισήγηση της Μ. Μαρκοδημητράκη, με τίτλο «Μικρο-αναλύοντας την πολυπλοκότητα της βρεφικής ανάπτυξης: σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα από τον πρώτο χρόνο της ζωής», παρουσιάζεται η πορεία συλλογής δεδομένων στα πλαίσια μιας νατουραλιστικής διαχρονικής μελέτης για τη μίμηση και τα συναισθήματα στις δυαδικές αλληλεπιδράσεις δίδυμων βρεφών με τη μητέρα και τον πατέρα τους και η διαδικασία μικρο-ανάλυσής τους. Στη δεύτερη εισήγηση, των Ε. Γαλανάκη, Κ. Μυλωνά και Π. Βογιατζόγλου, με τίτλο «Όταν τα παιδιά θέλουν να είναι μόνα: Ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της Κλίμακας Μόνωσης των Παιδιών», παρουσιάζονται η κατασκευή, αξιοπιστία και εγκυρότητα μιας κλίμακας που αξιολογεί τις λειτουργίες ή χρήσεις της ηθελμένης μόνωσης στη μέση και ύστερη παιδική ηλικία. Στην τρίτη εισήγηση των Σ. Καζή και Ι. Τσαούση, με τίτλο «Η αξιολόγηση της παραγοντικής αμεταβλητότητας της συναισθηματικής νοημοσύνης σε εφήβους και ενήλικες», διερευνάται, με τη μέθοδο της ανάλυσης παραγόντων, κατά πόσον η συναισθηματική νοημοσύνη δομείται και γίνεται αντιληπτή με τον ίδιο τρόπο σε εφήβους και ενήλικες. Και στην τέταρτη εισήγηση των Φ. Πολυχρόνη, Χ. Χατζηχρήστου, Η. Μπεζεβέγκη και Κ. Μυλωνά, με τίτλο «Το Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής για παιδιά

προσχολικής και σχολικής ηλικίας: Περιγραφή και δεδομένα από ειδικές ομάδες», περιγράφεται η κατασκευή και στάθμιση ενός τεστ που αξιολογεί κοινωνική, σχολική και συναισθηματική επάρκεια, αυτοαντίληψη και προβλήματα συμπεριφοράς, συγκρίνονται ηλικιακές ομάδες και παρουσιάζονται ενδεικτικά προφίλ παιδιών. Οι παραπάνω ερευνητικές εργασίες συζητούνται από τον Καθηγητή Ηλία Μπεζεβέγκη.

Μικρο-αναλύοντας την πολυπλοκότητα της βρεφικής ανάπτυξης: σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα από τον πρώτο χρόνο της ζωής

Μ. Μαρκοδημητράκη
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η άμεση παρατήρηση αποτελεί μια φυσική τεχνική για την παρακολούθηση και την καταγραφή αρχικά και την περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία στη συνέχεια αυτού που παρατηρείται. Ειδικότερα, η δομημένη παρατήρηση, τόσο πειραματικού όσο και μη πειραματικού τύπου, είναι μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία που, όμως, ως τεχνική είναι ίσως η πιο κατάλληλη, για να εξεταστούν πραγματικές καταστάσεις στον πραγματικό κόσμο. Ο ρόλος του ερευνητή και ο βαθμός στον οποίο εμπλέκεται κάθε φορά στην παρατήρηση, είναι καθοριστικός για την ερμηνεία μιας παρατηρούμενης συμπεριφοράς, ενώ κρίσιμα είναι και τα ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώνονται. Ο ερευνητής που παρατηρεί διακριτικά, χωρίς να επηρεάζει την προς παρατήρηση κατάσταση, μπορεί να χρησιμοποιεί ποιοτικές προσεγγίσεις αλλά να τείνει προς ένα προκαθορισμένο σχέδιο παρατήρησης και ποσοτικές, δομημένες μεθόδους. Δύο καίρια χαρακτηριστικά της συστηματικής παρατήρησης, η χρήση μιας σειράς προκαθορισμένων μεταβλητών αφενός και αφετέρου οι παρατηρήσεις που είναι αποδεδειγμένα αξιόπιστες, συμβάλλουν στη διεξοδική μελέτη του πολύπλοκου και πολυδιάστατου φαινομένου της ψυχικής ανάπτυξης του ανθρώπου. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η πορεία συλλογής δεδομένων (μέσω διακριτικής παρατήρησης) στα πλαίσια μιας νατουραλιστικής διαχρονικής μελέτης για τη μίμηση και τα συναισθήματα στις δυαδικές αλληλεπιδράσεις δίδυμων βρεφών με τη μητέρα και τον πατέρα τους και η διαδικασία μικρο-ανάλυσής τους. Τα ζητήματα που μας απασχολούν είναι κατά πόσο πρόκειται για ανάλυση φαινομένων ή απλή βιντεοσκόπηση, η δυνατότητα ή η αδυναμία χρήσης ποικιλίας εναλλακτικών μεθόδων που ενισχύουν την ποιοτική έρευνα στη βρεφική ηλικία και η επιλογή μελέτης συγκεκριμένων εννοιολογικών κατηγοριών από τις οποίες εξαρτάται η αξιοπιστία των υποθέσεων, η ποιότητα της έρευνας και τα νέα θεωρητικά δεδομένα.

Όταν τα παιδιά θέλουν να είναι μόνα: ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της Κλίμακας Μόνωσης των Παιδιών

Ε. Γαλανάκη, Κ. Μυλωνάς, Π. Βογιατζόγλου
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μια όψη της εμπειρίας της μοναξιάς είναι η επιθυμία του ανθρώπου να είναι μόνος του για διάφορους λόγους, η επιθυμία για μόνωση. Αυτή η όψη έχει ελάχιστα ερευνηθεί στα παιδιά, ενώ υπάρχουν αρκετές έρευνες για την επώδυνη μοναξιά. Κατασκευάστηκε η *Κλίμακα Μόνωσης των Παιδιών*, η οποία αξιολογεί τις λειτουργίες ή χρήσης της ηθελημένης μόνωσης των παιδιών, δηλαδή τι κάνουν τα παιδιά όταν θέλουν να είναι μόνα. Διενεργήθηκαν τρεις πιλοτικές έρευνες (οι δύο πρώτες με ατομικές συνεντεύξεις παιδιών και η τρίτη με τη δοκιμαστική εφαρμογή της αρχικής μορφής της κλίμακας). Η τελική μορφή της κλίμακας (45 ερωτήσεις) δόθηκε σε 833 μαθητές Δ' και Στ' δημοτικού από σχολεία της Αθήνας. Οι αναλύσεις παραγόντων έδειξαν τέσσερις παράγοντες: Ονειροπόληση – Στοχασμός, Ελευθερία από Κριτική – Ανεξαρτησία – Ιδιωτικότητα, Συγκέντρωση – Επίδοση και Δραστηριότητες. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας και η επαναληπτικών μετρήσεων αξιοπιστία ήταν ικανοποιητικές. Οι δείκτες συνάφειας της κλίμακας με άλλες κλίμακες για τη στάση απέναντι στη μόνωση (θετική, αρνητική) και την επώδυνη μοναξιά, τις οποίες συμπλήρωσαν οι μαθητές, καθώς και η πολυδιάστατη γεωμετρική βαθμονόμηση ομοιοτήτων (multidimensional scaling) έδειξαν ικανοποιητική συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα. Τα ευρήματα συζητούνται με αναφορά στην πολυδιάστατη φύση της μόνωσης και τις αναπτυξιακές λειτουργίες της κατά την παιδική ηλικία και διατυπώνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Η αξιολόγηση της παραγοντικής αμεταβλητότητας της Συναισθηματικής Νοημοσύνης σε εφήβους και ενήλικες

Σ. Καζή¹, Ι. Τσαούσης²

¹Πάντειο Πανεπιστήμιο, ²Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η μελέτη της παραγοντικής δομής της συναισθηματικής νοημοσύνης τόσο στον εφηβικό όσο και στον ενήλικο πληθυσμό, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο η συγκεκριμένη εννοιολογική κατασκευή δομείται και γίνεται αντιληπτή με τον ίδιο τρόπο και στις δύο διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δύο δείγματα: ένα δείγμα εφήβων (N=343) και ένα δείγμα ενηλίκων (N=699). Και στα δύο δείγματα χρησιμοποιήθηκε η Ελληνική Κλίμακα Συναισθηματικής Νοημοσύνης (ΕΚΣΥΝ) και αξιολογήθηκε η παραγοντική αμεταβλητότητα (factorial invariance) του συγκεκριμένου εργαλείου σε τρία διαφορετικά επίπεδα: α) σε επίπεδο σχηματισμού (configural level), β) σε επίπεδο μέτρησης (measurement level), και γ) σε δομικό επίπεδο (structural level). Για την αξιολόγηση της παραγοντικής αμεταβλητότητας χρησιμοποιήθηκε η πολυομαδική επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων (multi-group CFA). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η έννοια της συναισθηματικής νοημοσύνης δομείται με τον ίδιο τρόπο τόσο στους εφήβους όσο και στους ενήλικες (configural και measurement invariance), ενώ παρά το γεγονός ότι σε γενικές γραμμές οι διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης γίνονται αντιληπτές με τον ίδιο τρόπο από τις δύο ηλικιακές ομάδες (structural invariance), υπάρχουν κάποιες λανθάνουσες μεταβλητές οι οποίες γίνονται αντιληπτές με διαφορετικό τρόπο. Ακολουθεί συζήτηση και σχολιασμός των αποτελεσμάτων τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο.

Το Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας: περιγραφή και δεδομένα από ειδικές ομάδες

Φ. Πολυχρόνη, Χ. Χατζηχρήστου, Η. Μπεζεβέγκης, Κ. Μυλωνάς

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το «Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής» για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας αναπτύχθηκε από τον Τομέα Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ ως μέρος του έργου ΕΠΕΑΕΚ (Μέτρο 1.1. Ενέργεια 1.1.3) για την κατασκευή και στάθμιση 12 ανιχνευτικών-διερευνητικών εργαλείων των μαθησιακών δυσκολιών. Συγκεκριμένες ψυχοκοινωνικές παράμετροι σχετίζονται με τη μαθησιακή διαδικασία, τη σχολική επίδοση και, γενικότερα με την προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο και την οικογένεια. Το τεστ ακολουθεί τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την πολυδιάστατη δομή των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Αποτελείται από τρεις κλίμακες που συμπληρώνονται από εκπαιδευτικούς παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας, οι οποίες διαφοροποιούνται στη δομή τους ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα. Οι τομείς που αξιολογούνται είναι η κοινωνική, σχολική και συναισθηματική επάρκεια, η αυτοαντίληψη και τα προβλήματα συμπεριφοράς. Το δείγμα προήλθε από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές όλης της Ελλάδας. Θα παρουσιαστούν τα ευρήματα της στάθμισης του τεστ σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ως προς τις αναμενόμενες επιδόσεις των παιδιών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων στις παραπάνω κλίμακες. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν ενδεικτικά προφίλ στο Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς.

16.30 – 18.00

Συμπόσιο 4 (Αμφιθέατρο II)

Παιδί και τέχνη

Πρόεδρος: Φ. Μπονώτη

Συζητητής: Π. Κανελλόπουλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πολλές έρευνες τα τελευταία χρόνια έχουν αναδείξει τη σημασία της τέχνης στην ανάπτυξη και μάθηση του παιδιού. Στόχος του συμποσίου είναι να διαφανούν - μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση - οι ποικίλες αλληλεπιδράσεις της τέχνης με πτυχές της ανθρώπινης ανάπτυξης και μάθησης. Ειδικότερα, στην εργασία των

Μπονώτη και Μισαηλίδη μελετάται η ικανότητα μικρών παιδιών να κατανοούν τα συναισθήματα που εκφράζονται στην παιδική τέχνη. Στην έρευνα αυτή βρέθηκε ότι από την ηλικία των 3 ετών τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα που εκφράζονται σε σχέδια άλλων παιδιών. Η μελέτη της Κουκνή υπογραμμίζει τη συμβολή της εικαστικής θεραπείας στην αντιμετώπιση των συναισθηματικών προβλημάτων ενός 11χρονου κοριτσιού. Μέσα από την παρουσίαση των εικαστικών έργων του συγκεκριμένου παιδιού συζητείται ο τρόπος με τον οποίο η τέχνη διευκολύνει και προάγει τη θεραπευτική έκβαση. Ο Κανελλόπουλος παρουσιάζει μελέτες περίπτωσης εθνογραφικού τύπου, προκειμένου να αναδείξει τη σημασία μιας κοινωνικο-πολιτισμικής προσέγγισης στους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν, συνθέτοντας τη δική τους μουσική. Τέλος, η Νικονάνου διαπραγματεύεται μεθόδους προσέγγισης έργων τέχνης σε μουσειακούς χώρους. Με την εισήγησή της αναδεικνύεται η συνεισφορά της επαφής των παιδιών με αυθεντικά έργα τέχνης στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της επικοινωνίας και της αισθητικής εμπειρίας.

Αναπτυξιακές αλλαγές στην ικανότητα των παιδιών να κατανοούν τα συναισθήματα που εκφράζονται στην παιδική τέχνη

Φ. Μπονώτη¹, Π. Μισαηλίδη²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να διερευνήσει αναπτυξιακές αλλαγές στην ικανότητα των παιδιών να κατανοούν τα συναισθήματα που εκφράζονται σε σχέδια άλλων παιδιών. Στην έρευνα συμμετείχαν τέσσερις ομάδες παιδιών με μέσο όρο ηλικίας 3, 4, 5 και 6 χρόνων αντίστοιχα (N = 80). Τους δόθηκε μια σειρά από παιδικά σχέδια, που το καθένα εξέφραζε ένα διαφορετικό συναίσθημα (χαρά, λύπη, φόβο, θυμό). Όλα τα σχέδια είχαν προηγουμένως εκτιμηθεί ως προς την εκφραστικότητά τους από ενήλικες κριτές (N = 75). Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες είδαν φωτογραφίες παιδιών που το καθένα εξέφραζε στο πρόσωπό του ένα από τα εξεταζόμενα συναισθήματα και τους ζητήθηκε να προσδιορίσουν το παιδί – καλλιτέχνη που δημιούργησε το κάθε εκφραστικό σχέδιο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι (α) από την ηλικία των 3 ετών τα παιδιά παρουσιάζουν μια κατανόηση των συναισθημάτων που εκφράζονται στα σχέδια και (β) τα πιο εύκολα αναγνωρίσιμα συναισθήματα ήταν η χαρά και η λύπη.

Το αποκαλυπτικό ταξίδι της Άννας στο σύμπαν της Art Therapy

Μ. Κουκνή

Ψυχολόγος

Η μελέτη περίπτωσης που παρουσιάζουμε αφορά την εφαρμογή της εικαστικής θεραπείας ως βασική θεραπευτική μέθοδο στην 11χρονη Άννα. Η Άννα παρουσιάζει έντονη καταθλιπτική εικόνα, η οποία χαρακτηρίζεται από πτώση σχολικής επίδοσης, χαμηλή αυτοεκτίμηση, κρίσεις άγχους και σωματοποιημένες εκδηλώσεις. Τέλος αστάθεια στην εικόνα εαυτού και δυσκολία στις διαπροσωπικές σχέσεις. Σκοπός της μελέτης είναι η ανάδειξη της συμβολής της εικαστικής θεραπείας στην έκφραση των συναισθημάτων, στη διατήρηση ελέγχου των παρορμήσεων και στη διαχείριση του άγχους της Άννας. Στην απόκτηση επαφής με τους στρεσογόνους παράγοντες (οικογενειακής, κοινωνικής φύσεως κτλ), οι οποίοι απειλούν και τροφοδοτούν την προβληματική της συμπεριφορά με έναν ελεύθερο, δημιουργικό και ταυτόχρονα μη απειλητικό τρόπο. Η εικαστική θεραπεία ενσωματώνει το πεδίο της ανθρώπινης δημιουργικότητας, την εικαστική γλώσσα και ενδεχομένως τη δημιουργία του εικαστικού έργου. Η χρήση των εικαστικών υλικών κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας ενεργοποιεί τις αισθήσεις επιτρέποντας την έκφραση, κυρίως ανείπωτων αρνητικών συναισθημάτων. Το εκφραστικό έργο αποτελεί ένα πολύτιμο σύμπαν πληροφοριών, γύρω από το βίωμα, τη συμπεριφορά και το ιστορικό της θεραπευόμενης. Θα παρουσιάσουμε την πορεία της Άννας μέσα από την εικαστική της έκφραση από την έναρξη της θεραπευτικής συνεργασίας μέχρι σήμερα. Εστιάζοντας στα εικαστικά έργα της Άννας, θα αναφερθούμε στην υποστήριξη και ενίσχυση όσον αφορά την έκφραση των συναισθημάτων μέσα από ένα ευρύ φάσμα εικαστικών υλικών. Οι εικαστικές δημιουργίες, βασικό στοιχείο της εικαστικής θεραπείας, εμπεριέχουν πληροφορίες γύρω από την ψυχολογία του δημιουργού και έχουν καταλυτική επίδραση η οποία διευκολύνει και προάγει τη θεραπευτική έκβαση.

« . . . τη θάρκα στη μέση της λίμνης δεν την αφήνουμε εκεί, να βουλιάξει και να πάει μόνη της στην ακτή κάτω από το νερό . . . »: μια κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση των τρόπων που τα παιδιά δημιουργούν δική τους μουσική

Π. Κανελλόπουλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα ανακοίνωση εντάσσεται στην ευρύτερη προσπάθεια συγκρότησης εναλλακτικών εννοιολογικών εργαλείων για τη μελέτη των τρόπων με τους οποίους (και των 'τόπων' όπου) τα παιδιά εντρυφούν στη δημιουργία μουσικής αυτοσχεδιάζοντας και συνθέτοντας, συνειδητά ή όχι. Στην ανακοίνωση ασκείται κριτική στις ερευνητικές προσεγγίσεις οι οποίες απογυμνώνουν τις μουσικοποιητικές διεργασίες (music-making processes) από τα επικοινωνιακά τους στοιχεία και βασιζονται σε ατομικιστικές παραδοχές, και υπογραμμίζεται η σημασία μιας κοινωνικο-πολιτισμικής ερευνητικής προσέγγισης. Αντί να προσπαθεί να προσδιορίσει αφηρημένες, «καθαρές», αποπλαισιωμένες ψυχολογικές-γνωσιακές διεργασίες, στόχος της ερμηνευτικής κοινωνικο-πολιτισμικής προσέγγισης είναι να εντρυφήσει στη μελέτη της δράσης, η οποία λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένα πλαίσια και διαμεσολαβείται από τις αλληλοεπηρεαζόμενες στάσεις και τα προθεσιακά περιεχόμενα των δράσεων των υποκειμένων. Ταυτόχρονα υπογραμμίζεται η σημασία μιας τέτοιας ερευνητικής προοπτικής για την ίδια τη μουσικοπαιδαγωγική πρακτική, υποστηρίζοντας ότι θα μπορούσε να αποτελέσει μια στερεή βάση για τη διαμόρφωση και πραγμάτωση μιας περισσότερο ελεύθερης και λιγότερο τυποποιημένης καλλιτεχνικής-εκπαιδευτικής πράξης που θα υιοθετεί και θα καλλιεργεί ταυτόχρονα την αυθόρμητη «ματιά του παιδιού» και τη «συνομιλία με την Ιστορία» και το μουσικο-πολιτισμικό γίνεσθαι. Οι θέσεις αυτές θα υποστηριχθούν στη βάση πορισμάτων από εθνογραφικού τύπου μελέτες περίπτωσης τις οποίες έχω πραγματοποιήσει τα τελευταία χρόνια και οι οποίες εστιάζουν σε τρεις διαφορετικούς 'παιδικούς μουσικούς κόσμους'.

Προσεγγίζοντας έργα τέχνης: η μουσειοπαιδαγωγική εμπειρία

Ν. Νικονάνου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διδακτική της τέχνης, ιδιαίτερα για παιδιά και έφηβους, συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής. Από τις αρχές του 20ού αιώνα τα μουσεία και κυρίως οι πινακοθήκες και τα μουσεία τέχνης αποτέλεσαν εναλλακτικούς χώρους μάθησης για την διδασκαλία της τέχνης, κυρίως εξαιτίας των δυνατοτήτων που προσέφεραν για την προσέγγιση αυθεντικών έργων. Η επαφή με τα αυθεντικά έργα τέχνης παρέχει διαφορετικές αισθητικές εμπειρίες από τη χρήση αναπαραγωγών στη σχολική αίθουσα ενώ, παράλληλα, η ίδια η εμπειρία των μουσείων ως κατασκευασμένων χώρων με αισθητικές αξίες εμπλουτίζει την συνολική αισθητική εμπειρία των παιδιών. Τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα που στοχεύουν στην αισθητική αγωγή ακολουθούν κατά κανόνα ορισμένες βασικές αρχές προσέγγισης που έχουν ως αφετηρία την παρατήρηση και περιγραφή των οπτικών στοιχείων του έργου, προχωρούν σε διαδικασίες συζήτησης και ερμηνείας των έργων και ολοκληρώνονται με την προσωπική δημιουργική έκφραση των παιδιών. Η υλική-αισθητική δραστηριότητα, το θεατρικό παιχνίδι και η δημιουργική γραφή αποτελούν σήμερα τις πιο διαδεδομένες μεθόδους προσέγγισης έργων τέχνης στη μουσειοπαιδαγωγική πράξη. Η ανακοίνωση θα εξετάσει τις μεθόδους προσέγγισης έργων τέχνης σε μουσεία και την αξιοποίηση των εκθεσιακών χώρων ως σκηνικά για την ανάπτυξη επικοινωνιακών διαδικασιών και την προώθηση της δημιουργικής έκφρασης αναδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο των μουσείων για την αισθητική αγωγή αλλά και γενικότερα της θετικής στάσης που μπορεί να καλλιεργηθεί για θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η συμβολή των Δημοτικών Εικαστικών Εργαστηρίων στην ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των παιδιών

Ν. Μπλιάτσας¹, Ε. Χρυσίδου²

¹Δημοτικό Εικαστικό Εργαστήριο Νάουσας, ²Δημοτικό Εικαστικό Εργαστήριο Δήμου Παύλου Μελά

Καθ' όλη τη διάρκεια του συνεδρίου, θα εκτίθενται έργα παιδικής ζωγραφικής στο χώρο του Φουαγιέ. Το θέμα της έκθεσης είναι οι σχέσεις: οι σχέσεις του παιδιού με τους γονείς, με τους φίλους, με τα αδέρφια του, με τον ίδιο του τον εαυτό... Τα έργα των παιδιών δημιουργήθηκαν στα πλαίσια των μαθημάτων στα Δημοτικά Εικαστικά εργαστήρια στη Νάουσα και στο Δήμο Παύλου Μελά και παραχωρήθηκαν στους υπεύθυνους

εικαστικούς για να εκτεθούν στο συνέδριο. Υπεύθυνοι για την συλλογή των έργων των παιδιών και την οργάνωση της έκθεσης είναι οι εικαστικοί: Νικόλας Μπλιάτσας, Βιργινία Μαστρογιαννάκη (Νάουσα), Έλλη Χρυσίδου, Εύα Μαυρίδου, Νίκος Βαρυτιμιάδης, και Κώστας Παπασταματίου (Παύλου Μελά). Με την ευγενική προσφορά των εικαστικών και των εργαστηρίων στα οποία εργάζονται: ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ της Κ.Ε.Π.Α.Π του ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ της Κοινωφελούς Επιχείρησης «ΙΡΙΣ» του ΔΗΜΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ.

16.30 – 18.00

Συμπόσιο 5 (Αμφιθέατρο III)

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή υπό το πρίσμα πρόσφατων θεωρητικών προσεγγίσεων: Γλωσσικά και επικοινωνιακά χαρακτηριστικά, συννοσηρότητα και κλινική παρέμβαση

Πρόεδρος: Σ. Σταυρακάκη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Συζητητής: Γ. Σπανούδης, *Πανεπιστήμιο Κύπρου*

Το συμπόσιο αυτό εστιάζει στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ), μια αναπτυξιακή διαταραχή γλώσσας εν απουσία νοητικής καθυστέρησης ή/και άλλων παραγόντων που θα μπορούσαν εν δυνάμει να ευθύνονται για την εμφάνιση γλωσσικής καθυστέρησης και προβλημάτων στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, όπως βαρνηκία ή αυτισμός. Θέτει τους εξής στόχους:

(i) Να εξετάσει την ΕΓΔ υπό το πρίσμα σύγχρονων –και αντιτεθέντων- θεωρητικών προσεγγίσεων, όπως η υπόθεση των ελλειμμάτων στη διαδικαστική μνήμη (Ullman & Pierpont, 2005) και η νευρο-δομιστική προσέγγιση στις αναπτυξιακές διαταραχές (Karmiloff-Smith & Thomas, 2003)

(ii) Να θέσει το ερώτημα της συννοσηρότητας της ΕΓΔ με άλλες νοσολογικές κατηγορίες, όπως η δυσλεξία, και να εξετάσει τη συνύπαρξη των γλωσσικών ελλειμμάτων με άλλου τύπου ελλείμματα, όπως αναγνωστικά ή κινητικά

(iii) Να διερευνήσει την ύπαρξη γενικότερων ελλειμμάτων στις επικοινωνιακές ικανότητες παιδιών με ΕΓΔ

(iv) Να εξετάσει τη δυνατότητα αποκατάστασης των γλωσσικών ελλειμμάτων σε παιδιά με ΕΓΔ

Κατά συνέπεια, περιλαμβάνει εισηγήσεις, οι οποίες (α) εστιάζουν στην παρουσίαση και ερμηνεία των μορφολογικών και συντακτικών γλωσσικών ελλειμμάτων στην ΕΓΔ υπό το πρίσμα των θεωρητικών προσεγγίσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω (1^η και 2^η εισήγηση) (β) εξετάζουν τη συννοσηρότητα της ΕΓΔ με τη δυσλεξία και τη συνύπαρξη γλωσσικών ελλειμμάτων με άλλου τύπου ελλείμματα (2^η & 3^η εισήγηση) (γ) διερευνούν τις μη λεκτικές επικοινωνιακές ικανότητες στην ΕΓΔ (4^η εισήγηση) και (δ) μελετούν τη δυνατότητα αποκατάστασης των γλωσσικών ελλειμμάτων στην ΕΓΔ (5^η εισήγηση).

Μοντελοποίηση της κατάκτησης της μορφολογίας της Ελληνικής και Αγγλικής στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή με τεχνητά νευρωνικά δίκτυα

Θ. Καραμίνης, M. Thomas

Birkbeck College

Η παρούσα εργασία είναι μια μελέτη της κατάκτησης της μορφολογίας στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) με τη μεθοδολογία της μοντελοποίησης μέσω τεχνητών νευρωνικών δικτύων. Η μελέτη βασίζεται στην υλοποίηση ενός μοντέλου που μαθαίνει να παράγει ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα που φέρουν μορφολογική σήμανση σύμφωνα με τα μορφολογικά συστήματα των Ελληνικών και των Αγγλικών. Η ελληνική εκδοχή του μοντέλου εκπαιδεύεται σε μια τεχνητή γλώσσα που παρουσιάζει ένα πλούσιο και συνθετικό μορφολογικό σύστημα με πολλαπλές γραμματικές κατηγορίες (π.χ. γένος, αριθμός και πτώση για τα ουσιαστικά) και πολλαπλές κλίσεις (π.χ., αόριστος: τρέχω/έτρεξα, μιλώ/μίλησα, πλένω/έπλυνα, τρώω/έφαγα). Η αγγλική εκδοχή εκπαιδεύεται σε μια τεχνητή γλώσσα που παρουσιάζει ένα κατά πολύ απλούστερο σύστημα μορφολογίας με εκτεταμένη χρήση απαρεμφατικών (default) μορφών των λέξεων. Τόσο στην ελληνική όσο και την αγγλική εκδοχή, το μοντέλο εκπαιδεύεται αρχικά με μία παραμετροποίηση που επιτρέπει την εκμάθηση των αντίστοιχων γλωσσών και με τρόπο που προσομοιώνει χαρακτηριστικά της γλωσσικής ανάπτυξης τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών. Στη συνέχεια, η παραμετροποίηση είναι τέτοια ώστε να περιορίζεται η

υπολογιστική δύναμη της αρχιτεκτονικής του μοντέλου κατά αναλογία με θεωρητικές προσεγγίσεις που προτείνουν ότι η ΕΓΔ σχετίζεται με δυσκολίες επεξεργαστικής ή φωνολογικής φύσης (βλ. Leonard, 1999). Σε αυτήν την περίπτωση, το μοντέλο εμφανίζει περιορισμούς στη εκμάθηση των τεχνητών γλωσσών ανάλογους με αυτούς των παιδιών με ΕΓΔ σε κάθε γλώσσα. Επομένως, στη συγκεκριμένη προσέγγιση η ΕΓΔ μελετάται με μια μεθοδολογία που παρουσιάζει γενικότητα ως προς τη γλωσσική τυπολογία.

Συνύπαρξη γλωσσικών και κινητικών ελλειμμάτων στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή: μια μελέτη ελληνόφωνου δείγματος παιδιών

Α. Γώγου, Σ. Σταυρακάκη, Ν. Τσιγγίλης, Γ. Γρούιος
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πρόσφατες μελέτες για την Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) δείχνουν εκτεταμένα ελλείμματα σε γλωσσικούς και σε μη γλωσσικούς τομείς, όπως ο κινητικός τομέας (Ullman & Pierpont, 2005). Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη μελέτη γλωσσικών και κινητικών ικανοτήτων ελληνόφωνου δείγματος παιδιών με ΕΓΔ.

Διερευνήσαμε την κινητική ασυμμετρία, την προτίμηση χεριού και ποδιού καθώς και εκφραστικές γλωσσικές ικανότητες σε 13 παιδιά με ΕΓΔ, χρονολογικής ηλικίας (ΧΗ) από 6 ως 12 ετών σε σύγκριση με 25 παιδιά της ίδιας ΧΗ και 14 παιδιά μικρότερης ΧΗ αλλά ίδιας γλωσσικής ηλικίας (ΓΗ). Χρησιμοποιήσαμε τα ακόλουθα πειραματικά έργα:

- (i) Μία δοκιμασία κινητικής ασυμμετρίας
- (ii) Γλωσσικές δοκιμασίες παραγωγής αναφορικών και ερωτηματικών προτάσεων και ομαλού αορίστου.

Επιπροσθέτως, χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγιο προτίμησης χεριού και ποδιού για τα παιδιά με ΕΓΔ και την ομάδα ελέγχου ΧΗ.

Τα αποτελέσματα έδειξαν διαφορές μεταξύ των παιδιών με ΕΓΔ και των παιδιών τυπικής ανάπτυξης στην ομόπλευρη αντιστοιχία μεταξύ δεξιού ποδιού και χεριού ή αριστερού ποδιού και χεριού αντίστοιχα. Επιπλέον, τα παιδιά με ΕΓΔ είχαν σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις σε όλα τα έργα παραγωγής προτάσεων σε σχέση με την ομάδα ίδιας ΧΗ ενώ οι επιδόσεις τους κυμαίνονταν στα ίδια επίπεδα με αυτές της ομάδας ΓΗ. Η στατιστική ανάλυση έδειξε συσχέτιση μόνο μεταξύ γλωσσικών έργων και προτίμησης ποδιού αλλά όχι χεριού.

Υποστηρίζουμε πως τα παιδιά με ΕΓΔ διαφέρουν από τους συνομηλίκους τους τόσο στον κινητικό όσο και στο γλωσσικό τομέα και συζητούμε τις θεωρητικές συνέπειες των ευρημάτων μας για τις τρέχουσες ερμηνείες της ΕΓΔ (Ullman & Pierpont 2005).

Ειδική γλωσσική διαταραχή και δυσλεξία: κατηγορική διάκριση ή νοσολογικό συνεχές;

Γ. Σπανούδης, Τ. Παπαδόπουλος
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες υπάρχει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον για τα χαρακτηριστικά της συνοσηρότητας μεταξύ ειδικής γλωσσικής διαταραχής (ΕΓΔ) και δυσλεξίας. Στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν τέσσερις ομάδες παιδιών σχολικής ηλικίας (7 έως 10 ετών): α) μια ομάδα με προφίλ συνοσηρότητας (N=9), β) μια ομάδα παιδιών με δυσλεξία (N=10), γ) μια ομάδα με ΕΓΔ (N=13) και δ) μια ομάδα τυπικώς αναπτυσσομένων παιδιών (ΤΑΠ) (N=20). Οι ομάδες εξισώθηκαν στην ηλικία, $F(3, 48) = 1.05$, μ.σ., το φύλο, $\chi^2(52) = 5.83$, μ.σ., το γονικό επίπεδο μόρφωσης, $\chi^2(52) = 22.68$, μ.σ., και τη μη λεκτική ικανότητα, $F(3, 48) = 2.46$, μ.σ.. Τα παιδιά εξετάστηκαν σε μια εκτενή συστοιχία αναγνωστικών, γλωσσικών και γνωστικών έργων με στόχο να μελετηθεί το προφίλ των δυσκολιών που εμφανίζουν, οι πιθανές σχέσεις των αναγνωστικών με τις γλωσσικές δυσκολίες και η φύση της συνύπαρξής αυτών των δυσκολιών σε γνωστικό επίπεδο. Οι αναλύσεις έδειξαν ότι οι τρεις ομάδες των μη ΤΑΠ παρουσίασαν σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις έναντι των ΤΑΠ στη φωνολογική μνήμη, τη λεκτική βραχύχρονη μνήμη και εν μέρει στην ορθογραφική επεξεργασία και τις μετρήσεις αναγνωστικής κατανόησης. Επίσης, το πρότυπο των επιδόσεων στα φωνολογικά και σημασιολογικά έργα καθώς και στην ταχύτητα ονομάτισης ήταν διαφορετικό μεταξύ των ομάδων με μη τυπική ανάπτυξη. Η παρούσα έρευνα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι απαιτείται προσεκτική διάκριση των δύο διαταραχών καθώς το είδος των δυσκολιών που εμφανίζουν τα παιδιά της μιας κατηγορίας μπορεί να συνυπάρχουν και στα παιδιά της άλλης διαγνωστικής κατηγορίας. Επιπρόσθετα, οι ερευνητές πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι υφίσταται και μια τρίτη ομάδα παιδιών με συνοσηρά χαρακτηριστικά.

Μη λεκτικές επικοινωνιακές ικανότητες στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή

Π. Παπακαλοδούκα, Χ. Παπαηλιού

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σύμφωνα με τη θεωρία της διυποκειμενικότητας, η ανάπτυξη της γλώσσας βασίζεται σε έμφυτα κίνητρα για κατανόηση των προθέσεων, των ενδιαφερόντων και των συναισθημάτων των άλλων, τα οποία είναι ενεργά από την αρχή της ζωής και εκδηλώνονται μέσω της μη λεκτικής επικοινωνίας. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να μελετήσει τις μη λεκτικές επικοινωνιακές ικανότητες σε παιδιά 5 – 7 ετών που έχουν λάβει διάγνωση Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής (ΕΓΔ) και Πραγματολογικής Γλωσσικής Διαταραχής (ΠΓΔ), σε σύγκριση με τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά αντίστοιχης γλωσσικής και νοητικής ηλικίας. Καθώς η συλλογή και η ανάλυση των δεδομένων είναι σε εξέλιξη, στην παρούσα έρευνα παρουσιάζονται τα δεδομένα από τη σύγκριση των ομάδων ΕΓΔ και ΠΓΔ με τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά αντίστοιχης γλωσσικής ηλικίας. Η γλωσσική ικανότητα των παιδιών αξιολογήθηκε με βάση τη Δοκιμασία Γλωσσικής Νοημοσύνης των Σταυρακάκη & Τσιμπλή (2000). Επιπλέον, τα παιδιά αξιολογήθηκαν με τα ερωτηματολόγια συμπεριφοράς Achenbach, ώστε να εντοπιστεί τυχόν συννοσηρότητα με άλλες αναπτυξιακές διαταραχές. Η επικοινωνιακή συμπεριφορά των νηπίων αξιολογήθηκε μέσω της ανάλυσης μαγνητοσκοπημένων αλληλεπιδράσεων με τη μητέρα σε ημι-δομημένες συνθήκες παιχνιδιού με παιχνίδια του ερευνητή. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο του ερωτήματος αν η ΕΓΔ αφορά αποκλειστικά και μόνον τον τομέα της γλώσσας ή είναι αποτέλεσμα ευρύτερων ελλειμμάτων σε ικανότητες όπως η διαπροσωπική επικοινωνία, οι οποίες εμφανίζονται πολύ πριν την ομιλία.

Αποκατάσταση γλωσσικών προβλημάτων στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή: μια κλινική μελέτη παρέμβασης

Θ. Μπαχούρου, Σ. Σταυρακάκη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πρόσφατες μελέτες για την Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) δείχνουν πως, εκτός από τις γλωσσικές δυσκολίες, και άλλα προβλήματα γνωστικού τύπου (όπως προβλήματα στη φωνολογική βραχύχρονη μνήμη (ΦΒΜ)) αποτελούν χαρακτηριστικά της διαταραχής. Ελάχιστες είναι οι πειραματικές μελέτες για την αποκατάσταση των γλωσσικών προβλημάτων σε παιδιά με ΕΓΔ. Η παρούσα μελέτη αξιολογεί τα αποτελέσματα γνωστικής κλινικής παρέμβασης (ανάκληση λέξης, ενίσχυση ΦΒΜ, φωνολογικής ενημερότητας και ακουστικής διάκρισης) στις συντακτικές ικανότητες κατανόησης πρότασης παιδιού με ΕΓΔ εκφραστικού και προσληπτικού τύπου. Το κορίτσι της μελέτης μας ήταν 6,5 ετών με φυσιολογική πρακτική νοημοσύνη. Πριν τη θεραπεία πραγματοποιήθηκε κλινική αξιολόγηση στη βάση εργαλείων (όπως *Εικόνες Δράσης* των Βογινδρούκα, κά. 2011, *Ψυχομετρικό Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας* των Γωνίδα κά. 2008, μεταξύ άλλων) που αξιολογούσαν (i) γλωσσικές ικανότητες (ii) ικανότητες ΦΒΜ (iii) ικανότητες ακουστικής διάκρισης και (iv) ικανότητες συντακτικής κατανόησης πρότασης. Η προθεραπευτική αξιολόγηση έδειξε καθυστέρηση στις γλωσσικές δεξιότητες του παιδιού, δυσκολίες στην ακουστική διάκριση των φωνημάτων και στα έργα αξιολόγησης της φωνολογικής βραχύχρονης μνήμης. Η κλινική παρέμβαση, διάρκειας δύομιση μηνών, περιελάμβανε ποικίλες δραστηριότητες (όπως κατονομασίας αντικειμένων, ανάκλησης λέξεων και ψευδολέξεων, φωνολογικής ενημερότητας, και ακουστικής διάκρισης), οι οποίες στόχευαν στην ενίσχυση της ανάκλησης λέξης και φωνολογικών ικανοτήτων. Επαναξιολόγηση με τη χρήση των εργαλείων που χρησιμοποιήσαμε για την προθεραπευτική αξιολόγηση έδειξε ότι το παιδί με ΕΓΔ παρουσίασε σημαντική βελτίωση σε έργα που αξιολογούσαν ανάκληση λέξεων, προτάσεων και συντακτικής κατανόησης πρότασης. Κατά συνέπεια, υποστηρίζουμε πως είναι δυνατή η διάχυση αποτελεσμάτων της γνωστικής παρέμβασης που εφαρμόσαμε και σε τομέα που δεν αποτέλεσε αντικείμενο της θεραπείας (συντακτική κατανόηση πρότασης).

18.00 – 19.15

Προσκεκλημένη Ομιλία (Αμφιθέατρα II & III)

‘Attachment and the science of early experiences: Implications for how and when we intervene’

Ομιλητής: Charles Zeanah, *University of Tulane University School, New Orleans*

Πρόεδρος: Παναγιώτα Βορριά, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Recent research in animals and humans have assessed the relative importance of early experiences on development. Consequences of adverse early experiences have been demonstrated clearly, and profound compromises in attachment, as well as other domains of development, have been described. Intervention to remediate adversity has been shown to be effective, particularly if secure attachment relationships with caregivers can be fostered. Fostering secure attachments is a successful strategy for remediating adverse early experiences and promoting enhanced social and psychological functioning in subsequent development. Although social and emotional development are exquisitely vulnerable to adversity, they are also quite responsive to intervention.

Σάββατο 19 Μαΐου 2012

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 5 (Αμφιθέατρο I)

Θέματα γνωστικής ανάπτυξης

Πρόεδρος: Ζ. Μπαμπλέκου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

O19

Η γνωστική πλευρά των στερεοτύπων και της προκατάληψης και η υπόθεση της επαφής ως παράγοντας αλλαγής των στάσεων που απορρέουν από αυτά

Ε. Μητσοπούλου

ΥΠΕΠΘ

Καθημερινά οι άνθρωποι βασίζονται σε στερεοτυπικές αναπαραστάσεις όταν έρχονται σε επαφή με κάτι καινούργιο. Στην προσπάθειά τους να εντάξουν τη νέα γνώση σε ένα σύνολο προγενέστερων γνώσεων (ομαδική υπαγωγή) αποκαλύπτεται η εσωτερική τους ανάγκη να ανήκουν και οι ίδιοι σε μία ομάδα. Πολλές φορές αυτά τα στερεότυπα γίνονται πιο προσωπικά με αποτέλεσμα να λειτουργούν ως προκαταλήψεις, είτε εκφραζόμενες είτε σιωπηρές (Turner & Crisp, 2010). Ο Allport στο βιβλίο του «Η Φύση της Προκατάληψης» (1954) κατέληξε ότι «ένα στερεότυπο είναι μια υπερβολική άποψη που σχετίζεται με μία κατηγορία. Η λειτουργία του είναι να εκλογικεύσει τη συμπεριφορά μας σε σχέση με αυτή την κατηγορία» (σελ. 191), ενώ προκατάληψη είναι «μια αποτρεπτική ή εχθρική στάση απέναντι σε ένα άτομο το οποίο ανήκει σε μία ομάδα, απλά και μόνο επειδή ανήκει σε αυτή την ομάδα και κατ' επέκταση θεωρείται ότι έχει τις υποκειμενικές ποιότητες που αποδίδονται σε αυτή την ομάδα» (σελ. 7), ενώ για την Aboud (1988) τα στερεότυπα είναι γενικευμένες εφαρμογές μιας συμπεριφοράς ή στάσης προς άλλα μέλη μιας ομάδας, ανεξάρτητα από τις προσωπικές ποιότητες του χαρακτήρα τους, ενώ η προκατάληψη θα πρέπει να θεωρηθεί ως μία προσωπική στάση, η οποία απορρέει από συγκεκριμένες νοητικές λειτουργίες, προς ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων. Πολλές έρευνες (Devine, 1989· Augoustinos και Rosewarne, 2004), που έχουν μελετήσει τη γνωστική φύση των στερεοτύπων και της προκατάληψης έχουν καταλήξει ότι η γνωστική ανωριμότητα των παιδιών δεν τους επιτρέπει, τουλάχιστον έως την ηλικία των επτά, να κάνουν σαφή διαχωρισμό ανάμεσα στα στερεότυπα και την προκατάληψη και ότι η γνωστική ευελιξία που επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια της μέσης παιδικής ηλικίας δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να διακρίνει ανάμεσα στα κυρίαρχα κοινωνικά στερεότυπα και στις προσωπικές του πεποιθήσεις. Παρά το γεγονός όμως ότι υπάρχει σαφής διάκριση ανάμεσα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις ενός παιδιού μετά την ηλικία των επτά ετών και στις προσωπικές τους πεποιθήσεις, έχει παρατηρηθεί σε

πολλές περιπτώσεις ότι οι στάσεις που υιοθετούνται είναι κάποιες φορές συνεπείς με το στερεότυπο που έχει εσωτερικεύσει το παιδί μέσα από το στενό και ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρούνται συμπεριφορές, ειδικά στο χώρο του σχολείου, που προέρχονται από στρεβλωμένες αντιλήψεις π.χ. αυτός είναι Αλβανός, άρα είναι εγκληματίας (Καλατζή-Αζίζι και άλλοι, 1996) με άμεσες συνέπειες τη λεκτική ή μη-λεκτική βία, τον εκφοβισμό, τη διάκριση, την επιθετικότητα, την απόρριψη (Allport, 1954· Bawden και άλλοι, 1998· Yude, Goodman και McConachie, 1998· Yude και Goodman, 1999· Scheepstra και άλλοι, 1999· Gash και άλλοι, 2000). Οι παραπάνω συμπεριφορές έχουν ως συνέπεια την αδυναμία ενσωμάτωσης μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, παιδιά μεταναστών ή παλινοστούστων κ.ο.κ. στα γενικά σχολεία, ειδικά εάν οι απορρέουσες συμπεριφορές προς αυτούς σχετίζονται άμεσα με παρανοήσεις ή παρεξηγήσεις που έχουν να κάνουν με τη φύση της αναπηρίας (Πολυχρονοπούλου, 2004) ή ακόμα με την απειλή που νιώθει ο άλλος όταν καταλήγει σε διομαδικές συγκρίσεις. Η προφορική ανακοίνωση θα διερευνήσει τα παραπάνω, δίνοντας έμφαση στην γνωστική πλευρά των στερεοτύπων και της προκατάληψης και θα θίξει και τις δυνατότητες που υπάρχουν μέσω της υπόθεσης της επαφής (contact hypothesis) για μείωση της προκατάληψης και των διομαδικών συγκρούσεων στα σχολεία, καθώς και αλλαγής των στάσεων που απορρέουν από αυτές.

020

Ανάπτυξη της γνωστικής και της μεταγνωστικής επίδοσης των παιδιών σε έργα λογικής σκέψης κατά την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία

Ι. Ντούση, Ε. Γωνίδα, Γ. Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η περιγραφή της ανάπτυξης της γνωστικής (ΓΝΕ) και της μεταγνωστικής επίδοσης (ΜΕ) των παιδιών σε έργα λογικής σκέψης από το νηπιαγωγείο έως την πρώτη τάξη του δημοτικού. Επιπλέον, επιχειρήθηκε η διερεύνηση σε ένα ενιαίο πλαίσιο της δυναμικής της γνωστικής και της μεταγνωστικής ανάπτυξης κατά την πρώιμη αυτή αναπτυξιακή περίοδο. Στην έρευνα συμμετείχαν 127 παιδιά, τα οποία εξετάστηκαν τρεις φορές ατομικά (α) κατά την είσοδό τους στο νηπιαγωγείο, (β) στα μέσα περίπου της σχολικής χρονιάς, και (γ) κατά την είσοδό τους στην Α' δημοτικού. Για την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκε η χρήση της ανάλυσης της λανθάνουσας καμπύλης της ανάπτυξης (latent growth curve analysis). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τόσο οι γνωστικές όσο και οι μεταγνωστικές επιδόσεις των παιδιών βελτιώθηκαν με την πρόοδο της ηλικίας με τη γνωστική επίδοση των παιδιών να είναι σαφώς υψηλότερη συγκριτικά με τη ΜΕ παρόλο που η ΜΕ των παιδιών βελτιώθηκε με πιο γοργούς ρυθμούς. Επιπλέον, εντοπίστηκαν ατομικές διαφορές μεταξύ των παιδιών μόνον ως προς το ρυθμό της μεταγνωστικής ανάπτυξης και όχι της γνωστικής. Βρέθηκε, επίσης, ότι όσο υψηλότερη ήταν η ΓΝΕ των παιδιών στα έργα λογικής σκέψης στην αρχή του νηπιαγωγείου τόσο υψηλότερη ήταν και η ΜΕ κατά την ίδια φάση εξέτασης και, αντίστοιχα, όσο χαμηλότερη ήταν η ΓΝΕ τόσο χαμηλότερη ήταν και η ΜΕ. Τέλος, φάνηκε ότι μόνον η βελτίωση της ΓΝΕ και όχι και το αρχικό της επίπεδο εξηγεί τη βελτίωση σε μεταγνωστικό επίπεδο.

021

Μνήμη σεναρίων στην προσχολική και σχολική ηλικία: «Πάρτι γενεθλίων» και «Επίσκεψη στον παιδότοπο»

Ζ. Μπαμπλέκου, Ε. Χρυσόχου, Ν. Τσιγγίλης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση συνοψίζει τα ευρήματα δύο μελετών για το περιεχόμενο, τη δομή και την ανάπτυξη της μνήμης σεναρίων στην προσχολική και σχολική ηλικία. Συμμετείχαν παιδιά τεσσάρων ηλικιακών ομάδων, 3, 5, 7 και 9 ετών, τα οποία αξιολογήθηκαν ως προς τη μακρόχρονη μνήμη τους για δύο οικεία σεναρία: το «πάρτι γενεθλίων» (1^η μελέτη) και την «επίσκεψη στον παιδότοπο» (2^η μελέτη). Σε συμφωνία με την πρώτη υπόθεσή μας, η μικρότερη ηλικιακή ομάδα (3 ετών) φάνηκε να έχει ήδη κατακτήσει τη βασική αναπαράσταση των δύο σεναρίων: οι αναφορές των παιδιών περιείχαν τα πρωτεύοντα στοιχεία των σεναρίων (π.χ. τούρτα, κεράκια, τραγούδι γενεθλίων, προσκαλεσμένοι, στην περίπτωση του «πάρτι γενεθλίων», και παιχνίδι, άλλα παιδιά, κέρασμα, συνοδός, στην περίπτωση της «επίσκεψης σε παιδότοπο»). Αναλύσεις χ^2 έδειξαν ότι η αναφορά των πρωτευόντων στοιχείων κάθε σεναρίου δεν συσχετιζόταν με την ηλικία των παιδιών. Επίσης, στην πρώτη μελέτη η ανάλυση διακύμανσης και, ακολούθως, η ανάλυση με το κριτήριο Tukey HSD έδειξαν ότι

η αναφορά των δευτερευόντων στοιχείων του πάρτι γενεθλίων διαφοροποιήθηκε σημαντικά ως προς την ηλικία. Στη δεύτερη μελέτη, η ανάλυση των δευτερευόντων στοιχείων της επίσκεψης σε παιδότοπο βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Τα ευρήματά μας συζητιούνται στο πλαίσιο των μοντέλων αυτοβιογραφικής και σημασιολογικής μνήμης, αναπαράστασης της γνώσης, αλλά και στο πλαίσιο της αναπτυσσόμενης γλωσσικής ικανότητας στις ηλικίες που εξετάσαμε.

O22

Εξελικτικά δεδομένα από τη χορήγηση του *Test of Everyday Attention for Children (TEA-Ch)* σε ελληνικό δείγμα μαθητών/τριών Δημοτικού

A. Χ. Μαλεγιαννάκη, Π. Μεταλλίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ικανότητα της προσοχής παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας. Σύμφωνα με δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας έχει παρατηρηθεί ταχεία ανάπτυξη των τεσσάρων βασικών λειτουργιών της προσοχής (επιλεκτική, διαμοιρασμένη, συντηρούμενη, στροφή της προσοχή) στις ηλικίες μεταξύ 8 και 11 ετών, ενώ από τα 12 έτη και μετά φαίνεται σταδιακά να σταθεροποιούνται. Στην ελληνική βιβλιογραφία, όσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, δεν έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι στιγμής μελέτες που να εξετάζουν την ανάπτυξη του συστήματος της προσοχής στον σχολικό πληθυσμό. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση του αναπτυξιακού προτύπου των τεσσάρων προαναφερθέντων λειτουργιών της προσοχής σε παιδιά Δημοτικού. Το δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 170 παιδιά (86 κορίτσια και 84 αγόρια) από όλες τις τάξεις Δημοτικών διαφόρων περιοχών της Θεσσαλονίκης. Στα παιδιά χορηγήθηκε η συστοιχία *Test of Everyday Attention for Children (TEA-Ch)* (Manly, Robertson, Anderson, & Nimmo-Smith, 2001), η οποία περιλαμβάνει 9 υπο-δοκιμασίες που εξετάζουν τις τέσσερις βασικές λειτουργίες της προσοχής. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων διακύμανσης επιβεβαιώνουν την ταχεία ανάπτυξη της προσοχής από τα μέσα του Δημοτικού σχολείου. Επίσης, τα εξελικτικά δεδομένα από τον ελληνικό πληθυσμό φαίνεται να συγκλίνουν με τα δεδομένα μελετών από το διεθνή χώρο για τα πρότυπα που ακολουθεί η ανάπτυξη των επιμέρους λειτουργιών της προσοχής στο Δημοτικό.

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 6 (Αμφιθέατρο II)

Εκφοβισμός και ψυχική ανθεκτικότητα κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία

Πρόεδρος: E. Ανδρέου, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

O23

Επιδράσεις γονέα-παιδιού και παιδιού-γονέα στη διαχρονική ερμηνεία σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης

Φ. Φαίδωνος

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης που υφίσταται μεταξύ της γονικής συμπεριφοράς και των παιδικών εμπειριών σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Για το σκοπό αυτό αναπτύσσεται ένα διαχρονικό δομικό μοντέλο, το οποίο περιλαμβάνει τις ακόλουθες μεταβλητές όσον αφορά τη μητέρα και τον πατέρα ξεχωριστά: μητρική και πατρική ανταπόκριση, παραχωρητικότητα και υπερπροστατευτικότητα. Όσον αφορά το παιδί, το μοντέλο περιλαμβάνει το σχολικό εκφοβισμό που αυτό εκδηλώνει, τις εμπειρίες θυματοποίησης που βιώνει, καθώς και τα προβλήματα εσωτερίκευσης που παρουσιάζει. Το μοντέλο υποθέτει αμφίδρομη σχέση μεταξύ γονικής συμπεριφοράς και σχολικού εκφοβισμού, θυματοποίησης και προβλημάτων εσωτερίκευσης του παιδιού. Για όλες τις προαναφερθείσες μεταβλητές έχουν ληφθεί μετρήσεις σε 2 διαφορετικές στιγμές, χρονικής απόστασης 6 μηνών μεταξύ τους. Το δείγμα αποτελούν 701 παιδιά των Δ' και Ε' και Στ' τάξεων 7 δημόσιων δημοτικών σχολείων της Κύπρου καθώς επίσης και οι γονείς τους. Για τη συλλογή των ποσοτικών δεδομένων έχουν χορηγηθεί κλίμακες τύπου Likert που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί τόσο

διεθνώς όσο και στο κυπριακό συγκείμενο. Η παρουσίαση αναφέρεται στα ερευνητικά ευρήματα και τις συνακόλουθες ερευνητικές και εκπαιδευτικές τους προεκτάσεις.

024

Οι επιδράσεις της σωματικής κακοποίησης στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών

Π. Λυδάκη, Ε. Μιχαηλίδη, Μ. Λιναρδάκης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η σωματική κακοποίηση των παιδιών είναι ένα περίπλοκο πρόβλημα που πηγάζει από τις διαταραγμένες σχέσεις που διατηρούνται ανάμεσα στα μέλη των δυσλειτουργικών οικογενειών (Cunningham & Baker, 2004). Είναι γνωστό ότι η άσκηση βίας στα παιδιά επιδρά αρνητικά στη συναισθηματική, τη γνωστική, αλλά κυρίως στην κοινωνική ανάπτυξή τους (Prino & Peyrot, 1994, Shields & Cicchetti, 2001). Επιπλέον οι εμπειρίες της κακοποίησης από την παιδική ηλικία αυξάνουν δραματικά τις πιθανότητες επανάληψης της ίδιας παθολογίας στις επόμενες γενιές (Gomez & McLaren, 2007). Η παρούσα μελέτη διερεύνησε το πως αντιλαμβάνονται τα παιδιά τις αλληλεπιδράσεις τους με τους συνομηλικούς και το πώς αντιλαμβάνονται οι δάσκαλοί τους τις ίδιες αλληλεπιδράσεις. Χρησιμοποιήθηκαν τρεις διαφορετικές ομάδες παιδιών, ηλικίας 6- 12 ετών: 1. παιδιά που δεν βίωναν βία στο οικογενειακό τους περιβάλλον, 2. παιδιά που βίωναν σωματική βία μέσα στις οικογένειές τους και 3. παιδιά που βίωναν υπερβολική βία στην οικογένειά τους, με αποτέλεσμα να έχουν αποσυρθεί σε ιδρύματα. Τα κακοποιημένα παιδιά της δεύτερης ομάδας εντοπίστηκαν στα σχολεία τους μέσω Ευρωπαϊκού Προγράμματος που παρείχε συμβουλευτική και υποστηρικτική θεραπεία. Τα παιδιά της τρίτης ομάδας εντοπίστηκαν σε αντίστοιχα ιδρύματα. Τα παιδιά συμπλήρωσαν την «Κλίμακα Αυτοαποτελεσματικότητας του Παιδιού στις Αλληλεπιδράσεις με τους Συνομηλικούς» (Wheeler & Ladd, 1982). Οι δάσκαλοι συμπλήρωσαν το «Ερωτηματολόγιο Σχολικής Ηλικίας του ΣΑΕΒΑ» (Teacher's Report Form, 1991). Βρέθηκε ότι παρ' ότι οι δάσκαλοι διαπίστωναν κάποιες δύσκολες κοινωνικές συμπεριφορές στα κακοποιημένα παιδιά, τα ίδια δεν αντιλαμβάνονταν τη συμπεριφορά τους σαν προβληματική. Αυτό πιθανά να οφείλεται στο ότι τα κακοποιημένα παιδιά δεν θεωρούν μη αποδεκτή τη χρήση βίας στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Προτείνεται περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.

025

Ψυχική ανθεκτικότητα και προβλήματα εκφοβισμού/θυματοποίησης σε μαθητές/τριες εφηβικής ηλικίας

Ε. Ανδρέου, Μ. Καστόρη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο κύριος στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ διαστάσεων της ψυχικής ανθεκτικότητας και των περιστατικών εκφοβισμού/θυματοποίησης που παρουσιάζονται σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και των στάσεων και συμπεριφορών, που συνδέονται μ' αυτά. Στη έρευνα συμμετείχαν 214 μαθητές/τριες Λυκείου (103 αγόρια και 111 κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας= 16,9 έτη, Τ.Α.=1,32). Τα αποτελέσματα, τα οποία βασίζονται στην συλλογή στοιχείων μέσω ερωτηματολογίων αυτό-αναφοράς, φανερώνουν διαφορετικές στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις για τα αγόρια από αυτές που παρατηρούνται για τα κορίτσια. Ανεξάρτητα από το φύλο, με βάση τα αποτελέσματα πολλαπλών παλινδομήσεων, παρατηρήθηκε πως η ψυχική ανθεκτικότητα αποτελεί στατιστικά σημαντικό αρνητικό προβλεπτικό παράγοντα για τον σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση, αλλά και για τις στάσεις υπέρ του θύτη. Παρατηρήθηκε, επίσης, πως αποτελεί στατιστικά σημαντικό θετικό προβλεπτικό παράγοντα για τις στάσεις υπέρ του θύματος, χωρίς να επηρεάζει την πρόθεση υπεράσπισης του θύματος, την αυτο-αποτελεσματικότητα για υπεράσπιση και την συμπεριφορά αυτή καθ' αυτή των παριστάμενων σ' ένα περιστατικό εκφοβισμού/θυματοποίησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν σε συνάρτηση με ευρήματα αντίστοιχων ερευνών, αλλά και σε επίπεδο προγραμμάτων παρέμβασης για την πρόληψη και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.

026

Σύγκριση αναδρομικής και σύγχρονης μεθόδου κατά την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας μαθητών με εμπειρίες συναισθηματικής κακοποίησης από εκπαιδευτικούς

Φ. Νεάρχου, Α. Στογιαννίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας συνιστά ότι η μελέτη της ανθεκτικότητας σε σχέση με εμπειρίες παιδικής κακοποίησης (συναισθηματικής, σωματικής, σεξουαλικής) μπορεί να διερευνηθεί με δύο ποσοτικές μεθόδους, την αναδρομική και τη σύγχρονη μέθοδο έρευνας. Εμπειρικά δεδομένα από έρευνες σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, χρησιμοποιώντας ποικίλα ψυχομετρικά εργαλεία, καταδεικνύουν τόσο την συνεισφορά όσο και τους περιορισμούς και των δύο μεθόδων στη μελέτη της ανθεκτικότητας. Επιπλέον, ενώ η συναισθηματική κακοποίηση των μαθητών από εκπαιδευτικούς έχει αναφερθεί για τις εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις της στην ψυχική λειτουργικότητα του ατόμου, ωστόσο υπάρχουν παγκόσμια ελάχιστα έρευνες σε αυτό το πεδίο. Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια προσπάθεια σύγκρισης των δυο προαναφερθέντων ερευνητικών μεθόδων στην έρευνα της ανθεκτικότητας σε σχέση με τη συναισθηματική κακοποίηση των παιδιών μέσα στο σχολικό πλαίσιο. Το δείγμα αποτέλεσαν 155 ενήλικες με μέσο όρο ηλικίας τα 30 έτη και 347 μαθητές δημοτικών σχολείων με μέσο όρο ηλικίας τα 10.8 έτη. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση των αναφερόμενων εμπειριών συναισθηματικής κακοποίησης (Κλίμακα συναισθηματικής κακοποίησης, Νεάρχου & Στογιαννίδου, 2010), της ανθεκτικότητας και της ψυχικής λειτουργικότητας (Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών-ΕΔΔ, ελληνική έκδοση: Goodman, 1997; Γενική Κλίμακα Ψυχικής Υγείας, ελληνική έκδοση, Goldberg, 1990). Η μέτρηση της ανθεκτικότητας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ενός σύνθετου σκορ (composite score), το οποίο προκύπτει από τον συνδυασμό των βαθμολογιών σχετικών κλιμάκων που αξιολογούν συγκεκριμένες μεταβλητές (χαρακτηριστικά προσωπικότητας, αντιλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη). Οι μεταβλητές αυτές έχουν αναφερθεί σε πληθώρα ερευνών ως παράγοντες που συνδέονται με την ανθεκτικότητα τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικους. Τα αποτελέσματα των παλινδρομικών αναλύσεων αποκαλύπτουν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των δυο μεθοδολογιών και συζητούνται υπό το πρίσμα της συμβολής τους στη μελέτη της ανθεκτικότητας.

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος ΙΙ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 7 (Αμφιθέατρο ΙΙΙ)

Δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής: Αντιλήψεις και πρακτικές γονέων και εκπαιδευτικών

Πρόεδρος: Χ. Παπαηλιού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

027

Οι ομάδες γονέων ως διαδικασία αλλαγής στάσεων απέναντι στους μαθητές με αναπηρίες και τις οικογένειές τους. Αναπτυξιακή προσέγγιση

Η. Βασιλειάδης, Α. Καμπάς

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφέρεται πως οι στάσεις των γονέων μαθητών του γενικού πληθυσμού απέναντι στους μαθητές που φοιτούν σε ειδικά σχολεία και τις οικογένειές τους είναι στην πλειοψηφία τους αρνητικές. Ιδιαίτερα αρνητικές εμφανίζονται οι στάσεις των γονέων μαθητών του Δημοτικού συγκριτικά με τους γονείς των υπολοίπων σχολικών βαθμίδων. Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της τυχόν διαφοροποίησης των στάσεων και των απόψεων των γονέων μαθητών γενικού δημοτικού απέναντι στους μαθητές συστεγαζόμενου ειδικού σχολείου και τις οικογένειές τους, μετά από τη διετή συμμετοχή σε «Ομάδα γονέων». Οι ομάδες γονέων είναι δομημένα προγράμματα συμβουλευτικής που διεξάγονται από κοινωνικούς επιστήμονες με κυρίαρχο στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων σε θέματα που αφορούν

στην κοινωνικοποίηση και ανάπτυξη των παιδιών, θέματα αντιμετώπισης προβλημάτων συμπεριφοράς και μάθησης, καθώς και προώθησης της εμπλοκής τους σε θέματα εκπαίδευσης, ενισχυτικής προς το έργο των εκπαιδευτικών. Το δείγμα αποτέλεσαν 10 γονείς Δημοτικού σχολείου στη Δωδεκάνησο με τους οποίους διεξήχθησαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι γονείς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα διαμόρφωσαν θετικότερες στάσεις απέναντι στους μαθητές του ειδικού σχολείου και τις οικογένειές τους, μετά το τέλος του προγράμματος. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο εφαρμογής παρόμοιων προγραμμάτων σε ευρύτερο δείγμα συμμετεχόντων.

028

Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου στην ανάπτυξη προβλημάτων συμπεριφοράς και προσαρμογής στα παιδιά: μια μελέτη περίπτωσης

Ε. Παλαιοδήμου

Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Λεχαινών Ν. Ηλείας

Η παρούσα έρευνα ατομικής περίπτωσης αφορά σε ένα αγόρι, 6 ετών, που παραπέμφθηκε λόγω προβλημάτων συμπεριφοράς και προσαρμογής στο σχολείο. Κατά την εξέταση, παρουσίαζε συμπεριφορές ΔΕΠΥ, δυσκολία στην οριοθέτηση-συνεργασία, εναντίωση και επιθετικότητα. Παράμετροι του οικογενειακού και σχολικού περιβάλλοντος συνδέονταν με τις δυσκολίες του (σοβαρή ασθένεια γονέα, μη βοηθητικές γονικές συμπεριφορές και πρακτικές ανατροφής, αρνητικό σχολικό κλίμα, δυσμενής στάση εκπαιδευτικού, μη βοηθητική αλληλεπίδραση και σχέσεις μεταξύ παιδιού, γονέων και εκπαιδευτικού). Πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα ατομικής υποστήριξης του παιδιού, σε εβδομαδιαίες συνεδρίες. Οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παιγνιοκεντρικές, συμβουλευτικού-υποστηρικτικού και γνωστικού-συμπεριφορικού τύπου (παιχνίδι, ζωγραφική, παραμύθι, ζεστή συναισθηματικά προσέγγιση, αποδοχή, εμπιστευτική προσμονή, βοηθητική οριοθέτηση, ενίσχυση-επιβράβευση, συλλογή πόντων-κατάκτηση επάθλου για επίτευξη στόχων). Επίσης, στα πλαίσια της ολιστικής αντιμετώπισης των δυσκολιών του, το πρόγραμμα περιλάμβανε συμβουλευτική γονέων και παρέμβαση στο σχολείο, σε εβδομαδιαία διάταξη. Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής αυτού, η κλινική του εικόνα παρουσίαζε σταδιακά βελτίωση και ένα χρόνο μετά είχε διαφοροποιηθεί σημαντικά. Ειδικότερα, προσαρμόστηκε στο σχολικό περιβάλλον, επένδυε στη μαθησιακή διαδικασία, δεν παρουσίαζε κινητική υπερδραστηριότητα, διατηρούσε τη συγκέντρωση-προσοχή του, βελτιώθηκε ως προς τη συνεργασιμότητα, την οριοθέτηση, τις κοινωνικές δεξιότητες και τη συναισθηματική οργάνωση. Συμπερασματικά, η οικογένεια και το σχολείο αναδείχθηκαν ως σημαντικοί παράγοντες αφενός ως προς την εμφάνιση των δυσκολιών του παιδιού και αφετέρου ως προς την αποκατάσταση αυτών.

029

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τα αίτια και την αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ και του συνδρόμου Asperger

Χ. Παπαηλιού¹, Αικ. Μανιαδάκη², Ε. Κάκουρος²

¹Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ²Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας

Είναι πλέον τεκμηριωμένο ερευνητικά ότι η πορεία και η έκβαση ορισμένων αναπτυξιακών διαταραχών δεν εξαρτώνται μόνον από το είδος και την ένταση των συμπτωμάτων τους, αλλά και από τις αντιλήψεις του σχολικού περιβάλλοντος για τα συμπτώματα αυτά. Η παρούσα έρευνα έχει στόχο να εξετάσει τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα αίτια, τη φύση και την αντιμετώπιση της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ) και του συνδρόμου Asperger (AS), οι οποίες αποτελούν τις πιο συχνά εμφανιζόμενες διαταραχές στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Συμμετείχαν 560 εκπαιδευτικοί 439 γυναίκες και 121 άνδρες που υπηρετούσαν κυρίως σε δημόσια σχολεία (90%). Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο παρουσιάζει κατ' αρχήν μία περίπτωση ενός παιδιού και ακολούθως περιλαμβάνει προτάσεις με τις οποίες οι μετέχοντες καλούνται να σημειώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σε μία πενταβάθμια κλίμακα. Οι μισοί εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο με περίπτωση ΔΕΠ-Υ και οι άλλοι μισοί ένα ερωτηματολόγιο με περίπτωση AS. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πιο πιθανό η ΔΕΠ-Υ να οφείλεται σε παράγοντες που σχετίζονται με την ανατροφή ή το χαρακτήρα του παιδιού σε σύγκριση με το AS, ενώ πιστεύουν ότι ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης της ΔΕΠ-Υ μπορεί να είναι οι τιμωρίες. Επιπλέον, παρόλο που αντιλαμβάνονται ότι τα προβλήματα που σχετίζονται με τη ΔΕΠ-Υ είναι σχετικά συχνά στη σχολική ηλικία, τα

θεωρούν πιο σοβαρά σε σύγκριση με τα προβλήματα που παρατηρούνται στα παιδιά με AS. Η συζήτηση εστιάζει στο ρόλο των εκπαιδευτικών στην ανίχνευση και την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων αναπτυξιακών διαταραχών στο πλαίσιο της σχολικής τάξης.

O30

Γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση περιστατικών πένθους στη σχολική τάξη

Σ. Χατζηνικολάου¹, Μ. Πλατσίδου¹, Ν. Ηλιάδης²

¹Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Πολλές έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία δείχνουν ότι ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά βιώνουν το θάνατο ενός προσφιλούς τους προσώπου επηρεάζεται σημαντικά από τη στήριξη που τους παρέχει το κοινωνικό τους περιβάλλον. Η διαχείριση της έννοιας του θανάτου μέσα στη σχολική τάξη αποτελεί ένα από τα πιο ακανθώδη και ευαίσθητα θέματα που απασχολούν την εκπαιδευτική κοινότητα. Είναι έκδηλη η ανάγκη στο σύγχρονο σχολείο, να μπορούν και οι εκπαιδευτικοί να βοηθήσουν το ίδιο το παιδί να αποδεχτεί όλα τα συναισθήματα που προκαλεί η απώλεια και, παράλληλα, να εισαγάγουν και την υπόλοιπη τάξη σε αυτόν τον υποστηρικτικό ρόλο. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες και η επιμόρφωσή τους σε θέματα πένθους των παιδιών αναδεικνύονται σημαντικοί παράγοντες προκειμένου να διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός με αποτελεσματικό τρόπο καταστάσεις απώλειας προσφιλούς προσώπου. Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί να διερευνήσει πώς οι κατάλληλες ή οι προκατειλημμένες γνώσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την έκφραση του πένθους στη σχολική τάξη, επηρεάζουν την ετοιμότητά τους να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα διαχείρισης πένθους στο σχολικό πλαίσιο. Συμμετείχαν 638 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι απάντησαν σε ένα ερωτηματολόγιο κλειστών ερωτήσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι σχετικές γνώσεις και οι δεξιότητες που έχουν οι εκπαιδευτικοί επηρεάζουν σημαντικά την ετοιμότητα τους να προσφέρουν υποστήριξη στα παιδιά που πενθούν και επιπρόσθετα οι περισσότεροι δε νιώθουν κατάλληλα προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν το θέμα του θανάτου στη σχολική τάξη. Τα συμπεράσματα της έρευνας θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως ένα πλαίσιο με βάση το οποίο θα μπορούσαν να σχεδιαστούν προγράμματα διαλεκτικής συμβουλευτικής, ευαισθητοποίησης και κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

09.30 – 11.00

Αναρτημένες Παρουσιάσεις II (Φουαγιέ)

Ζητήματα της δια βίου ανάπτυξης

P11

Η συμβολή της νευροαπεικόνισης στην ανίχνευση της δυσλεξίας στην προαναγνωστική ηλικία

Π. Στάμου¹, Σ. Μουλακάκη²

¹Ψυχολόγος, ²Νηπιαγωγός

Μέχρι σήμερα η επίσημη διάγνωση της δυσλεξίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μετά την επίσημη έναρξη της αναγνωστικής εκπαίδευσης, πράγμα που περιορίζει την δυνατότητα πρώιμης ανίχνευσης και παρέμβασης στα παιδιά με δυσλεξία. Η νευροεπιστήμη χρησιμοποιεί τις νευροαπεικονιστικές τεχνικές με σκοπό να εξετάσει αν υπάρχουν βιολογικά σημάδια που μπορούν να προβλέψουν το κίνδυνο για δυσλεξία στην προαναγνωστική περίοδο (Raschle *et al.*, 2011). Η εργασία αυτή αποτελεί απόπειρα διερεύνησης της συμβολής της νευροαπεικόνισης στην ανίχνευση της δυσλεξίας στη προαναγνωστική ηλικία. Συγκεκριμένα, επιχειρείται η κριτική μελέτη εμπειρικών ερευνών στη διάσταση αυτή. Στην έρευνα των Sprecht *et al.* (2009) εξετάστηκε η ενεργοποίηση του εγκεφάλου σε προαναγνωστικές εργασίες που πραγματοποίησαν 6-χρονών παιδιά η οποία αποκαλύπτει το επίπεδο κινδύνου για τη δυσλεξία. Το επόμενο άρθρο αναφέρεται στις δομικές αλλοιώσεις του εγκεφάλου που σχετίζονται με τη δυσλεξία πριν την έναρξη της ανάγνωσης (Raschle *et al.*, 2011). Το ιστορικό της μητέρας για αναγνωστικές δυσκολίες το οποίο σχετίζεται με τη μειωμένη φαϊά ουσία στις γλωσσικές περιοχές στους πρώιμους αναγνώστες των Black *et al.* (2011) ήταν η τελευταία έρευνα με την οποία ασχοληθήκαμε. Η μελέτη των παραπάνω ερευνών οδήγησε στην διεξαγωγή τεσσάρων κύριων

συμπερασμάτων. Τα παιδιά σε κίνδυνο για δυσλεξία φαίνεται να έχουν υποενεργοποιήσεις σε μετωπιαίες, ινιακές και κροταφικές περιοχές και υπερενεργοποιήσεις σε βρεγματικές περιοχές. Επιπροσθέτως, η φαιά ουσία φαίνεται να εμπλέκεται περισσότερο από τη λευκή σε παιδιά με κίνδυνο για δυσλεξία, συμπέρασμα το οποίο αναδόθηκε κυρίως από τις MRI έρευνες. Τέλος, φάνηκε να διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο η γενετική-γονιδιακή μετάδοση που βασίζεται στο φύλο χωρίς να υποτιμούνται και οι περιβαλλοντικοί παράγοντες. Συνοψίζοντας, θεωρείται αναγκαία η περαιτέρω διερεύνηση αυτού του θέματος καθώς η συμβολή των αποτελεσμάτων στη κοινωνία και στην εκπαίδευση είναι σημαντική.

P12

Το στερεότυπο της αυτοεκπληρούμενης προφητείας στο Δημοτικό σχολείο

Β. Σταμάτης¹, Φ. Ντάνου²

¹Ψυχολόγος Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης, ²Εκπαιδευτικός

Η αυτοεκπληρούμενη προφητεία είναι μια πρόβλεψη αναφορικά με ένα μελλοντικό γεγονός, η οποία με τη σειρά της αυξάνει την πιθανότητα να συμβεί αυτό το γεγονός (Fontana 1996). Βρίσκει συχνά την εφαρμογή της στην εκπαίδευση, όπου ο εκπαιδευτικός έχει τη «δυνατότητα» να προβλέψει συνειδητά την εξέλιξη ή την επίδοση ενός παιδιού και ασυνείδητα πλέον να κάνει τις προβλέψεις του αυτές πραγματικότητα. Συχνά ο εκπαιδευτικός, προσπαθώντας να καταλάβει τις διαφορές μεταξύ των μαθητών του, οδηγείται σε γενικεύσεις, δημιουργώντας έτσι – σύμφωνα με την ψυχολογία – «στερεότυπη άποψη». Τα στερεότυπα δημιουργούν προσδοκίες για το ποια είναι η αναμενόμενη συμπεριφορά του άλλου, οδηγώντας στο φαινόμενο που ονομάζεται «αυτοεκπληρούμενη προφητεία» (Δραγώνας 2004). Είναι ένα στερεότυπο «απειλή» το οποίο υπονομεύει τις επιδόσεις των μαθητών. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι επιδιώξεις του εκπαιδευτικού για ένα μαθητή ασυνείδητα μεταβιβάζονται κι εκπληρώνονται (Rosental and Jacobson 1968):

- Από τον τρόπο διδασκαλίας:
- Από το συναισθηματικό κλίμα στην τάξη:
- Από την επανατροφοδότηση:
- Από την ενίσχυση:

Στην περίπτωση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες η αυτοεκπληρούμενη προφητεία, περιορίζει τη δυνατότητα των μαθητών αυτών να αναπτύξουν τις ικανότητές τους και την προσωπικότητά τους. Η εικόνα που θα αποκομίσει ένα παιδί για τον εαυτό του μέσα από το σχολείο, ελλοχεύει τον εξής κίνδυνο: Από τη μια είναι δυνατό ο δάσκαλός να περικλείσει το μαθητή σε μια δυσμενή εικόνα και από την άλλη ο ίδιος ο μαθητής να περικλειστεί βαθμιαία στην εικόνα που ο δάσκαλος του έχει προτείνει, παραμένοντας έγκλειστος και καθηλωμένος σε αυτήν, με περιορισμένες δυνατότητες για έξοδο και για βελτίωση. Το παιδί που αυτόματα θεωρείται από το δάσκαλό του ως καλός μαθητής, αρχίζει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του θετικά. Οι προβλέψεις του εκπαιδευτικού σχετικά με τους μαθητές του, στηρίζονται στα παρακάτω στοιχεία (Good 1980):

- Η σωματική διάπλαση
- Το φύλο
- Η εθνικότητα
- Το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας

Συμπερασματικά, οι εκπαιδευτικοί μέσα από τις παραπάνω συμπεριφορές, δύνανται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για σχολική αποτυχία και μαθητική διαρροή, εφόσον, απαιτούν λιγότερα από τους αδύνατους μαθητές, αυτοί στη συνέχεια συνειδητοποιούν τη θέση τους, κάθονται στα τελευταία θρανία, μιλούν / συμμετέχουν λιγότερο για να αποφύγουν τη δημόσια αποτυχία.

P13

Οι επιπτώσεις της χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας (ΧΑΠ) στις γνωστικές-γλωσσικές ικανότητες ασθενών με ΧΑΠ στη μέση ενήλικη και γεροντική ηλικία

Κ. Μακανίκας, Γ. Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια (ΧΑΠ) χαρακτηρίζεται από τον προοδευτικό περιορισμό της ροής του αέρα στους βρόγχους, εξαιτίας της ύπαρξης χρόνιων φλεγμονών στον πνευμονικό ιστό. Στα κύρια συμπτώματα της νόσου ανήκουν η δυσκολία στην αναπνοή και ο έντονος βήχας, ενώ οι κυριότερες αιτίες πρόκλησης της

νόσου είναι το κάπνισμα, η μόλυνση του περιβάλλοντος και η σκόνη στον εργασιακό χώρο. Η ΧΑΠ εμφανίζεται κυρίως σε άτομα που διανύουν την 5^η και την 6^η δεκαετία της ζωής τους και σχετίζεται με αυξημένη θνησιμότητα, εξαιτίας κυρίως των καρδιοαγγειακών προβλημάτων που τη συνοδεύουν, της πνευμονικής υπέρτασης, της οστεοπενείας και της μυϊκής ατροφίας. Οι ασθενείς με ΧΑΠ παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα οξυγόνου στο αίμα (υποξαιμία) τα οποία κάποιες φορές συνοδεύονται και από υψηλά επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα (υπερκαπνία). Η παρουσία ψυχικών διαταραχών, όπως κατάθλιψη και άγχος είναι συχνή σε αυτούς τους ασθενείς. Η ΧΑΠ έχει επίσης συνδεθεί με μειωμένες γνωστικές ικανότητες, όπως αυτών της προσοχής, της μάθησης, της μνήμης, των ψυχοκινητικών λειτουργιών, των επιτελικών λειτουργιών και της γλώσσας. Ο μηχανισμός που δημιουργεί αυτά τα γνωστικά ελλείμματα παραμένει ακόμη άγνωστος. Η υποξαιμία και η υπερκαπνία έχουν προταθεί ως οι κύριες αιτίες της γνωστικής έκπτωσης. Επίσης, άλλοι παράγοντες, όπως οι χρόνιοι φλεγμονώδεις παράγοντες, τα αυξημένα επίπεδα αιμοσφαιρίνης και οι καρδιοαγγειακές διαταραχές ενδέχεται να δρουν συνεπικουρικά ως προς την παρουσία γνωστικής έκπτωσης σε ασθενείς με ΧΑΠ.

P14

Διακοπή Καπνίσματος και Τρίτη ηλικία

Α. Στεφανίδου, Π. Αργυροπούλου

Πνευμονολογική Κλινική, Α.Π.Θ., Μονάδα Αναπνευστικής Ανεπάρκειας, Γενικού Νοσοκομείου "Γ. Παπανικολάου"

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται παγκοσμίως σημαντική αύξηση του πληθυσμού των ηλικιωμένων και οι παρεχόμενες δομές υγείας καλούνται να ανταποκριθούν στην ανάγκη αναβάθμισης της ποιότητας ζωής τους. Σύμφωνα με διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες, η μελέτη της ποιότητας ζωής υπό τον όρο «υγιή γήρανση» αποτελεί τάση πρώτιστης σημασίας τόσο για την πρωτογενή πρόληψη διαφόρων νοσημάτων όσο και για τη βέλτιστη σωματική και ψυχολογική αυτονομία των ηλικιωμένων. Ανάμεσα στις διάφορες παρεμβάσεις προώθησης της υγείας των οποίων τα γενικότερα οφέλη έχουν επαρκώς τεκμηριωθεί στην βιβλιογραφία είναι η διακοπή καπνίσματος. Οι ψυχοκοινωνικές μεταβλητές που διαφοροποιούν τους ηλικιωμένους καπνιστές από νεότερους καπνιστές τους καθιστούν ιδιαίτερα συνεργάσιμους στη διαδικασία διακοπής καπνίσματος. Για παράδειγμα, διαθέτουν ισχυρά κίνητρα διακοπής αφού οι βλαβερές επιπτώσεις της καπνισματικής συμπεριφοράς τους σε συνδυασμό με τα χρονικά περιθώρια που νιώθουν να στενεύουν τους οδηγούν σε συνειδητή συμμόρφωση στη διαδικασία διακοπής. Η αξία της πρωτογενούς πρόληψης που συνίσταται στην διακοπή καπνίσματος μπορεί να επιδράσει άμεσα στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων εφόσον είναι γνωστό πως η ψυχική ευημερία των ηλικιωμένων συχνά συνδέεται με τη σωματική και φυσική τους κατάσταση. Στόχος αυτής της εργασίας είναι πρώτα να τονιστεί πως η ηλικία δεν αποτελεί κριτήριο συμμετοχής ή αποκλεισμού σε προγράμματα προώθησης υγείας. Δεύτερος στόχος είναι να επισημανθεί πως η διακοπή καπνίσματος είναι μια διαδικασία στην οποία οι ηλικιωμένοι καλούνται να έχουν το περιθώριο της επιλογής κι επομένως να αποφασίσουν με ποιο τρόπο θα προστατεύσουν την υγεία τους και θα διαχειριστούν τα συναισθήματα καταξίωσης και απόγνωσης που χαρακτηρίζουν τη γενικότερη ψυχολογία της γήρανσης.

P15

Επιπτώσεις της παχυσαρκίας στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη παιδιών και εφήβων- ανάγκες διεπιστημονικής ψυχολογικής και συμβουλευτικής υποστήριξης

Σ. Παργιανά, Κ. Εμμανουηλίδου

Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ)

Η παιδική και εφηβική παχυσαρκία αποτελούν φαινόμενα τα οποία έχουν αρχίσει πλέον να αποκτούν ανησυχητικές διαστάσεις στην Ελλάδα. Εκτός από τις επιπτώσεις στη σωματική υγεία, το να είναι ένα παιδί ή έφηβος σε υπέρβαρη ή παχύσαρκη κατάσταση βάρους επιφέρει ποικίλα προβλήματα στον ψυχολογικό και τον κοινωνικό τομέα. Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι δυσκολίες που σχετίζονται με την παχυσαρκία κατά την παιδική και εφηβική ηλικία. Αρχικά γίνεται λόγος για τη διαφοροποίηση στην κοινωνικοποίηση των ατόμων και τις πιθανότητες διακρίσεων, στιγματισμού ή εκφοβισμού. Επίσης περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο διαφοροποιείται η αυτοεκτίμηση στο παχύσαρκο παιδί και τον έφηβο και ο τρόπος με τον οποίο βιώνεται η εικόνα του σώματος, όταν αυτό επιβαρύνεται από περιττά κιλά. Αναφέρονται ερευνητικά ευρήματα σχετικά με τις εκπαιδευτικές συνέπειες (επιπτώσεις στη σχολική επίδοση)

και η προγνωστική αξία της παχυσαρκίας σε σχέση με διάφορες μεταβλητές στην κατοπινή ζωή. Στη συνέχεια η εργασία προσδιορίζει τις ανάγκες των παιδιών και των εφήβων στην ψυχολογική τους υποστήριξη από ειδικούς σε ό,τι αφορά τη διατροφική τους επανεκπαίδευση, τη συναισθηματική τους έκφραση και την αντιμετώπιση των ψυχικών τραυμάτων που βίωσαν εξαιτίας του προβλήματός τους αυτού. Παρουσιάζονται τέλος ασκήσεις, δραστηριότητες και κάποια παραδείγματα τεχνικών από διάφορα θεωρητικά μοντέλα ψυχοθεραπείας και συμβουλευτικής, τα οποία προσαρμόστηκαν κατάλληλα για την αντιμετώπιση της παχυσαρκίας.

P16

Ηλικιωμένοι και γλωσσικές ικανότητες

Β. Παναγιώτου, Α. Γκανούρης

Ψυχολόγος

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να διερευνήσει τις υφιστάμενες συσχετίσεις ανάμεσα στην ηλικία και τις γλωσσικές ικανότητες, να μελετήσει το επίπεδο μεταβλητότητας της γλωσσικής λειτουργίας με την πάροδο του χρόνου και να εντοπίσει διαφορές στη γλωσσική αντίληψη των νέων και των ηλικιωμένων. Για τις ανάγκες της έρευνας δόθηκε σε 14 υποκείμενα (7 ηλικιωμένοι από 65 ετών και άνω – 7 νέοι από 18 ετών και άνω) ερωτηματολόγιο δημογραφικών και λοιπών στοιχείων, το τεστ γνωστικών λειτουργιών (MMS), το τεστ διάθεσης (GDS), και ερωτηματολόγιο για την εξέταση της γλωσσικής παραγωγής/ ευχέρειας, της κατανόησης και της κατονομασίας. Τα αποτελέσματα επεξεργάστηκαν στατιστικά με τη μέθοδο SPSS. Η αρχική, προς διερεύνηση υπόθεση έκανε λόγο για περιορισμένη έκπτωση της γλωσσικής λειτουργίας στους υγιείς ηλικιωμένους από τη μια, αλλά και για ένα σύνολο ανασταλτικών παραγόντων στη διατήρηση του ίδιου επιπέδου γλωσσικής ικανότητας που αφορά κατά μείζονα λόγο στη μνήμη και την ακοή, την επίδραση νευρολογικών μεταβολών στην επεξεργασία και παραγωγή λόγου καθώς και στο ρόλο του μορφωτικού επιπέδου του ατόμου. Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα που συλλέξαμε αναφέρουμε τα εξής: Σχετικά μεγάλο ποσοστό νέων (35,7%) σημείωσε υψηλές επιδόσεις σε λεξιλογικές δοκιμασίες και αργκό εκφράσεις ενώ μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιωμένων (42,9%) παρουσίασε θετική ανταπόκριση στην κατανόηση και απόδοση νοήματος παροιμιών χωρίς αξιοσημείωτη επίδοση στις υπόλοιπες, σχετιζόμενες με αργκό εκφράσεις δοκιμασίες. Συγκεκριμένα, το επίπεδο μόρφωσης των ηλικιωμένων καθώς και η γενικότερη ψυχοπνευματική τους κατάσταση επηρεάζει τις γλωσσικές τους επιδόσεις ενώ η ικανότητα κατανόησης και παραγωγής λόγου στο επίπεδο κοινωνικής διαλέκτου δεν εμφανίζεται ελλειμματική, ευρήματα που επιβεβαιώνουν την αρχική υπόθεση της εν λόγω έρευνας.

P17

Ανάπτυξη ενός διαγνωστικού εργαλείου μέτρησης των αναγνωστικών δυσκολιών στη σχολική τάξη

Ο. Ιωαννίδου¹, J. Grégoire¹, Ph. Mousty²

¹Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβαίνης (UCL), ²Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών (ULB)

Στόχος της παρούσας εργασίας υπήρξε η δημιουργία ενός ψυχομετρικού τεστ ανάγνωσης που να αξιολογεί την αναγνωστική ικανότητα του μαθητή. Επιπλέον θέλαμε ένα διαγνωστικό τεστ που να μας παρέχει πληροφορίες σχετικές με τη λειτουργία των διαφορετικών διαδικασιών που εμπλέκονται στην αναγνωστική λειτουργία αναγνωρίζοντας ποιες διαδικασίες λειτουργούν σωστά και ποιες όχι. Τέλος, θέλαμε ένα διαγνωστικό εργαλείο που να μας πληροφορεί έγκαιρα και αξιόπιστα για τους μαθητές που παρουσιάζουν αναγνωστικές δυσκολίες προκειμένου να στοχεύσουμε σε μία κατάλληλη θεραπεία. Το τεστ εξετάζει κατά πόσο λειτουργεί σωστά η φωνολογική δίοδος κατά τη διάρκεια της αναγνωστικής λειτουργίας χρησιμοποιώντας κατάλληλο γλωσσολογικό υλικό (λέξεις και ψευδολέξεις, σπάνιες και συχνές λέξεις καθώς επίσης μικρές και μεγάλες λέξεις). Το τεστ αξιολογεί ακόμη την ορθογραφική πολυπλοκότητα: οι σύνθετες λέξεις έχουν το ίδιο μήκος με τις απλές αλλά οι αντιστοιχίες γράφημα – φώνημα στις σύνθετες λέξεις δεν είναι συστηματικές όπως είναι αντίστοιχα στις απλές λέξεις. Το τεστ αποτελείται από 120 λέξεις που έχουν κατηγοριοποιηθεί σε 12 φύλλα αξιολόγησης που το καθένα αποτελείται από 10 λέξεις. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού 240 παιδιών στα σχολεία της Θεσσαλονίκης και της περιφέρειας στις τέσσερις τάξεις του δημοτικού: πρώτη, δεύτερα, τρίτη, και τετάρτη. Τα αποτελέσματα των επιδόσεων των μαθητών εκφράζονται σε εκατοστιαία βάση ταξινομημένα κατά σχολική χρονιά και κατά κατηγορία λέξεων (συχνές και

σπάνιες λέξεις, ψευδολέξεις, μικρές και μεγάλες λέξεις, απλές και σύνθετες λέξεις). Το τεστ είναι ιδιαίτερα αξιόπιστο μιας και ο δείκτης Alpha του Cronbach που δείχνει την εσωτερική συνοχή του τεστ είναι ιδιαίτερα υψηλός (.9223).

P18

Βιολογική διερεύνηση της σχέσης του συναισθηματικού στρες με τα επίπεδα του οξειδωτικού στρες σε ενήλικες : ο ρόλος της διατροφικής παρέμβασης

Κ. Δελημάρης¹, Ι. Δελημάρης²

¹Εκπαιδευτικός, ²Ιταλικός Σύλλογος Διαιτολογίας και Κλινικής Διατροφής (ADI)

Εισαγωγή: Ο όρος «οξειδωτικό στρες» (ΟΣ) αναφέρεται στην υπερπαραγωγή ελευθέρων ριζών και στη μείωση της αντιοξειδωτικής άμυνας του οργανισμού (Delimaris I, et.al.). Υποστηρίζεται ότι το συναισθηματικό στρες (emotional stress, ΣΣ) μπορεί να σχετίζεται με το ΟΣ, ωστόσο οι βιολογικοί προσδιοριστές που ενέχονται στη σχέση δεν έχουν διαλευκανθεί. Σκοπός της Εργασίας : Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό τη βιολογική διερεύνηση της σχέσης του ΣΣ με το ΟΣ. Υλικό & Μέθοδος : Ως υλικό χρησιμοποιήθηκαν οι βάσεις δεδομένων PUBMED και ERIC, ενώ ως μέθοδος η συστηματική ανασκόπηση των διαθέσιμων ερευνητικών εργασιών. Αποτελέσματα: Έχει βρεθεί ότι το ΣΣ στον άνθρωπο σχετίζεται με υψηλά επίπεδα εργαστηριακών βιοδεικτών του ΟΣ. Όταν η αδρεναλίνη δεν χρησιμοποιείται για «μάχη ή φυγή», οξειδώνεται ή προωθεί οξειδοαναγωγικές αντιδράσεις αυξάνοντας το ΟΣ. Επίσης, το ΣΣ αυξάνει το μεταβολισμό των κατεχολαμινών, η οποίες εντείνουν το ΟΣ μέσω της παραγωγής ελευθέρων ριζών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η στέρηση ύπνου, το στρες που οφείλεται σε οικονομικές πιέσεις, ακαδημαϊκές υποχρεώσεις, και η έλλειψη δεξιοτήτων διαχείρισης του χρόνου σχετίζονται με χαμηλά επίπεδα αντιοξειδωτικών στο αίμα. Συμπεράσματα: Άτομα με ΣΣ συνήθως εμφανίζουν αυξημένο ΟΣ, οπότε είναι καθοριστική η διατροφική παρέμβαση για την ενίσχυση της αντιοξειδωτικής άμυνας (φρούτα, λαχανικά), ώστε προληφθούν κατά το δυνατό οι πιθανές βιολογικές διαταραχές. Επιπρόσθετες μελέτες στον τομέα αυτό μπορούν να οδηγήσουν σε αποτελεσματικά προγράμματα πρόληψης.

P19

Διαφορές ηλικίας και φύλου στην εκτίμηση μαθητών/τριών δημοτικού για την απόδοσή τους σε μια κινητική δραστηριότητα

Μ. Γούδας, Α. Κολοβελώνης, Ε. Δερμιτζάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει αν υπάρχουν διαφορές ηλικίας και φύλου στην ακρίβεια με την οποία μαθητές/τριες δημοτικού εκτιμούν την απόδοσή τους σε μια δεξιότητα καλαθοσφαίρισης. Συμμετείχαν 100 μαθητές/τριες πέμπτης και έκτης τάξης δημοτικού (40 αγόρια και 60 κορίτσια) οι οποίοι ασκήθηκαν στην τρίπλα για 16 λεπτά. Στη συνέχεια εκτίμησαν πόσους κώνους θα ντριπλάρουν με επιτυχία στη διάρκεια των 30 δευτερολέπτων που θα διαρκούσε η δοκιμασία στην οποία θα συμμετείχαν αμέσως μετά. Δύο δείκτες εκτίμησης της απόδοσης υπολογίστηκαν: α) η απόκλιση εκτίμησης (calibration bias), η οποία υπολογίστηκε ως η διαφορά μεταξύ εκτιμούμενης και πραγματικής απόδοσης και β) η ακρίβεια εκτίμησης (calibration accuracy), η οποία υπολογίστηκε ως η απόλυτη τιμή της απόκλισης εκτίμησης. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι οι μαθητές/τριες της έκτης τάξης εκτίμησαν με μεγαλύτερη ακρίβεια την απόδοσή τους σε σύγκριση με τους μαθητές/τριες της πέμπτης τάξης, ενώ δε βρέθηκαν διαφορές σε σχέση με το φύλο. Οι θετικές τιμές στο δείκτη απόκλισης εκτίμησης έδειξαν ότι οι μαθητές/τριες στο σύνολό τους υπερεκτίμησαν την απόδοσή τους. Συμπερασματικά, οι μαθητές/τριες πέμπτης και έκτης τάξης δημοτικού υπερεκτίμησαν την απόδοσή τους, ενώ η ακρίβεια εκτίμησης της απόδοσής τους βελτιώθηκε σε συνάρτηση με την ηλικία. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της προσέγγισης της αυτορυθμιζόμενης μάθησης.

11.30 – 12.45

Προσκεκλημένη Ομιλία (Αμφιθέατρα II & III)

‘Η προσαρμογή και ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών εφήβων μέσα από το πρίσμα της αναπτυξιακής ψυχοπαθολογίας’

Ομιλήτρια: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόεδρος: Βασιλική Δεληγιάννη-Κουϊμπτζή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

15.00 – 16.30

Θεματική Συνεδρία 8 (Αμφιθέατρο I)

Θέματα αξιολόγησης

Πρόεδρος: Γ. Κιοσέογλου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

031

Προσαρμογή και στάθμιση της γαλλικής δοκιμασίας ανάγνωσης ‘Alouette’ (Lefanrais, 1967) στην ελληνική γλώσσα

Ι. Τάλλη^{1,2}, Σ. Σταυρακάκη², L. Sprenger-Charolles¹

¹Université Paris Descartes, ²Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το διαγνωστικό εργαλείο “Alouette” είναι τεστ που αξιολογεί την ακρίβεια και ταχύτητα στην ανάγνωση και χρησιμοποιείται ευρέως σε γαλλόφωνα παιδιά (Lefanrais 1967, μετά από αναθεώρηση: Alouette-R, Lefanrais, 2005). Αποτελείται από ένα κείμενο, χωρίς νόημα, με 265 λέξεις και συνοδεύεται από εικόνες. Οι περισσότερες λέξεις είναι σπάνιες για παιδικά αναγνώσματα (π.χ. “fourchu” [=σχισμή]). Άλλα χαρακτηριστικά του είναι (i) σημασιολογικές παραβιάσεις: εμφάνιση μη αναμενόμενης λέξης (π.χ. “poison” [=δηλητήριο] αντί “poisson” [=ψάρι] μετά από τη λέξη “lac” [=λίμνη]) (ii) εμφάνιση ‘λέξεων-διασπαστών’ δίπλα σε εικόνες (π.χ. “écueil” [=ύφαλος] δίπλα στην εικόνα “écurueil” [=σκίουρος]) (iii) λέξεις με αναντιστοιχία ορθογραφίας-προφοράς (π.χ. “raille” [=άχυρο] διαβάζεται /rai/ και όχι /rei/ όπως στο “raille”). Η ανάγνωση του κειμένου διαρκεί το πολύ 3 λεπτά. Προσαρμόσαμε το γαλλικό αυτό κείμενο στην Ελληνική διατηρώντας περίπου τον ίδιο αριθμό λέξεων καθώς και τα χαρακτηριστικά του: λέξεις χαμηλής συχνότητας (π.χ. «ξερολιθιά»), εμφάνιση μη αναμενόμενης λέξης («κοράκια» αντί «κοράλλια», μετά από τις λέξεις «λίμνη» και «νερών»), ‘λέξεις-διασπαστές’ (λέξη «δέρμα» δίπλα στην εικόνα ‘δέμα’), λέξεις με αναντιστοιχία ορθογραφίας-προφοράς (π.χ. “άδειο” διαβάζεται /aδjo/). Χορηγήσαμε τη δοκιμασία σε 173 παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 7-10 ετών τα οποία χωρίσαμε σε 3 ηλικιακές ομάδες: (i) 7-8 ετών (ii) 8-9 ετών (iii) 9-10 ετών. Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις επιδόσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων. Επιπλέον, χρησιμοποιήσαμε τη δοκιμασία αυτή και ως εργαλείο ανίχνευσης αναγνωστικών δυσκολιών παιδιών με δυσλεξία και παιδιών με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή. Συζητούμε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και υποστηρίζουμε πως η δοκιμασία αυτή αποτελεί αξιόπιστο δείκτη δεξιοτήτων αποκωδικοποίησης και αναγνωστικών δυσκολιών για Ελληνόπουλα ηλικίας 7-10 ετών.

032

Η Διαφοροποιημένη Συνεισφορά του Μορφωτικού Επιπέδου της Μητέρας και του Πατέρα στην Αξιολόγηση της Νοημοσύνης με τη χρήση του WPPSI-III

Φ. Αντωνίου, Γ. Σιδερίδης, Ν. Λαβίδα, Ι. Παπαδάκη, Μ.Β. Ρούσου, Μ. Αποστολάκης, Α. Γκόμεζ
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αξιολογήσει το ρόλο του μορφωτικού επιπέδου των γονέων σε διάφορες εκφάνσεις της νοημοσύνης στην παιδική ηλικία. Συμμετέχοντες ήταν 893 παιδιά που επιλέχθηκαν με τυχαία και στρωματοποιημένη δειγματοληψία προκειμένου να αντιπροσωπεύσουν τον πληθυσμό παιδιών ηλικίας 2,6-7,3 χρόνων. Τα αποτελέσματα όσον αφορά την εξέλιξη λεκτικών και πρακτικών δοκιμασιών έδειξαν γραμμικότητα στο χρόνο. Μια σειρά όμως αναλύσεων παλινδρόμησης ανέδειξε την διαφοροποιημένη συνεισφορά του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα και της μητέρας σε (α) διαφορετικές δεξιότητες, αλλά και

(β) διαφορετικές ηλικιακά ομάδες. Πιο συγκεκριμένα το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας δεν ήταν σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της πρακτικής νοημοσύνης σε αντίθεση με του πατέρα για το οποίο κάποιες προβλέψεις ήταν στατιστικά σημαντικές. Σχετικά με ασκήσεις λεκτικής νοημοσύνης το μορφωτικό επίπεδο και των δύο γονέων ήταν σημαντικό στην πρόβλεψη αυτής με την επίδραση του μορφωτικού επιπέδου των μητέρων να είναι δραματικά πιο ουσιαστικό αφού η προβλεπτική του ικανότητα ξεπέρασε το 28% της διακύμανσης της λεκτικής νοημοσύνης.

O33

Η Αξιολόγηση της Μη-λεκτικής Κλίμακας Αξιολόγησης της Νοημοσύνης RAVEN με το Μοντέλο Rasch

Γ. Σιδερίδης¹, Α. Μουζάκη¹, Π. Σίμος¹, Φ. Αντωνίου²

¹Πανεπιστήμιο Κρήτης, ²Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο σκοπός αυτής της εργασίας ήταν η ανάδειξη των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της μη-λεκτικής κλίμακας αξιολόγησης της νοημοσύνης RAVEN με τη χρήση του μοντέλου Rasch. Συμμετέχοντες ήταν 1208 μαθητές/-τριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία), ηλικίας 4 έως 12 ετών. Οι μαθητές επιλέχθηκαν με τυχαία και κατά στρώματα δειγματοληψία ώστε να αντιπροσωπεύουν τον πληθυσμό αυτών των ηλικιών σε πανελλήνια κλίμακα. Για την μέτρηση της εγκυρότητας των τριών δοκιμασιών της κλίμακας αξιολογήθηκαν οι παραγοντικές δομές και των 3 δοκιμασιών, το εύρος παροχής πληροφοριών σε σχέση με το στατιστικό σφάλμα, και η ύπαρξη προκατάληψης κατά φύλο. Τα αποτελέσματα έδειξαν οι 3 δοκιμασίες ήταν μονοδιάστατες, το εύρος παροχής στοχαστικών πληροφοριών ήταν αυξανόμενης δυσκολίας για τις 3 δοκιμασίες, ενώ δεν υπήρξε κανένα δείγμα προκατάληψης υπέρ κάποιου από τα δύο φύλα αναφορικά με τον βαθμό δυσκολίας των στοιχείων. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την εγκυρότητα της μη-λεκτικής κλίμακας νοημοσύνης RAVEN για την αξιολόγηση νηπίων και παιδιών.

O34

Κλίμακα ψυχολογικής ανθεκτικότητας: προσαρμογή σε ελληνικό ενήλικο πληθυσμό και εξέταση δυνατότητας χρήσης της σε εφήβους

Μ. Μαμαλίκου, Ι. Τσαούσης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η έννοια της ψυχολογικής ανθεκτικότητας, αποτελεί ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο. Σύμφωνα με ένα από τους ορισμούς που έχουν προταθεί, η ψυχολογική ανθεκτικότητα αποτελεί μια διαδικασία υγιούς ανάπτυξης η οποία αναπτύσσεται σε ένα σύστημα ανατροφοδοτικών σχέσεων, που προάγουν την κοινωνική, ακαδημαϊκή, επαγγελματική επάρκεια αλλά και την ικανότητα ανάκαμψης, έπειτα από την έκθεση σε ποικίλες δυσκολίες (Lewis ,2000). Οι παράγοντες που συνεισφέρουν στη δημιουργία ψυχολογικής ανθεκτικότητας, είναι είτε ατομικοί, είτε περιβαλλοντικοί ,είτε ο συνδυασμός των παραπάνω (Flores και συν., 2005. Garmezy, 1991.). Η μέτρηση της ψυχολογικής ανθεκτικότητας αποτελεί ένα εν δυνάμει εργαλείο στα χέρια των ειδικών για την υποβοήθηση των ατόμων. Αν και παγκοσμίως η ψυχολογική ανθεκτικότητα αποτελεί ένα φαινόμενο που μελετάται και εφαρμόζεται εδώ και πολλά χρόνια, στην Ελλάδα αποτελεί ένα καινούριο πεδίο έρευνας και πρακτικής εφαρμογής. Στόχος της παρούσας έρευνας λοιπόν, είναι η προσαρμογή της κλίμακας ψυχολογικής ανθεκτικότητας (resilience scale) των Wagnild και Young,(1990), σε ενήλικο ελληνικό πληθυσμό, η εξέταση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της και τέλος η εξέταση για πρώτη φορά παγκοσμίως της δυνατότητας χρήσης της συγκεκριμένης κλίμακας σε εφήβους μέσω ταυτόχρονης αξιολόγησης και αντιπαράθεσης της παραγοντικής δομής της κλίμακας στα δύο δείγματα (factorial invariance). Η προσαρμογή στηρίχθηκε σε δείγμα 408 ενηλίκων ενώ το δείγμα των εφήβων ήταν 148 άτομα. Σύμφωνα με τα πρώτα δεδομένα, η κλίμακα φαίνεται να προσαρμόζεται επιτυχώς στον ελληνικό πληθυσμό εμφανίζοντας παράλληλα επαρκή ψυχομετρικά χαρακτηριστικά.

Η προσωπικότητα ελληνοπαίδων ηλικίας 6-12 ετών όπως αυτή διαφαίνεται μέσω της προβολικής δοκιμασίας «το τεστ των παραμυθιών»

Κ. Κουλάκογλου

Fairy Tale Test Society

Το Τεστ των Παραμυθιών (Fairy Tale Test-FTT) είναι ένα προβολικό ψυχοδιαγνωστικό εργαλείο για παιδιά ηλικίας 6-12 ετών. Το FTT σταθμίστηκε στην Ελλάδα στα τέλη του '90 σε ένα δείγμα 870 παιδιών. Το Τεστ των Παραμυθιών αποτελείται από 21 κάρτες που απεικονίζουν χαρακτήρες γνωστών, παραδοσιακών παραμυθιών (Κοκκινόσκουφίτσα, Λύκος, Μάγισσα, Γίγαντας, κ.ά.). Οι κάρτες παρουσιάζονται στα παιδιά ανά τρεις (7 σετ καρτών) και, εν συνεχεία, τους ζητείται να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων. Οι απαντήσεις των παιδιών ερμηνεύονται τόσο σε ποσοτικό επίπεδο (30 κωδικοποιησιμες μεταβλητές όπως Άγχος, Κατάθλιψη, Επιθετικότητα ως Παρόρμηση, Επιθετικότητα λόγω ζήλειας, Στοματική επιθετικότητα, Ανάγκη για κοινωνική σύνδεση, Ανάγκη αποδοχής, Αίσθημα κατοχής, Ηθική συνείδηση κ.ά.) όσο και σε ποιοτικό επίπεδο (συνεκτιμώνται οι εμφανιζόμενοι μηχανισμοί άμυνας όπως Εκλογίκευση, Αναδρομική ακύρωση, Άρνηση, Διχοτόμηση κ.ά.). Η δεύτερης τάξης παραγοντική ανάλυση - ως δείκτης ευαίσθητος στα πολιτισμικά δεδομένα μιας κοινωνίας- των 30 μεταβλητών, οδήγησε στην εμφάνιση 6 παραγόντων: Παρορμητικότητα, Κοινωνικότητα, Κυριαρχία και Ενοχή, Αίσθημα φόβου, Κτητικότητα, Ιδιοτελής επιθετικότητα, οι οποίοι και αξιολογούνται βάσει της ελληνικής κουλτούρας. Η ποιοτική ερμηνεία των απαντήσεων των παιδιών ανέδειξε σχετικά υψηλά ποσοστά άλυτων οιδιποδειακών θεμάτων, αδελφικής αντιζηλίας, δημιουργικότητας και φαντασίας, όπως και διάθεση παροχής βοήθειας ως αντιδραστικός μηχανισμός έντονης επιθετικότητας.

15.00 – 16.30

Συμπόσιο 6 (Αμφιθέατρο II)

Συναισθηματικές διεργασίες σε διαφορετικές περιόδους ανάπτυξης

Πρόεδροι: Ε. Δερμιτζάκη, Φ. Μπονώτη, *Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Συζητήτρια: Ε. Γωνίδα, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Στο συμπόσιο αυτό κεντρική θέση έχουν τα συναισθήματα και οι συναισθηματικές ικανότητες παιδιών, εφήβων και νεαρών ενηλίκων. Στόχος είναι να διαφανούν οι σύνθετες και συχνά κρίσιμες αλληλεπιδράσεις των συναισθημάτων με διάφορες πλευρές της ανάπτυξης αλλά και με το περιβάλλον και τους σημαντικούς άλλους. Οι επιδράσεις της ηλικίας και των ατομικών διαφορών στις συναισθηματικές διεργασίες λαμβάνονται υπόψη στις μελέτες του συμποσίου. Ειδικότερα, στην εργασία των Μπονώτη και Μισαηλίδη μελετάται η ικανότητα μικρών παιδιών να αναπαριστούν συναισθήματα στα σχέδιά τους. Στην έρευνα αυτή βρέθηκε ότι οι παράγοντες ηλικία και τύπος συναισθήματος συνδέονται με διαφορές στην ικανότητα των παιδιών να σχεδιάζουν συναισθήματα. Η έρευνα των Δεδικούση, Γωνίδα και Κιοσέογλου επικεντρώθηκε στη μελέτη της ανάπτυξης της κατανόησης συναισθημάτων και της συναισθηματικής ενημερότητας σε παιδιά δημοτικού. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ συναισθηματικής ανάπτυξης, του γνωστικού επιπέδου των παιδιών και της αντιλαμβανόμενης από αυτά γονεϊκής ζεστασιάς/ψυχρότητας. Οι παράγοντες ηλικία και φύλο επηρέασαν επιμέρους διαστάσεις των υπό εξέταση μεταβλητών. Οι Βάσιου, Μουρατίδης και Ανδρέου διερεύνησαν το βαθμό στον οποίο η συναισθηματική νοημοσύνη και τα θετικά/αρνητικά συναισθήματα εφήβων σχετίζονται με τους στόχους επίτευξης και την αυτο-αποτελεσματικότητά τους, καθώς και με τη συναισθηματική νοημοσύνη των καθηγητών τους. Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι στόχοι μάθησης και η θετική αυτο-αποτελεσματικότητα συνδέονται με θετική συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, ενώ αναδεικνύεται η σημασία της σχέσης μαθητών-εκπαιδευτικών στη σχολική τάξη. Στην εισήγηση της Δερμιτζάκη θα παρουσιαστούν τα βήματα της διαδικασίας προσαρμογής ενός ερωτηματολογίου που εξετάζει συναισθήματα φοιτητών ως προς τις εξετάσεις στο πανεπιστήμιο, καθώς και τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων που συνηγορούν υπέρ της αξιοπιστίας και εγκυρότητας του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου. Τέλος, οι Αρώνη, Δερμιτζάκη, Μπονώτη και Αβραμίδης έδειξαν ότι οι προσδοκίες ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας ελλήνων φοιτητών αποτελούν προβλεπτικό παράγοντα ορισμένων από τα

συναισθήματα που βιώνουν οι φοιτητές ως προς τις εξετάσεις στο πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα συναισθημάτων που αναφέρονται στο αποτέλεσμα της εξέτασης όπως ελπίδα, απελπισία και ντροπή.

Ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να αναπαριστούν βασικά και σύνθετα συναισθήματα στα σχέδιά τους **Φ. Μπονώτη¹, Π. Μισαηλίδη²**

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ²Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η έρευνα αποσκοπούσε να διερευνήσει την ικανότητα παιδιών ηλικίας 4 έως 9 ετών να αναπαριστούν βασικά και σύνθετα συναισθήματα στα σχέδιά τους. Ειδικότερα, εξετάστηκε εάν η σχεδιαστική αναπαράσταση των δύο τύπων συναισθημάτων διαφοροποιείται με την ηλικία. Στην έρευνα συμμετείχαν 100 παιδιά ηλικίας 4 έως 9 ετών και των δύο φύλων. Οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν αρχικά σε ένα έργο που αξιολογούσε το βαθμό κατανόησης των υπό διερεύνηση συναισθημάτων και ακολούθως τους ζητήθηκε να σχεδιάσουν έξι ανθρώπινες φιγούρες που η κάθε μία να βιώνει ένα βασικό (χαρά, λύπη, φόβο) ή ένα σύνθετο συναίσθημα (ντροπή, περηφάνια, ζήλεια). Τα σχέδια κωδικοποιήθηκαν ως προς το είδος των σχεδιαστικών δεικτών (εκφράσεις προσώπου, στάση σώματος, πλαίσιο σχεδίου) που χρησιμοποιούσαν τα παιδιά για να αποδώσουν τους δύο τύπους συναισθημάτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ικανότητα σχεδίασης συναισθημάτων βελτιώνεται με την ηλικία, καθώς τα μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερους σχεδιαστικούς δείκτες και είναι πιο επιτυχή στην απόδοση της συναισθηματικής κατάστασης της ανθρώπινης φιγούρας. Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι σχεδιαστικοί δείκτες που χρησιμοποιούν τα παιδιά για την απόδοση συναισθημάτων διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο συναισθήματος.

Κατανόηση συναισθημάτων και συναισθηματική ενημερότητα κατά τη σχολική ηλικία: η συμβολή του γνωστικού επιπέδου και της αντιλαμβανόμενης γονεϊκής ζεστασιάς/ ψυχρότητας

Α. Δεδικούση, Ε. Γωνίδα, Γ. Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της ανάπτυξης της κατανόησης συναισθημάτων και της συναισθηματικής ενημερότητας κατά τη σχολική ηλικία. Επιπλέον, η έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση της προγνωστικής ισχύος του γνωστικού επιπέδου των παιδιών και της αντιλαμβανόμενης από τα ίδια τα παιδιά γονεϊκής ζεστασιάς/ψυχρότητας στην ανάπτυξη της συναισθηματικής κατανόησης και ενημερότητας. Στο δείγμα συμμετείχαν 399 μαθητές/τριες ηλικίας 9 έως 12 ετών οι οποίοι εξετάστηκαν σε μια σειρά μετρήσεων που περιελάμβαναν σενάρια κατανόησης των συναισθημάτων της χαράς, της λύπης, της έκπληξης και της υπερηφάνειας, έργα μέτρησης της αναλογικής σκέψης και του παραγωγικού προτασιακού συλλογισμού ως δείκτες του γνωστικού επιπέδου των παιδιών και ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς για τη μέτρηση της συναισθηματικής ενημερότητας και της αντιλαμβανόμενης μητρικής και πατρικής ζεστασιάς/ψυχρότητας. Συναισθηματική ανάπτυξη, γνωστικό επίπεδο και αντιλαμβανόμενη γονεϊκή ζεστασιά/ψυχρότητα συσχετίστηκαν σε στατιστικώς σημαντικό βαθμό μεταξύ τους. Στατιστικώς σημαντικές διαφορές ως προς την ηλικία και το φύλο βρέθηκαν σε όλες τις υπό εξέταση μεταβλητές. Η εφαρμογή της ανάλυσης διαδρομών υπέδειξε ότι (α) η συναισθηματική ενημερότητα προβλέπεται θετικά από την αντιλαμβανόμενη μητρική ζεστασιά και αρνητικά από την αντιλαμβανόμενη πατρική ψυχρότητα, και (β) η κατανόηση συναισθημάτων προβλέπεται αρνητικά από την αντιλαμβανόμενη μητρική ψυχρότητα τόσο άμεσα όσο και μέσω της διαμεσολάβησης του γνωστικού επιπέδου των παιδιών.

Συναισθηματική νοημοσύνη και συναίσθημα εφήβων μαθητών/τριών: σύνδεση με προσωπικούς στόχους επίτευξης και τη συναισθηματική νοημοσύνη των Καθηγητών τους

Α. Βάσιου, Ε. Ανδρέου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε κατά πόσο η συναισθηματική νοημοσύνη και το θετικό και αρνητικό συναίσθημα μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου διαφοροποιούνται λόγω ηλικίας και φύλου και κατά πόσο σχετίζονται με τους στόχους επίτευξης και την αντίληψη της αυτοαποτελεσματικότητάς τους, καθώς και τη συναισθηματική νοημοσύνη των καθηγητών τους. Χρησιμοποιώντας πολυεπίπεδη ανάλυση σε δείγμα 949 μαθητών Β' Γυμνασίου και Β' Λυκείου, που προέρχονταν από 49 σχολικές τάξεις (45,9% άρρενες, 59,1%

μαθητές Β΄ Γυμνασίου), και 98 εκπαιδευτικών (49 φιλόλογοι και 49 μαθηματικοί), που δίδασκαν στις συγκεκριμένες σχολικές τάξεις, βρέθηκε ότι οι στόχοι μάθησης και η αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας των μαθητών συσχετίστηκαν θετικά με τη συναισθηματική νοημοσύνη και το θετικό τους συναίσθημα. Επίσης, οι στόχοι προσέγγισης στην επίδοση και οι στόχοι αποφυγής στην επίδοση συσχετίστηκαν θετικά με το θετικό και το αρνητικό συναίσθημα αντίστοιχα. Σημαντικές διαφορές ανιχνεύθηκαν, επίσης, ως προς τη λειτουργία του φύλου και της ηλικίας με τα κορίτσια να παρουσιάζουν υψηλότερη συναισθηματική νοημοσύνη, αλλά λιγότερο θετικό συναίσθημα σε σχέση με τα αγόρια, και τους μαθητές του Γυμνασίου να αναφέρουν περισσότερο θετικό και λιγότερο αρνητικό συναίσθημα σε σχέση με του μαθητές του Λυκείου. Σε επίπεδο τάξης, διαπιστώθηκε ότι, σε τάξεις που οι εκπαιδευτικοί είχαν υψηλότερη συναισθηματική νοημοσύνη, η σχέση μεταξύ συναισθηματικής νοημοσύνης των μαθητών και στόχων προσέγγισης στην επίδοση έτεινε να καταστεί θετική, ενώ η σχέση με τους στόχους αποφυγής στην επίδοση καθώς και με την αντίληψη της αυτοαποτελεσματικότητάς τους έτεινε να καταστεί αρνητική. Συμπερασματικά, τα ευρήματα αυτά αποτελούν εμπειρική βάση για τη συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο και την ωφελιμότητα των στόχων μάθησης, ενώ αναδεικνύουν τη σημασία της σχέσης μαθητών-εκπαιδευτικών στη σχολική τάξη.

Προσαρμογή στην Ελληνική Γλώσσα του Ερωτηματολογίου Συναισθημάτων ως προς τις Εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο

Ε. Δερμιτζάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το Ερωτηματολόγιο Συναισθημάτων ως προς τις Εξετάσεις (Test Emotions Questionnaire, Pekrun et al., 2004) απευθύνεται σε φοιτητές/τριες Γ΄βάθμιας εκπαίδευσης και στοχεύει να καταγράψει τις συναισθηματικές αντιδράσεις του φοιτητή σε συνήθεις συνθήκες εξέτασης στο πλαίσιο των σπουδών στο πανεπιστήμιο. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 77 προτάσεις και εξετάζει οκτώ διαφορετικά συναισθήματα: ελπίδα, ευχαρίστηση, περηφάνεια, ανακούφιση, άγχος, θυμό, απελπισία και ντροπή σχετικά με διαδικασίες εξέτασης στο πανεπιστήμιο. Το ερωτηματολόγιο αυτό περιλαμβάνει τρεις ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται σε συναισθήματα που συνήθως βιώνει ο φοιτητής πριν από μια εξέταση, η δεύτερη σε συναισθήματα κατά τη διάρκεια της εξέτασης και η τρίτη σε συναισθήματα μετά από την εξέταση. Έγινε αμφίδρομη μετάφραση του ερωτηματολογίου, από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα. Πριν χορηγηθεί μαζικά το ερωτηματολόγιο και, για τον έλεγχο της καλύτερης απόδοσης του νοήματος στην ελληνική γλώσσα, διενεργήθηκαν συνεντεύξεις, πρώτα με φοιτητές και, στη συνέχεια, με εμπειρογνώμονες κριτές οι οποίοι έκριναν το βαθμό νοηματικής εγγύτητας κάθε πρότασης με το συναίσθημα που θεωρούσαν ότι αυτή εκφράζει καλύτερα. Ακολούθησαν αλλαγές και βελτιώσεις στη μετάφραση και διατύπωση των προτάσεων ώστε αυτές να εκφράζουν κατά το δυνατόν καλύτερα το συναίσθημα το οποίο εξετάζουν. Στη συνέχεια, διενεργήθηκαν μια πιλοτική μελέτη με 145 φοιτητές/τριες και, μετά από τις στατιστικές αναλύσεις της πιλοτικής μελέτης και τις συνακόλουθες βελτιώσεις, η κύρια μελέτη με 510 φοιτητές/τριες διαφόρων τμημάτων πανεπιστημίου. Θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας προσαρμογής του ερωτηματολογίου καθώς και τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων που συνηγορούν υπέρ της αξιοπιστίας και εγκυρότητας του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου.

Συναισθήματα ως προς τις εξετάσεις και ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα ελλήνων φοιτητών/τριών

Αικ. Αρώνη, Ε. Δερμιτζάκη, Φ. Μπονώτη, Η. Αβραμίδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η έρευνα είχε ως στόχο να εξετάσει τις σχέσεις των συναισθημάτων που αναφέρουν ότι βιώνουν οι φοιτητές Γ΄βάθμιας εκπαίδευσης σε συνήθεις συνθήκες εξέτασης στο πανεπιστήμιο με τις προσδοκίες ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας σε σχέση με τις σπουδές τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 510 φοιτητές/τριες διάφορων τμημάτων πανεπιστημίου και διαφορετικών εξαμήνων σπουδών. Χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Συναισθημάτων ως προς τις Εξετάσεις (Pekrun et al., 2004) το οποίο περιλαμβάνει 77 προτάσεις και εξετάζει οκτώ διαφορετικά συναισθήματα: ελπίδα, ευχαρίστηση, περηφάνεια, ανακούφιση, άγχος, θυμό, απελπισία και ντροπή σχετικά με τεστ και εξετάσεις στο πανεπιστήμιο. Η ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα των φοιτητών εξετάστηκε με μια κλίμακα 7 προτάσεων από το Students' Motivation

towards Science Learning (Tuan et al., 2007). Η ανάλυση κύριων συνιστωσών έδειξε ότι η κλίμακα αυτή οργανώνεται σε δύο διακριτούς παράγοντες: την «αυτο-αποτελεσματικότητα της ικανότητας» και την «αυτο-αποτελεσματικότητα της προσπάθειας». Οι υψηλότερες συσχετίσεις βρέθηκαν μεταξύ των δύο διαστάσεων της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας και συναισθημάτων που συνδέονται με το αποτέλεσμα της εξέτασης: απελπισία, ντροπή (αρνητική συσχέτιση) και ελπίδα (θετική συσχέτιση). Το συναίσθημα της ανακούφισης παρουσίασε μηδενική σχεδόν συσχέτιση με την ακαδημαϊκή αυτο-αποτελεσματικότητα. Οι αναλύσεις παλινδρόμησης με εξαρτημένες μεταβλητές τα εξεταζόμενα συναισθήματα έδειξαν ότι οι δύο διαστάσεις της ακαδημαϊκής αυτο-αποτελεσματικότητας ήταν σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες των συναισθημάτων. Εξάιρεση ήταν η ανακούφιση και το άγχος, για το οποίο προβλεπτικός παράγοντας ήταν μόνο η αυτο-αποτελεσματικότητα της ικανότητας και όχι η αυτο-αποτελεσματικότητα της προσπάθειας. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν στο πλαίσιο της θεωρίας ελέγχου-αξίας των συναισθημάτων επίτευξης του Pekrun (2009).

15.00 – 16.30

Θεματική Συνεδρία 9 (Αμφιθέατρο III)

Θέματα γλωσσικής ανάπτυξης

Πρόεδρος: Κ. Διακογιώργη, *Πανεπιστήμιο Πατρών*

O36

Διερευνώντας τον προφορικό λόγο και τις δεξιότητες γραμματισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσα από τη χρήση της κλίμακας TROLL

A.M. Ράλλη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η προσχολική ηλικία αποτελεί σημαντική περίοδο για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων αλλά και των πρώτων δεξιοτήτων γραμματισμού. Αυτές οι δεξιότητες θα αποτελέσουν τη βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της γλώσσας, των δεξιοτήτων της ανάγνωσης και της γραφής, αλλά και θα συμβάλλουν στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά θα προσεγγίσουν το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου. Για τους παραπάνω λόγους, είναι σημαντικό να εντοπίζονται έγκαιρα τα παιδιά που μπορεί να αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες και να λαμβάνουν την κατάλληλη παρέμβαση πριν από την είσοδο τους στο Δημοτικό σχολείο. Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν αρκετά εργαλεία που να αξιολογούν τις γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, καθώς επίσης εκλείπουν και τα εργαλεία εκείνα που μπορούν να χρησιμοποιούνται από τους παιδαγωγούς. Σκοπός της μελέτης ήταν η διερεύνηση του προφορικού λόγου και των πρώτων δεξιοτήτων γραμματισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα «Teacher Rating of Oral Language and Literacy (TROLL)» των Dickinson et. al. (2001). Η κλίμακα αφού μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε στα Ελληνικά συμπληρώθηκε από τους παιδαγωγούς για 300 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν υψηλή αξιοπιστία αλλά και συγχρονική εγκυρότητα. Το προφίλ των επιδόσεων των παιδιών διαφοροποιούνταν σε σχέση με την ηλικία καθώς και με τις επιμέρους δεξιότητες που αξιολογήθηκαν (χρήση της γλώσσας, ανάγνωση και γραφή). Τα αποτελέσματα συζητούνται συγκριτικά με άλλα ερευνητικά δεδομένα όσο και υπό το πρίσμα της περαιτέρω στάθμισης του «Teacher Rating of Oral Language and Literacy (TROLL)» ώστε να χρησιμοποιείται για την καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων, αλλά και τον έγκαιρο εντοπισμό παιδιών με γλωσσικές δυσκολίες.

037

Πόσο δύσκολη είναι η κατανόηση του μεταφορικού λόγου για τα παιδιά; μια αναπτυξιακή μελέτη της ικανότητας των παιδιών που έχουν ως μητρική τους γλώσσα την ελληνική να κατανοούν ιδιωματικές εκφράσεις της γλώσσας τους

Κ. Διακογιώργη

Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην παρούσα ανακοίνωση αναφέρονται αποτελέσματα μιας σειράς ερευνών πάνω σε μια ελάχιστα διερευνημένη πτυχή της γλωσσικής ανάπτυξης στα παιδιά που είναι η κατάκτηση του μεταφορικού λόγου. Πιο συγκεκριμένα, αντικείμενο του ενδιαφέροντός μας είναι ο τρόπος με τον οποίον αναπτύσσεται η ικανότητα των παιδιών να καταλαβαίνουν και να ερμηνεύουν μια από τις κύριες μορφές μεταφορικού λόγου που αποτελούν οι ιδιωματικές εκφράσεις. Παραδοσιακά (Bobrow and Bell, 1973· Chomsky, 1980· Fraser, 1970· Swinney and Cutler, 1979) ο όρος “ιδιωματικές εκφράσεις” αναφέρεται στις εκφράσεις αυτές των οποίων η σημασία δεν μπορεί να συναχθεί από τη σημασία των επιμέρους συστατικών τους (π.χ. ‘έπιασε τον ταύρο από τα κέρατα’). Παρ’ όλα αυτά, νεώτερες έρευνες (Gibbs and Nayak, 1989; Gibbs et al., 1989) δείχνουν ότι πολλές ιδιωματικές εκφράσεις είναι- τουλάχιστον μερικώς- αναλύσιμες γλωσσικές ακολουθίες. Από επεξεργαστική άποψη αυτό σημαίνει ότι μπορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας και όχι μόνον απομνημόνευσης όπως υποστηρίζουν παλαιότερες έρευνες. Σύμφωνα με πιο πρόσφατες έρευνες (Nirppold and Rudzinski, 1993· Levorato and Cacciari, 1999· Titone and Connine, 1994· Cain et al., 2009), ένα σύνολο παραμέτρων επηρεάζουν την πρόσβαση στην ιδιωματική σημασία αυτών των εκφράσεων όπως η οικειότητα με αυτές, η διαφάνειά τους, η αναλυσιμότητά τους καθώς και το αν εμφανίζονται εντός ή εκτός γλωσσικού συγκεκριμένου. Ο χρόνος κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης και ο βαθμός στον οποίον επιδεικνύουν ευαισθησία στις παραπάνω παραμέτρους παιδιά σχολικής ηλικίας καθώς και η περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών της μετάβασης από την κυριολεκτικότητα στη μεταφορικότητα στην επεξεργασία τού λόγου είναι το αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης.

038

Γλωσσική αναπαράσταση του χώρου: αναπτυξιακά δεδομένα από περιγραφές αφίσας στα ελληνικά

Σ. Σελίμης, Δ. Κατή

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η γλωσσική αναπαράσταση του χώρου έχει απασχολήσει εκτενώς, μεταξύ άλλων, ως προς το εάν διαφέρει διαγλωσσικά και πώς ακριβώς αναπτύσσεται (π.χ. Hickmann & Robert, 2006). Η έρευνα παρουσιάζει δεδομένα από περιγραφές μιας αφίσας από 40 ομιλητές της ελληνικής, ηλικίας 4, 7, 10 ετών και ενήλικες, ως προς την τοποθέτηση οντοτήτων στον χώρο. Αποσκοπώντας στην καταγραφή και εξήγηση του πώς αναπτύσσεται η κωδικοποίηση του χώρου, οι περιγραφές αναλύονται ως προς την πυκνότητα και το είδος των σχετικών εννοιών. Πρόκειται για έννοιες τοπολογίας (π.χ. *σε, δίπλα*) ή προβολής (π.χ. *πίσω, δεξιά*), με επιμέρους κατηγορίες, όπως είναι η συμπερίληψη (π.χ. *σε*) και η γειτνίαση (π.χ. *δίπλα*) στην τοπολογία, ο άξονας βάθους (π.χ. *πίσω*) και ο πλευρικός (π.χ. *δεξιά*) στην προβολή. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, παρότι το μήκος των περιγραφών αυξάνεται ουσιαστικά μόνο στους ενήλικες, η περιεκτικότητά τους σε πληροφορίες χώρου διευρύνεται νωρίτερα, κυρίως στα 10 έτη. Επίσης, οι τοπολογικές έννοιες προηγούνται αναπτυξιακά και υπερισχύουν των προβολικών, όπως έχει διαπιστωθεί επανειλημμένα σε προγενέστερες έρευνες και αποδοθεί στη γνωσιακή περιπλοκότητα των τελευταίων. Τα ευρήματα ωστόσο ως προς τις υποκατηγορίες της τοπολογίας και της προβολής δεν συνάδουν πάντα με προγενέστερα ευρήματα από άλλες γλώσσες, παρέχοντας συνεπώς ευκαιρίες για ανάδειξη επιπρόσθετων παραγόντων που καθορίζουν το πώς αναπτύσσεται η περιγραφή του χώρου. Για παράδειγμα, σε σύγκριση με ίδια δεδομένα από τα γαλλικά (Watorek, 2004), η αύξηση έναντι της μείωσης της συμπερίληψης στην τοπολογία και το προβάδισμα του άξονα βάθους έναντι του πλευρικού στην προβολή μπορούν ίσως να αποδοθούν σε ιδιορρυθμίες της κωδικοποίησης των σχέσεων χώρου σε κάθε γλώσσα.

Εκμάθηση της Ελληνικής Νοηματικής ως ξένης γλώσσας από ενήλικες: πλευρίωση και ευχέρεια χρήσης

*Ε. Χ. Λιάπη, Σ. Σταυρακάκη, Ν. Τσιγγίλης, Α. Τζόρου, Σ. Κουζέλης, Γ. Γρούϊος
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν σημαντική ενεργοποίηση του δεξιού ημισφαιρίου στους χρήστες των νοηματικών γλωσσών (Kotakuls κά., 2010). Η παρούσα μελέτη θέτει το ερώτημα της ημισφαιρικής εξειδίκευσης (πλευρίωση) στους χρήστες της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας (ΕΝΓ), διερευνώντας την επίδραση της προτίμησης χεριού στην ευχέρεια χρήσης της ΕΝΓ από 36 άτομα (4 άντρες και 32 γυναίκες) ηλικίας 20-45 ετών που μαθαίνουν την ΕΝΓ ως ξένη γλώσσα. Η προτίμηση χεριού, που είναι δείκτης λειτουργικής εγκεφαλικής ασυμμετρίας και συνδέεται με την πλευρίωση της γλώσσας, αξιολογήθηκε με το ερωτηματολόγιο των Briggs & Nebes (1975). Με βάση το ερωτηματολόγιο αυτό δημιουργήσαμε 3 ομάδες: τους δεξιόχειρες (N=12), τους αριστερόχειρες (N=12) και τους αμφιδέξιους (N=12). Η ευχέρεια της ΕΝΓ μετρήθηκε με τη δοκιμασία της Φωνολογικής και Σημασιολογικής ευχέρειας για την ΕΝΓ (Vltsi κά. 2011), για τη δόμηση της οποίας, ακολουθήθηκε διαδικασία παρόμοια με αυτή των προφορικών γλωσσών (για τη Νέα Ελληνική, Kosmidis κά., 2003). Οι συμμετέχοντες έπρεπε να παραγάγουν μέσα σε ένα λεπτό όσο το δυνατόν περισσότερες διαφορετικές λέξεις από τις κατηγορίες ζώα, φρούτα και αντικείμενα (σημασιολογική ευχέρεια) και από τρεις συγκεκριμένες χειρομορφές (φωνολογική ευχέρεια). Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές καθώς οι αριστερόχειρες και αμφιδέξιοι είχαν σημαντικά καλύτερη επίδοση από τους δεξιόχειρες ($P<.01$) στη σημασιολογική και φωνολογική ευχέρεια. Συμπερασματικά, η υπεροχή των αριστερόχειρων και αμφιδέξιων καταδεικνύει εμπλοκή του δεξιού ημισφαιρίου στη χρήση της ΕΝΓ σε βαθμό που δε συναντάται στις προφορικές γλώσσες. Το εύρημα αυτό συζητείται με την τροπικότητα των νοηματικών γλωσσών και τις χωρικές ικανότητες που απαιτεί η χρήση τους.

Το καλύτερο δεν είναι πάντα αρκετά καλό: θεωρητικές προσεγγίσεις 'εξαιρετικών' εμπειρικών δεδομένων

Μ. Τζακώστα

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η κατάκτηση των συμφωνικών συμπλεγμάτων, δηλαδή των ταυτοσυλλαβικών συνδυασμών συμφώνων, αποτελεί σημαντικό άξονα της φωνολογικής ανάπτυξης γιατί αναδεικνύει τη σειρά κατάκτησης διαφορετικών φωνολογικών όψεων, όπως η κατάκτηση συμφώνων και συλλαβικών δομών. Διαγλωσσικές έρευνες υπογραμμίζουν ότι από ποιοτικής και ποσοτικής άποψης η απλοποίηση συμφωνικών συμπλεγμάτων συνιστά θεμελιώδη διορθωτικό μηχανισμό η οποία παίρνει τη μορφή α) απαλοιφής συμφώνου β) φωνηεντικής επένθεσης, γ) συγχώνευσης, δ) πιστότητας συγκεκριμένων θέσεων μιας λέξης, ε) διατήρησης συμφώνων γειτνιαζόντων προς τον φωνηεντικό πυρήνα της συλλαβής, στ) διατήρησης μορφοφωνολογικών κεφαλών, ζ) μετάθεσης ή 'διπλοποίησης' συμφώνων (Barlow 1997, Gnanadesikan 2004, Kappa 1999, Tzakosta&Vis 2009). Ελληνικά δεδομένα δείχνουν ότι ο ορθός σχηματισμός συμπλεγμάτων καθορίζεται επιπλέον από τις κλίμακες του τρόπου και τόπου άρθρωσης και ηχητικότητας (Tzakosta 2010). Το μοντέλο των τριών κλιμάκων (στο εξής ΜΤΚ) διαβαθμίζει τα συμφωνικά συμπλέγματα σε τέλεια, αποδεκτά και μη-αποδεκτά. Στην παρούσα εργασία, διερευνούμε τη δυναμική του ΜΤΚ μελετώντας δεδομένα διαφορετικών όψεων γλωσσικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, αναπτυξιακά δεδομένα κατάκτησης της μητρικής, στατιστικές συχνότητες σωματών κειμένων, δεδομένα πειραματικής δραστηριότητας με μη-υπαρκτές λέξεις και αναπτυξιακά δεδομένα παιδιών με ειδική γλωσσική διαταραχή επιβεβαιώνουν τις θέσεις που διατυπώθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, εξαίρουν την τάση των φυσικών ομιλητών να αναλύουν τα 'τέλεια' συμφωνικά συμπλέγματα ως ταυτοσυλλαβικά τη στιγμή που συμπεριφέρονται με τρόπο αμφίσημο όσον αφορά τα αποδεκτά συμπλέγματα. Τα δεδομένα της παρούσας εργασίας αναδεικνύουν ότι το ΜΤΚ επαναπροσδιορίζει τους φωνοτακτικούς περιορισμούς και τους κανόνες συλλαβοποίησης της ελληνικής. Επίσης, εξάιρεται ο ρόλος όψεων της φωνολογίας, όπως η ηχηρότητα και η θέση του /s/ στο σχηματισμό συμφωνικών συμπλεγμάτων, οι οποίες δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς.

17.00 – 18.15

Προσκεκλημένη ομιλία (Αμφιθέατρα II & III)

‘Δημιουργία και ενίσχυση σχέσεων στη σχολική κοινότητα’

Ομιλήτρια: Χρυσή Χατζηχρήστου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόεδρος: Ελευθερία Γωνίδα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην εισήγηση αυτή γίνεται η παρουσίαση ενός εννοιολογικού μοντέλου που αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη και εφαρμογή δράσεων και παρεμβάσεων για την προαγωγή της ευεξίας και της ψυχικής ανθεκτικότητας με στόχο τη δημιουργία και την ενίσχυση των σχέσεων στη σχολική κοινότητα. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι σύγχρονες τάσεις και θεωρητικές προσεγγίσεις στη σχολική ψυχολογία που συνθέτουν και πλαισιώνουν το προτεινόμενο μοντέλο, ενώ ειδική αναφορά θα γίνει σε βασικές διαστάσεις της θετικής ψυχολογίας, της συστημικής προσέγγισης και της ψυχικής ανθεκτικότητας σε επίπεδο σχολείου και τάξης. Η προαγωγή της ευεξίας και της ψυχικής ανθεκτικότητας ατόμων και συστημάτων προϋποθέτουν την ποιοτική επικοινωνία και την ύπαρξη καλών σχέσεων μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας που οδηγούν στη εδραίωση ενός θετικού κλίματος την τάξη και το σχολείο. Η κοινωνική και συναισθηματική επάρκεια των παιδιών αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη θετικών σχέσεων στη σχολική κοινότητα, την ενίσχυση της σχολικής και ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των παιδιών και τη μείωση των προβλημάτων διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής συμπεριφοράς. Ως εκ τούτου κρίνεται απαραίτητη η διδασκαλία κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων στο πρόγραμμα του σχολείου και η εφαρμογή προγραμμάτων σε επίπεδο συστήματος (τάξης, σχολείου) για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και ευεξίας των παιδιών. Στην παρούσα εισήγηση περιγράφονται σχετικά ενδεικτικά προγράμματα και δράσεις του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών που έχουν αναπτυχθεί και εφαρμοστεί στα σχολεία στο πλαίσιο του περιγραφόμενου εννοιολογικού μοντέλου, καθώς και ερευνητικά δεδομένα που αναδεικνύουν μια εναλλακτική οπτική για την ανάπτυξη και την εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο, ενώ παράλληλα υποδεικνύουν τρόπους πρακτικής εφαρμογής για την προαγωγή της ευεξίας σε επίπεδο συστήματος και την ενίσχυση των σχέσεων στη σχολική κοινότητα.

18.15 – 19.45

Θεματική Συνεδρία 10 (Αμφιθέατρο I)

Φιλίες και κοινωνικές σχέσεις κατά την παιδική και εφηβική ηλικία

Πρόεδρος: Κ. Παπαδοπούλου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

041

Η εξελικτική διάσταση της φιλίας στο σχολικό πλαίσιο

Β. Καλατή¹, Α. Ψάλτη², Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή¹

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης

Σε δείγμα 989 μαθητών και μαθητριών της Πρωτοβάθμιας (55.3 %) και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (44.7 %), από τον Νομό Θεσσαλονίκης, τον Νομό Πιερίας και τον Νομό Κιλκίς μελετήθηκε η εξελικτική φύση των φιλικών σχέσεων που διαμορφώνουν αγόρια και κορίτσια στη σχολική τους καθημερινότητα. Το ερευνητικό εργαλείο που εφαρμόστηκε κατασκευάστηκε στη λογική με βάση την οποία κατασκευάστηκε το ερευνητικό εργαλείο με τίτλο «Η Ζωή στο Σχολείο» και το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες του ερευνητικού προγράμματος: *Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες και Σχολική βία: διερευνώντας τη βία και τη θυματοποίηση στο σχολικό πλαίσιο*. Μέσα από την εφαρμογή του στατιστικού ελέγχου χ^2 , της μονοπαραγοντικής ανάλυσης διακύμανσης (one-way Anova) και του μη παραμετρικού έλεγχου για ανεξάρτητα δείγματα Mann-Whitney στην ακριβή του μορφή, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης βιώνουν διαφορετικά ποιοτικά στοιχεία της πιο οικείας φιλικής τους σχέσης και έχουν διαφορετικά κριτήρια επιλογής των φιλικών προσώπων στο σχολικό τους πλαίσιο, συγκριτικά με τους μαθητές και τις μαθήτριες Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

042

Κοινωνική Κατανόηση και Σχέσεις στην Ομάδα Συνομηλίκων στη Σχολική Ηλικία

Μ. Βαϊράμη

Κέντρο Ψυχικής Υγείας Δυτικού Τομέα Θεσσαλονίκης

Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι στη σχολική ηλικία η θέση που έχει ένα παιδί στην ομάδα συνομηλίκων παίζει σημαντικό ρόλο στην αίσθηση του ανήκειν και την αυτοεκτίμησή του και συνδέεται με την ικανότητα του παιδιού να “μπαίνει στη θέση του άλλου” και να κατανοεί τους κοινωνικούς κανόνες της ομάδας. Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η θέση στην ομάδα συνομηλίκων παιδιών των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου σε συνάρτηση με το βαθμό κατανόησης κοινωνικών κανόνων και την ικανότητα εύρεσης εποικοδομητικών λύσεων σε προβλήματα που ανακύπτουν στις σχέσεις στην ομάδα συνομηλίκων. Στην έρευνα συμμετείχαν 220 παιδιά (115 κορίτσια και 105 αγόρια), μαθητές και μαθήτριες Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού Δημοσίων Σχολείων της Θεσσαλονίκης. Στα παιδιά δόθηκαν υποθετικές ιστορίες που αφορούσαν προβλήματα που προκύπτουν στις κοινωνικές συναναστροφές στο σχολείο και στην συνέχεια κλήθηκαν να απαντήσουν σε υποθετικά διλήμματα ή να προτείνουν την καταλληλότερη για αυτά λύση. Η θέση του παιδιού στην ομάδα συνομηλίκων αξιολογήθηκε μέσω κοινωνιομετρικών κατονομασιών και του Pupil Evaluation Inventory. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα δημοφιλή παιδιά ήταν πιθανότερο να προτείνουν εποικοδομητικότερες και λιγότερο συγκρουσιακές λύσεις στις υποθετικές ιστορίες που τους δόθηκαν, ενώ αντίθετα τα απορριπτόμενα και τα αμφιλεγόμενα παιδιά υιοθετούσαν περισσότερο συγκρουσιακές και διεκδικητικές συμπεριφορές. Η φήμη του “νταή και επιθετικού” στην ομάδα συνδέονταν με λιγότερο αποτελεσματικές τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων στην ομάδα ομηλίκων. Διαφορές φύλου παρουσιάστηκαν στην ομάδα των παιδιών που χαρακτηρίζονταν από τους συμμαθητές τους ως “ντροπαλοί και συνεσταλμένοι”. Τα αγόρια που ανήκαν στην κατηγορία αυτή ήταν πιθανό να επιλέγουν περισσότερο παθητικές λύσεις στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, ενώ τα κορίτσια δεν βρέθηκε να έχουν ένα συγκεκριμένο μοτίβο επίλυσης συγκρούσεων.

043

Η συμβολή της κοινωνικής εξέλιξης κατά την προσχολική και σχολική ηλικία στον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό (Σ.Ε.Π.)

Α. Μωυσιάδου

Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) Φλώρινας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η επαγγελματική ανάπτυξη ως έννοια αναφέρεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου και αφορά τον προσανατολισμό του ατόμου στο χώρο της εργασίας και τις αποφάσεις του για το επάγγελμα που επιθυμεί να ακολουθήσει (Κάντας & Χατζή, 1991). Πρωταρχικός παράγοντας που επηρεάζει την επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου είναι η *οικογένεια*. Μέσα από τις αντιλήψεις και τις στάσεις της οικογένειας, τα παιδιά οικοδομούν ένα σύστημα προτύπων που αναφέρονται στην επιλογή επαγγέλματος με κυρίαρχο ρόλο το *μορφωτικό* και το *κοινωνικοοικονομικό επίπεδο* των γονέων στη διαμόρφωση των επαγγελματικών τύπων. Η είσοδος του παιδιού στο σχολικό περιβάλλον αποτελεί ορόσημο για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του, την κοινωνικοποίησή του και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Ο ρόλος του σχολείου είναι καθοριστικός διότι με τις πληροφορίες που παρέχει, σχετικά με τα επαγγέλματα, βοηθάει τους νέους να καταστρώνουν σχέδια για το μέλλον και να επιλέγουν τον εργασιακό χώρο. Οι γονείς και οι δάσκαλοι διατηρούν την επιρροή τους σχετικά με την επιλογή επαγγέλματος καθώς, πέρα από τις γνωστικές προκλήσεις των σχολείων, φέρνουν τα παιδιά σε επαφή με ένα ανεπίσημο περιβάλλον μάθησης διδασκαλίας πώς να πάρουν αποφάσεις και να προσαρμοστούν στο κοινωνικό περιβάλλον. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μία βιβλιογραφική επισκόπηση των κυριότερων *εξελικτικών θεωριών επαγγελματικής επιλογής*, εξετάζοντας τη συμβολή τους στην πρακτική της *συμβουλευτικής* και του *σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού* (Σ.Ε.Π). Επίσης, περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο παράγοντες, που σχετίζονται με την *κοινωνική ανάπτυξη* και την κοινωνική συμπεριφορά παιδιών *προσχολικής* και *σχολικής* ηλικίας, συμβάλλουν στη διαδικασία επιλογής εργασίας του ατόμου.

Κοινωνική δικτύωση των εφήβων μέσω του διαδικτύου: ο ρόλος της κοινωνικής επάρκειας και του κοινωνικού άγχους

Αικ. Κωνσταντίνου, Ε. Γωνίδα, Β. Λοΐζου, Α. Φουληρά
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στη μελέτη των κοινωνικών δικτύων των εφήβων μέσω του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, οι στόχοι της ήταν οι εξής: (α) η περιγραφή των χαρακτηριστικών και του περιεχομένου της ψηφιακής κοινωνικής δικτύωσης, (β) ο έλεγχος της προγνωστικής αξίας της κοινωνικής επάρκειας και του κοινωνικού άγχους των εφήβων στην κοινωνική δικτύωση και (γ) η σκιαγράφηση του προφίλ του έφηβου χρήστη των ψηφιακών κοινωνικών δικτύων αναφορικά με το φύλο, την ηλικία και τη σχολική επίδοση. Στην έρευνα συμμετείχαν 431 μαθητές και μαθήτριες Β΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου σχολείων του νομού Θεσσαλονίκης οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτηματολογίων αυτο-αναφοράς. Οι αναλύσεις των δεδομένων οδήγησαν σε μια σειρά περιγραφικών αποτελεσμάτων της χρήσης των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. facebook), καθώς και σημαντικές συσχετίσεις της κοινωνικής επάρκειας και του κοινωνικού άγχους με την κοινωνική δικτύωση, με τους εφήβους με χαμηλή κοινωνική επάρκεια και υψηλό κοινωνικό άγχος να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στα κοινωνικά δίκτυα. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα κορίτσια και των δύο ομάδων ηλικίας είχαν χαμηλότερη κοινωνική επάρκεια και εμπιστεύονταν τους διαδικτυακούς φίλους περισσότερο από ό,τι τα αγόρια. Τα αποτελέσματα συζητώνται με αναφορά στη διεθνή βιβλιογραφία για τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα ως εναλλακτικής μορφής επικοινωνίας μεταξύ των εφήβων.

18.15 – 19.45

Συμπόσιο 7 (Αμφιθέατρο II)

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων και η αποτελεσματικότητά τους

Πρόεδρος: Μ. Πλατσίδου

Συζητήτρια: Μ. Πλατσίδου, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Σήμερα, είναι γενικά παραδεκτή η ανάγκη για τη βελτίωση των συναισθηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων παιδιών αλλά και ενηλίκων με στόχο τη βελτίωση της μάθησης ή της προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της ζωής. Έτσι, στην πρόσφατη βιβλιογραφία, υπάρχει ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός προγραμμάτων παρέμβασης που στοχεύουν στην καλλιέργεια συναισθηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων και έχουν ως πεδίο εφαρμογής την τυπική εκπαίδευση, τον εργασιακό χώρο, αλλά και τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου. Κάποια από αυτά στοχεύουν στην ανάπτυξη γενικών ικανοτήτων/διαστάσεων που αφορούν στη συναισθηματική, κοινωνική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη των ατόμων, ενώ άλλα στοχεύουν στην άσκηση ειδικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων και εστιάζουν σε συγκεκριμένους σκοπούς. Στις παρουσιάσεις του συμποσίου αυτού θα περιγραφούν τα αποτελέσματα εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε συναισθηματικές και κοινωνικές ικανότητες που εφαρμόστηκαν, αντίστοιχα, σε παιδιά, νέους και μεσήλικες. Συγκεκριμένα, η πρώτη ήταν ένα πρόγραμμα άσκησης στην ικανότητα αναγνώρισης και κατανόησης συναισθημάτων και εφαρμόστηκε σε παιδιά του νηπιαγωγείου. Η δεύτερη ήταν ένα πρόγραμμα θεατρικού παιχνιδιού που εφαρμόστηκε σε παιδιά του δημοτικού με στόχο την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησής τους. Η τρίτη ήταν μια εκπαίδευση στη χρήση προγραμμάτων συναισθηματικής νοημοσύνης που έγινε σε φοιτητές, στα πλαίσια ενός σχετικού μαθήματος. Η τελευταία αφορούσε στην καλλιέργεια συναισθηματικών και κοινωνικών γνώσεων και ικανοτήτων που λαμβάνει χώρα στις Σχολές Γονέων. Παρά την, ως επί το πλείστον, θερμή υποδοχή που τυγχάνουν στους χώρους όπου εφαρμόζονται παρόμοια προγράμματα παρέμβασης, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι πολλά από αυτά δεν έχουν ελεγχθεί επαρκώς ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Πολλά ευρήματα που αφορούν στα αναμενόμενα αποτελέσματά τους εγείρουν μικρές ή μεγάλες αμφισβητήσεις για διάφορους λόγους, οι οποίοι θα συζητηθούν στο συμπόσιο αυτό.

Αξιολόγηση της επίδρασης ενός προγράμματος συναισθηματικής νοημοσύνης στη γνωστική επίδοση και τη συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας

Μ. Πλατσίδου, Μ. Παρασκευοπούλου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τα προγράμματα για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης (ΣΝ) είναι πολύ δημοφιλή στην τυπική εκπαίδευση. Ωστόσο, δεν υπάρχουν αρκετές δημοσιευμένες έρευνες που να εξετάζουν την αποτελεσματικότητά τους στην ανάπτυξη της ΣΝ ή/και άλλων γνωστικών ή συμπεριφορικών όψεων που σχετίζονται με τη ΣΝ. Οι περισσότερες σχετικές μελέτες δεν έχουν σχεδιαστεί με μεθοδολογικά ορθό τρόπο, ώστε να δίνουν μια έγκυρη αξιολόγηση της παρέμβασης που επιχειρείται με το πρόγραμμα ΣΝ. Επιπλέον, υπάρχουν ελάχιστα προγράμματα ΣΝ που απευθύνονται στην προσχολική ηλικία. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να αξιολογήσει την επίδραση ενός προγράμματος ΣΝ, το οποίο σχεδιάσαμε για το νηπιαγωγείο, στη γνωστική επίδοση των παιδιών και στις εκτιμήσεις των νηπιαγωγών σε διάφορους τομείς της συμπεριφοράς τους. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε στα παιδιά της πειραματικής ομάδας (n=16) για οκτώ εβδομαδιαίες συναντήσεις, ενώ η ομάδα ελέγχου (n=13) ακολούθησε το ημερήσιο πρόγραμμα διδασκαλίας. Πριν και μετά την παρέμβαση, έγινε η μέτρηση του γνωστικού επιπέδου των παιδιών με έργα που κατασκευάστηκαν σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο του Υπουργείου και εξέταζαν γλώσσα, μαθηματικά, περιβάλλον, δημιουργία-έκφραση. Επίσης, ζητήθηκαν οι προσωπικές εκτιμήσεις των νηπιαγωγών για τέσσερις τομείς της συμπεριφοράς των παιδιών (κοινωνικότητα, συμμετοχή σε δραστηριότητες, συνεργασία, πειθαρχία). Τα αποτελέσματα έδειξαν μια περιορισμένη (όχι στατιστικά σημαντική) βελτίωση του γνωστικού επιπέδου των παιδιών της πειραματικής σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου. Επίσης, στα παιδιά της πειραματικής ομάδας, η νηπιαγωγός εκτίμησε ότι η συμπεριφορά τους βελτιώθηκε ελαφρά σε σχέση με τα παιδιά της ομάδας ελέγχου, χωρίς όμως οι διαφορές να είναι στατιστικά σημαντικές. Τα ευρήματα αυτά θεωρούνται ενθαρρυντικά αλλά χρήζουν περαιτέρω διερεύνηση.

Το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο ενίσχυσης της αυτοαντίληψης και της αυτοεκτίμησης ατόμων τυπικής ανάπτυξης και ατόμων με αναπηρίες

Ε. Μπάκα, Δ. Γουδήρας
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Έχοντας υπόψη ότι οι τεχνικές θεάτρου χρησιμοποιούνται με επιτυχία στην εκπαίδευση και στην ψυχοθεραπεία, επιχειρήσαμε να ελέγξουμε με μια εμπειρική έρευνα αν το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο διδασκαλίας επιδρά στην ενίσχυση της αυτοαντίληψης και τη αυτοεκτίμησης ατόμων τυπικής ανάπτυξης και ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η πειραματική ομάδα αποτελούνταν από 230 μαθητές τυπικής ανάπτυξης (από τρεις σχολικές τάξεις –τετάρτη, πέμπτη και έκτη- και τρία δημοτικά σχολεία –δημόσιο και ιδιωτικό μεγάλου αστικού συγκροτήματος και δημόσιο επαρχίας) και από 16 μαθητές με αναπηρία (ελαφρά και μέτρια νοητική καθυστέρηση). Ως ερευνητικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν: α. το ερωτηματολόγιο της Ε. Μακρή – Μπότσαρη «Πώς Αντιλαμβάνομαι το Εαυτό μου» για μαθητές της τετάρτης, πέμπτης και έκτης τάξης του δημοτικού σχολείου (ΠΑΤΕΜ II), β. διασκευασμένο ερωτηματολόγιο εκτίμησης της αυτοαντίληψης και της αυτοεκτίμησης για τους δασκάλους, τους καθηγητές και τους ψυχολόγους των μαθητών του δείγματος, και γ. αντίστοιχο ερωτηματολόγιο για τους γονείς των μαθητών. Με τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, τα οποία συγκεντρώθηκαν από 580 ερωτηματολόγια όλων των κατηγοριών του δείγματος (μαθητών τυπικής ανάπτυξης, μαθητών με αναπηρία, δασκάλων, ψυχολόγου, φιλολόγου καθηγητή και γονέων των μαθητών του δημοτικού σχολείου της επαρχίας), ελέγχθηκαν οι δείκτες τάσεων και οι δείκτες συνάφειας μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας. Από τις αναλύσεις προέκυψε ότι το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο διδασκαλίας, όπως εφαρμόστηκε στα σχολεία του δείγματος, ενισχύει σημαντικά την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμηση των μαθητών. Τα ευρήματα αυτά ισχύουν και για τις επιμέρους παραμέτρους της αυτοαντίληψης: σχολική ικανότητα, σχέσεις με τους συνομηλίκους, φυσική εμφάνιση, αθλητική ικανότητα, διαγωγή-συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα της ψυχοπαιδαγωγικής αυτής παρέμβασης, όπως αυτά αξιολογήθηκαν κατά την πρώτη και τη δεύτερη μέτρηση καθώς και κατά τον έλεγχο της διάρκειας (Follow up), έδειξαν ότι το θεατρικό παιχνίδι μπορεί να χρησιμοποιείται στο σχολικό πρόγραμμα ως μέσο ενίσχυσης του εαυτού, της αυτοαντίληψης και της αυτοεκτίμησης των μαθητών.

Η βελτίωση της συναισθηματικής νοημοσύνης των φοιτητών μέσα από την παρακολούθηση σχετικού εξαμηνιαίου μαθήματος

Ι. Ε. Περβολαράκη

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η συναισθηματική νοημοσύνη (ΣΝ) αποτελεί δημοφιλές πεδίο μελέτης τις τελευταίες δεκαετίες. Η επίδραση που έχει η ΣΝ σε διάφορους τομείς της ζωής έχει μελετηθεί σε μεγάλο βαθμό, αλλά δεν έχουν πραγματοποιηθεί πολλά προγράμματα εκπαιδευτικής παρέμβασης για τη βελτίωσή της που να αφορούν σε ενήλικο πληθυσμό. Η παρούσα έρευνα στόχο είχε τη μελέτη της ανάπτυξης της αντιληπτής και της αντικειμενικής ΣΝ νεαρών ενηλίκων ως αποτέλεσμα μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης. Στην έρευνα συμμετείχαν 73 φοιτητές/τριες που παρακολουθούσαν συστηματικά το μάθημα *Η συναισθηματική νοημοσύνη στην εκπαίδευση και την εργασία* κατά τη διάρκεια ενός εξαμήνου. Η ενεργός συμμετοχή στο μάθημα αυτό, που αποτελούνταν τόσο από θεωρητική κατάρτιση όσο και από σχετικές πρακτικές εφαρμογές, θεωρήθηκε ως ένα είδος εκπαιδευτικής παρέμβασης για την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης στους φοιτητές που το παρακολούθησαν. Για τη μέτρηση της αντιληπτής ΣΝ χρησιμοποιήθηκε το Emotional Quotient Inventory (Bar-On, 1997) και για τη μέτρηση της αντικειμενικής ΣΝ το MSCEIT των Mayer, Salovey & Caruso (1999). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι, αν και οι Μ.Ο. της 2^{ης} φάσης εξέτασης ήταν υψηλότεροι από τους αντίστοιχους Μ.Ο. της 1^{ης} φάσης εξέτασης οι διαφορές δεν ήταν στατιστικά σημαντικές. Η ύπαρξη ενός μεγαλύτερου δείγματος και ενός ευρύτερου χρονικού διαστήματος παρέμβασης είναι πιθανό να συντελούσε στη διαμόρφωση σημαντικότερων στατιστικών διαφορών.

Σχολές Γονέων: η αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως προς την ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων των συμμετεχόντων

Ε. Τσιρογιαννίδου

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος «Σχολές Γονέων» ως προς τη βελτίωση των συναισθηματικών και των κοινωνικών ικανοτήτων (διαστάσεων της συναισθηματικής νοημοσύνης και της ενσυναίσθησης) των γονέων που παρακολούθησαν το πρόγραμμα. Το δείγμα αποτελούνταν από 45 άτομα (42 γυναίκες), η ηλικία των οποίων κυμαινόταν από 30 έως 54 έτη. Το 42,2 % του δείγματος συμμετείχε για πρώτη φορά στο πρόγραμμα, ενώ το 57,8 % είχε συμμετάσχει και στο παρελθόν από 1 έως 10 φορές. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το Trait Emotional Intelligence Test (TEI-Que-SF) (Petrides & Furnham, 2006) και η διάσταση «ανάληψη της προοπτικής του άλλου» της Κλίμακας Διαπροσωπικής Ανταπόκρισης (Davis, 1980). Οι μετρήσεις πραγματοποιήθηκαν σε δύο χρονικές περιόδους, μετά την έναρξη και πριν τη λήξη του προγράμματος «Σχολές Γονέων» του Δήμου Καλαμαριάς, στο ίδιο δείγμα με σκοπό να δημιουργηθούν συσχετιζόμενα κατά ζεύγη δείγματα (paired-samples). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, οι συμμετέχοντες είχαν στατιστικώς σημαντική βελτίωση στα επίπεδα συναισθηματικής νοημοσύνης και ενσυναίσθησης. Όμως, δεν βρέθηκε συσχέτιση ανάμεσα στις φορές παρακολούθησης του προγράμματος και τα επίπεδα συναισθηματικής νοημοσύνης και ενσυναίσθησης. Τα ευρήματα αυτά θα συζητηθούν ως προς τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις που έχει η παρακολούθηση των «Σχολών Γονέων» ως ένας αποτελεσματικός τρόπος για την ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων των συμμετεχόντων.

18.15 – 19.45

Θεματική Συνεδρία 11 (Αμφιθέατρο III)

Προσχολική ηλικία και νηπιαγωγείο

Πρόεδρος: Κ. Πετρογιάννης, *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*

O45

Σύνδεση οικογενειακού και εκπαιδευτικού πλαισίου: αντιλήψεις για τη σχέση γονέων και νηπιαγωγών

Ε. Πεντέρη¹, Κ. Πετρογιάννης²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ²Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στα δύο βασικά περιβάλλοντα της καθημερινής εμπειρίας του παιδιού, την οικογένεια και το εκάστοτε εκπαιδευτικό πλαίσιο, αποτέλεσε πεδίο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια για την ψυχολογική και την εκπαιδευτική έρευνα. Προσεγγίσεις όπως η οικοσυστημική θεωρία του Bronfenbrenner, ανέδειξαν τη σημασία των αλληλοσυνδέσεων μεταξύ των πλαισίων, των επονομαζόμενων μεσοσυστημικών διεργασιών, για την προαγωγή της ανάπτυξης και της ευημερίας του παιδιού. Η σχετική βιβλιογραφία κατακλύζεται από μελέτες που αναφέρονται στην επαφή των γονέων με το σχολικό περιβάλλον, και την επίδραση που μπορεί να έχει στις επιδόσεις των μαθητών. Αυτή η επαφή προσδιορίζεται μέσα από τον όρο «γονική εμπλοκή» ο οποίος περιγράφει κυρίως συμπεριφορές που αφορούν στη συμμετοχή των γονιών στη λειτουργία και το πρόγραμμα του σχολείου και στην ενίσχυση της σχολικής μάθησης στο σπίτι. Η συγκεκριμένη θεώρηση της γονικής εμπλοκής θεωρείται, ωστόσο, μονομερής γιατί μεταξύ άλλων εστιάζει αποκλειστικά στο περιεχόμενο και όχι στην ποιότητα της σύνδεσης των δύο πλαισίων. Η διάσταση αυτή της γονικής εμπλοκής είναι ελάχιστα ορατή στη διεθνή βιβλιογραφία ενώ εντοπίζεται ένα κενό στην ύπαρξη σχετικών ερευνητικών εργαλείων. Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης μελέτης για τη γονική εμπλοκή στο νηπιαγωγείο και στοχεύει στην παρουσίαση των αντιλήψεων των μητέρων για τη σχέση που αναπτύσσουν με τη νηπιαγωγό της τάξης, δείκτης που προτείνεται για τη διερεύνηση της ποιοτικής έκφρασης της γονικής εμπλοκής. Αναδεικνύεται η προβλεπτική ισχύς διαφόρων δομικών και λειτουργικών χαρακτηριστικών των δύο πλαισίων ως προς τη διαμόρφωση αυτών των αντιλήψεων τονίζοντας τη σημασία μιας συστημικού τύπου θεώρησης της γονικής εμπλοκής για την κατανόηση τόσο της δομής όσο και της λειτουργίας της.

O46

Οικολογικά επικοινωνιακά χαρακτηριστικά του ελληνικού νηπιαγωγείου. Μελέτη περίπτωσης

Α. Κοντάκος, Σ. Αποστόλου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η επικοινωνιακή αξία του χώρου και η επίδρασή του στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου έχει υπογραμμισθεί διεθνώς από πολλές έρευνες. Παρόλα αυτά η επικοινωνιακή και ως εκ τούτου παιδαγωγική διάσταση του χώρου εξακολουθεί να μη λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ούτε κατά το σχεδιασμό, αλλά ούτε και κατά τη ροή παιδαγωγικών αλληλεπιδράσεων. Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια προσπάθεια αποτύπωσης των «οικολογικών χαρακτηριστικών» της επικοινωνίας (δηλ. της συμπεριφοράς στο χώρο) στο ελληνικό νηπιαγωγείο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στη διευκόλυνση της αλληλεπίδρασης, την εδαφικότητα, την ιδιωτικότητα και τον προσωπικό χώρο. Για το σκοπό αυτό επελέγη η μέθοδος της μη δομημένης μη συμμετοχικής παρατήρησης με χρήση κατηγοριών. Για την παρατήρηση πεδίου χρησιμοποιήθηκαν τρεις τεχνικές, η γνωστική χαρτογράφηση (σκίτσο), η συμπεριφορική χαρτογράφηση (παρατήρηση χρήσης του χώρου από τα παιδιά) και η φωτογραφική έρευνα (φωτογράφιση) οι οποίες συνοδεύονταν από ένα ημερολόγιο με στοιχεία σχετικά με την ταυτότητα της μονάδας προσχολικής αγωγής, την περιοχή και τη δραστηριότητα προς παρατήρηση, τη χρονική διάρκεια της δραστηριότητας, τον αριθμό των συμμετεχόντων και την εποπτεία του εκπαιδευτικού. Η επεξεργασία του υλικού παρατήρησης τόσο σε περιγραφικό, όσο και σε αναλυτικό επίπεδο οδηγεί σε κάποια πρώτα γενικά συμπεράσματα σχετικά με τα ποσοτικά, δηλαδή υλικά, και ποιοτικά, δηλαδή κοινωνικά περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του χώρου στο ελληνικό νηπιαγωγείο, όπως π.χ. την έκταση της επιφάνειας της περιοχής, την επάρκεια της επίπλωσης, την οργάνωση, τον επιμέρους εξοπλισμό, την προσομοίωση των πραγματικών συνθηκών, την υγιεινή, την ασφάλεια, τον ορισμό της περιοχής με φυσικά όρια, τον αριθμό των παιδιών που φιλοξενούν, την εργονομία, την ελεύθερη κίνηση των παιδιών, την πρόσβαση, την αυτονομία χρήσης της περιοχής με προσδιορισμένα σήματα, τον πληθυσμό των περιβαλλοντικών ερεθισμάτων, το φυσικό φωτισμό, το χρωματισμό, τα υλικά, την αποθήκευση του παιδαγωγικού υλικού, την αισθητική, τη διευκόλυνση της αλληλεπίδρασης, την εδαφικότητα, την ιδιωτικότητα και τον προσωπικό χώρο, την αναγνώριση της ταυτότητας της περιοχής, τη διαφοροποίηση με βάση το φύλο,

τη λειτουργία της ομάδας, το συνωστισμό των επίπλων, την κοινωνιοκεντρική διευθέτηση της επίπλωσης. Από την αποτύπωση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών της παιδαγωγικής επικοινωνίας και των λειτουργιών τους προκύπτουν στοιχεία χρήσιμα για τη διαμόρφωση ερευνητικών εργαλείων οικολογικής επικοινωνιακής αξιολόγησης του μαθησιακού πλαισίου.

O47

Μοτίβα κοινωνικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε παιδιά με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ε.ε.α.) σε ενταξιακά πλαίσια προσχολικής εκπαίδευσης: πρακτικές νηπιαγωγών

Α. Φύσσα, Α. Βλάχου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα έρευνα διερευνά τις απόψεις των νηπιαγωγών γενικής και ειδικής εκπαίδευσης σχετικά με α. την οριοθέτηση της ένταξης, β. τους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά με ε.ε.α. αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους και γ. τις πρακτικές που οι νηπιαγωγοί χρησιμοποιούν, ως διαμεσολαβητές, για να διευκολύνουν τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των μαθητών τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 83 νηπιαγωγοί (49 γενικής και 34 ειδικής εκπαίδευσης) οι οποίοι εργάζονταν σε 50 νηπιαγωγεία ένταξης ανά την Ελλάδα. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη ενώ η ανάλυση των πρωτόκολλων των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την επαγωγική μέθοδο ανάλυσης (Boyatzi, 1998). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι νηπιαγωγοί προκειμένου να οριοθετήσουν την ένταξη έδωσαν έμφαση σε διαφορετικές διαστάσεις του όρου, όπως για παράδειγμα ο χώρος και ο χρόνος παρουσίας του παιδιού με ε.ε.α. στη γενική τάξη. Δεύτερον, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των παιδιών με ε.ε.α. με τους συνομηλίκους τους στο παιχνίδι είναι σύντομες, με τα πρώτα συνήθως να υιοθετούν παθητικούς ρόλους (π.χ. ακολουθούν τους συνομηλίκους). Τρίτον, βρέθηκε ότι ενώ οι νηπιαγωγοί δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν μία σειρά από πρακτικές (π.χ. οργάνωση ομαδικών δραστηριοτήτων) για την προώθηση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων των μαθητών τους (με και χωρίς ε.ε.α.), αυτές τείνουν να είναι γενικές χωρίς να εστιάζουν στις εξατομικευμένες ανάγκες των παιδιών με ε.ε.α. Τέλος, διαπιστώνονται διαφορές αλλά και ομοιότητες αναφορικά με τους τρόπους που οι νηπιαγωγοί γενικής και ειδικής εκπαίδευσης προσεγγίζουν τα παραπάνω ζητήματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν ως προς τις συνέπειες τους στη διαδικασία της ένταξης.

O48

Η συμβολή της γονεϊκής εμπλοκής στα πρώιμα στάδια της γραφοκινητικής ανάπτυξης

Γ. Μανωλίτσης, Κ. Τρούλη, Μ. Λιναρδάκης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των τυπικών και άτυπων εμπειριών γραπτού λόγου που προσφέρονται από την οικογένεια καθώς και των γονεϊκών προσδοκιών για την σχολική επίδοση του παιδιού στην ανάπτυξη των γραφοκινητικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας. Το τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα συγκροτήθηκε από 257 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών από περιοχές όλης της χώρας. Στα παιδιά χορηγήθηκε ένα τεστ γραφοκινητικής ανάπτυξης το οποίο αξιολογούσε με υποκλίμακες τα εξής: λαβή και στάση σώματος κατά τη γραφή, κινητικό έλεγχο χεριού, αναπαραγωγή απλών και σύνθετων σχημάτων, προσανατολισμό γραφής, αντίληψη χωρικών εννοιών και γνώση βασικών αρχών γραφής. Οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο που αξιολογούσε με κλίμακα εκτίμησης Likert τις τυπικές διδακτικές πρακτικές τους για την προσφορά εμπειριών γραπτού λόγου στα παιδιά τους (π.χ. διδασκαλία γραμμάτων, κράτημα μολυβιού), τις άτυπες διδακτικές πρακτικές (π.χ. ανάγνωση βιβλίων, παιχνίδια με πλαστελίνη), καθώς και τις προσδοκίες τους για την τρέχουσα και μελλοντική επίδοση του παιδιού τους σχετικά με το γραπτό λόγο. Τα αποτελέσματα ιεραρχικών πολλαπλών παλινδρομήσεων έδειξαν ότι οι προσδοκίες των γονέων συμβάλλουν σημαντικά στην υιοθέτηση της κατάλληλης στάσης του σώματος κατά τη γραφή, στην αναπαραγωγή απλών και σύνθετων σχημάτων καθώς και στη γνώση του προσανατολισμού της γραφής. Οι τυπικές διδακτικές πρακτικές των γονέων συμβάλλουν άμεσα μόνο στην ανάπτυξη της γνώσης του προσανατολισμού της γραφής, ενώ οι άτυπες διδακτικές πρακτικές των γονέων σχετίζονται με την ανάπτυξη της κατάλληλης στάσης του σώματος, σε μικρότερο όμως βαθμό σε σύγκριση με τις προσδοκίες των γονέων.

Κυριακή 20 Μαΐου 2012

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 12 (Αμφιθέατρο Ι)

Προσωπικότητα και κίνητρα

Πρόεδρος: Π. Μεταλλίδου, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

O49

Τάσεις φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς νέων ενηλίκων: διερεύνηση στη βάση πολλαπλών κινήτρων

Ε. Λαμπρίδης, Α. Παπαστυλιανού

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η ανακοίνωση αφορά έρευνα με σκοπό την αποτύπωση των τάσεων φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς των νέων ανθρώπων. Στο πλαίσιο αυτό διερευνώνται: το είδος της φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς που εκδηλώνεται, η ποικιλία των κινήτρων ως προς την εκδήλωση της συμπεριφοράς αυτής και η επίδραση ενός αριθμού μεταβλητών που η διεθνής βιβλιογραφία υποδεικνύει ως καθοριστικές για την εξήγηση του φαινομένου. Το δείγμα απετέλεσαν φοιτήτριες και φοιτητές Α.Ε.Ι (N = 484) που συμπλήρωσαν μεταξύ άλλων ψυχομετρικών εργαλείων την κλίμακα των τάσεων φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς (PTM) των Carlo & Randall (2002), την κλίμακα Ατομικισμός – Συλλογικότητα (Shulruf et al., 2007) καθώς και ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων και θρησκευτικότητας. Ορισμένα από τα ευρήματα δείχνουν ότι οι γυναίκες και οι φοιτητές ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών τείνουν να εκδηλώνουν συχνότερα φιλο-κοινωνική συμπεριφορά. Η ανάλυση παλινδρόμησης αναδεικνύει το φύλο, την ηλικία, τη θρησκευτικότητα αλλά και τον προσανατολισμό προς τη συλλογικότητα ως τις στατιστικώς σημαντικές «προβλέπουσες» ανεξάρτητες μεταβλητές της εκδήλωσης φιλο-κοινωνικής συμπεριφοράς. Περαιτέρω, οι συμμετέχοντες φαίνεται να τείνουν να εκδηλώνουν φιλο-κοινωνική συμπεριφορά όχι σε κάθε ευκαιρία που τους παρουσιάζεται επειδή αυτή η συμπεριφορά συγκαταλέγεται μεταξύ των προτεραιοτήτων τους (αλτρουισμός), αλλά μάλλον στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες δεν έχουν άλλη επιλογή ή βρίσκονται σε καθεστώς συναισθηματικής φόρτισης. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο των σχετικών με την φιλο-κοινωνική συμπεριφορά θεωριών.

O50

Σχέσεις και διαφορές γενικών και αθλητικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών σε έφηβους αθλητές και αθλήτριες

N. Α. Σταύρου¹, Ε. Καρακασίδου²

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²Εθνικό Κέντρο Αθλητικών Ερευνών – Ο.Α.Κ.Α. «Σπύρος Λούης»

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η εξέταση της σχέσης και των διαφοροποιήσεων γενικών και αθλητικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών αθλητών και αθλητριών εφηβικής ηλικίας. Στην έρευνα συμμετείχαν διακόσιοι σαράντα επτά (247) αθλητές/τριες ηλικίας από 13 έως 18 ετών ($M = 15.33$, $SD = 1.26$) (154 αγόρια, 93 κορίτσια). Οι αθλητές/τριες της έρευνας συμπλήρωσαν τα ακόλουθα ερωτηματολόγια: (1) Αγωνιστικού Άγχους Προδιάθεσης (Sport Competition Anxiety Test; Martens, 1977) (2) Αγωνιστικής Αυτοπεποίθησης Προδιάθεσης (Trait-State Anxiety Inventory; Vealey, 1986), (3) Αγωνιστικού Προσανατολισμού (Task and Ego Orientation Sport Questionnaire; Duda, 1999), (4) Προφίλ Ψυχικής Διάθεσης (Profile of Mood State; McNair, Lorr, & Droppleman, 1989), Γενικού Άγχους Προδιάθεσης (Trait Anxiety Inventory; Spielberger, Gorsuch, & Lushene, 1970) και (5) Γενικής Αυτοεκτίμησης (Self-Esteem Scale; Rosenberg, 1977). Τα όργανα μέτρησης είναι εγκυροποιημένα στον ελληνικό πληθυσμό, ενώ επίσης εμφάνισαν αποδεκτούς δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας στο πλαίσιο της έρευνας. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ των γενικών και των αθλητικών ερωτηματολογίων προδιάθεσης. Συγκεκριμένα, οι αθλητές/τριες με υψηλό αγωνιστικό άγχος εμφάνισαν υψηλότερη ένταση και γενικό άγχος προδιάθεσης, ενώ από την άλλη πλευρά η υψηλή αγωνιστική αυτοπεποίθηση σχετιζόταν με την εμφάνιση υψηλής γενικής αυτοεκτίμησης. Διαφορές εμφανίσθηκαν μεταξύ των αθλητών και των αθλητριών στη γενική αυτοεκτίμηση και την αγωνιστική αυτοπεποίθηση με τους αθλητές να εμφανίζουν υψηλότερες τιμές, ενώ οι

αθλήτριες παρουσίασαν υψηλότερο αγωνιστικό άγχος. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν την ύπαρξη σαφούς σχέσης μεταξύ των γενικών και των αθλητικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών σημειώνοντας ότι η συναισθηματική κατάσταση κατά τη διάρκεια των αγώνων σχετίζεται με τη γενικότερη συναισθηματική κατάσταση του/της αθλητή/τριας.

O51

Στρατηγικές αυτο-υπονόμευσης κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία: ατομικοί προγνωστικοί παράγοντες και αναπτυξιακές διαφορές

Γ. Χατζηκυριάκου, Ε. Γωνίδα, Γ. Κιοσέογλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε με στόχο να διερευνήσει τις στρατηγικές αυτο-υπονόμευσης σε μαθητές και μαθήτριες Δημοτικού και Γυμνασίου. Η ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση αναφέρεται στη δημιουργία εμποδίων, στην επιτυχή επίδοση του ατόμου σε στόχους που το άτομο θεωρεί σημαντικούς αλλά εκτιμά ότι έχει χαμηλές πιθανότητες επιτυχίας. Ως συμπεριφορά αποφυγής, η ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση συνδέεται με τη χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση, την απόσυρση από το σχολείο και την παρεμπόδιση της περαιτέρω νοητικής ανάπτυξης. Στην παρούσα έρευνα, εξετάστηκε μια σειρά ατομικών παραγόντων, γνωστικοί, μεταγνωστικοί και παράγοντες κινήτρων, οι οποίοι ήταν πιθανόν να συμβάλουν στη υιοθέτηση των στρατηγικών αυτο-υπονόμευσης. Καθώς η πλειοψηφία των ερευνών ως τώρα εστιάζονταν χωριστά σε επιμέρους ομάδες ηλικίας, η παρούσα έρευνα προσπάθησε να διερευνήσει το πρότυπο ανάπτυξης των στρατηγικών αυτο-υπονόμευσης των μαθητών/τιών από τη σχολική μέχρι και τη μέση εφηβική ηλικία. Το δείγμα της έρευνας περιλάμβανε 712 μαθητές/τριες Δημοτικού και Γυμνασίου, οι οποίοι/οποίες συμπλήρωσαν μια σειρά ερωτηματολογίων αυτο-αναφοράς. Αν και η ανάλυση δεδομένων βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη τα προκαταρκτικά αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές/τριες με ευάλωτο γνωστικό, μεταγνωστικό προφίλ και ελλιπή κίνητρα είναι εκείνοι/εκείνες που υιοθετούν συχνότερα στρατηγικές αυτο-υπονόμευσης. Επίσης, αξιοσημείωτες αναπτυξιακές διαφορές βρέθηκαν μεταξύ των ομάδων ηλικίας με τους μαθητές/τις μαθήτριες του Γυμνασίου να χρησιμοποιούν συχνότερα στρατηγικές αυτο-υπονόμευσης, συγκριτικά με τους μαθητές/τις μαθήτριες του Δημοτικού. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συζητηθούν υπό το πρίσμα των πρόσφατων βιβλιογραφικών δεδομένων για τις στρατηγικές αυτό-υπονόμευσης στο σχολικό πλαίσιο.

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος ΙΙ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

O52

Η επίδραση χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και του κλίματος επίτευξης της τάξης στους στόχους επίτευξης των μαθητών και στις στρατηγικές μάθησης

Α. Μίχου¹, W. Lens², M. Vansteenkiste³

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών, ²University of Leuven, ³Ghent University

Στην παρούσα μελέτη διερευνάται σε ποιο βαθμό οι στόχοι επίτευξης των μαθητών του Δημοτικού σχολείου συσχετίζονται με χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, με χαρακτηριστικά του κλίματος της τάξης τους και με τις στρατηγικές μάθησης τις οποίες χρησιμοποιούν. Συγκεκριμένα σε ένα δείγμα 189 μαθητών της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου (Μ.Ο. ηλικίας = 11.55, Τ.Α. = 0.66) μελετήθηκε, σύμφωνα με το ιεραρχικό μοντέλο του Elliot (2005), κατά πόσο οι στόχοι επίτευξης (achievement goals) που θέτουν οι μαθητές προεφηβικής ηλικίας, διαμεσολαβούν ταυτόχρονα ανάμεσα στην ανάγκη τους για επίτευξη (need for achievement), τον φόβο της αποτυχίας (fear of failure), τους στόχους προσέγγισης της μάθησης ή της επίδοσης που αντιλαμβάνονται ότι έχει η τάξη τους (mastery-approach and performance-approach goal structure), και στις στρατηγικές της κριτικής σκέψης, της μεταγνωστικής αυτό-ρύθμισης και της ρύθμισης της προσπάθειας. Μέσα από ανάλυση διαδρομών (path analysis) βρέθηκε ότι οι στόχοι προσέγγισης της μάθησης των μαθητών διαμεσολαβούν ταυτόχρονα ανάμεσα στους στόχους προσέγγισης της μάθησης που αντιλαμβάνονται ότι έχει

η τάξη τους, στην ανάγκη τους για επίτευξη ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς τους και στις στρατηγικές μάθησης που χρησιμοποιούν κατά τη μελέτη των σχολικών μαθημάτων. Τα ευρήματα παρέχουν ενδείξεις για τη σημαντική συμβολή στη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού του σχολικού κλίματος που επικεντρώνει στη μάθηση σε αντιδιαστολή με την επίδοση και ταυτόχρονα της καλλιέργειας της ανάγκης για επίτευξη νωρίς στη ζωή του παιδιού καθώς αποτελεί ένα σχετικά σταθερό χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του.

09.30 – 11.00

Θεματική Συνεδρία 13 (Αμφιθέατρο II)

Γονεϊκότητα και ανάπτυξη κατά την παιδική και εφηβική ηλικία

Πρόεδρος: Σ. Τάνταρος, *Πανεπιστήμιο Αθηνών*

O53

Οι απόψεις των γονέων για το παιχνίδι των παιδιών

Δ. Παπούδη, Κ. Παπαδοπούλου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ανάμεσα στην πληθώρα των θεωρητικών προσεγγίσεων για το παιχνίδι, η κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση δίνει έμφαση και συνδυάζει τις συναισθηματικές, κοινωνικές και γνωστικές παραμέτρους του παιχνιδιού. Σύμφωνα με την κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση, η ανάπτυξη του παιδιού συντελείται μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον και διαμορφώνεται από τις εκάστοτε πολιτισμικές αξίες. Οι Super και Harkness εισήγαγαν την έννοια της περιοχής της εξέλιξης η οποία δομείται σε τρία συστατικά του περιβάλλοντος, τα οποία σκιαγραφούνται ως εξής: α) τα φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα στα οποία κατοικούν, μαθαίνουν, μεγαλώνουν και αναπτύσσονται τα παιδιά, β) τα πολιτισμικά ρυθμισμένα έθιμα και οι πρακτικές ανατροφής του παιδιού και γ) τις απόψεις ή 'εθνοθεωρίες' των γονέων για την ανάπτυξη των παιδιών τις οποίες χρησιμοποιούν στην αλληλεπίδραση με τα παιδιά τους (Super και Harkness, 1986). Οι Harkness και Super (1995) θεωρούν ότι οι 'εθνοθεωρίες' των γονέων για την ανάπτυξη επηρεάζουν την οργάνωση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, τις πρακτικές ανατροφής και τις συνήθειες της καθημερινής ζωής του παιδιού. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζονται ο σχεδιασμός και προκαταρκτικά ευρήματα μιας μελέτης με στοιχεία από γονείς ελληνικής καταγωγής η οποία διερευνά α) το περιβάλλον που οι γονείς διαμορφώνουν για να ενθαρρύνουν το παιχνίδι των παιδιών, β) τις πρακτικές που οι γονείς ακολουθούν στο παιχνίδι των παιδιών, και γ) τις απόψεις τους για το παιχνίδι. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων στοχεύει στην ανάδειξη της σύνδεσης των γονικών απόψεων για το παιχνίδι με τους τρόπους αλληλεπίδρασης γονέων-παιδιών κατά το παιχνίδι υπό το πρίσμα της κοινωνικο-πολιτισμικής προσέγγισης.

O54

Η επίδραση της ποιότητας της σχέσης γονιού-παιδιού στην εμπλοκή του παιδιού με τα μέσα επικοινωνίας

Αικ. Σπετσιώτου, Μ. Ντάβου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η χρήση των μέσων από τα παιδιά συμβάλει στην εκπλήρωση αναγκών, την επίλυση προβλημάτων, την ψυχαγωγία, την ανάπτυξη της προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας. Μπορεί να αποτελέσει μια από τις αιτίες σύγκρουσης αλλά και καταφύγιο για τη συνεκτική συνύπαρξη της οικογένειας. Στην έρευνα αυτή εξετάζεται η συνάφεια ανάμεσα στην ποιότητα της σχέσης γονιού-παιδιού και τη χρήση της τηλεόρασης και του διαδικτύου. Η έρευνα διενεργήθηκε σε δείγμα 240 παιδιών Δ' και ΣΤ' Δημοτικού και των γονέων τους. Η ποιότητα της σχέσης αξιολογήθηκε με τη χρήση του σταθμισμένου εργαλείου PCRI (Parent Child Relationship Inventory), και τα κίνητρα χρήσης των μέσων από τα παιδιά με ειδική κλίμακα που δημιουργήθηκε βάσει της θεωρίας των Χρήσεων και Ικανοποιήσεων. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η φύση και η έκταση της εμπλοκής του παιδιού με τα μέσα συνδέεται στενά με πτυχές της σχέσης του με τους γονείς του. Ενδεικτικά, ο βαθμός πειθαρχίας και τα όρια που τίθενται από τους γονείς σχετίζονται με την αναζήτηση κοινωνικής αλληλεπίδρασης στο διαδίκτυο και με τη φυγή από την καθημερινότητα μέσω της τηλεόρασης, ενώ η

αυτονομία του παιδιού (απόρροια της στάσης του γονέα εντός της σχέσης) φαίνεται να συνδέεται θετικά με την αναζήτηση- κυρίως στο διαδίκτυο – πληροφοριών για τον κόσμο συνολικά αλλά και για τον εαυτό. Τα ευρήματα σχολιάζονται ως προς τη σημασία που έχει η ποιότητα της σχέσης γονιού-παιδιού στην ανάπτυξη του αυτοελέγχου και της αυτορρύθμισης αναφορικά με τη χρήση των μέσων.

O55

Επίδραση της γονικής απόρριψης / αποδοχής στην αυτοαποτελεσματικότητα των παιδιών και των εφήβων

Σ. Καζή, Σ. Σαμαρτζή, Β. Δογκάκη

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην έρευνα αυτή εξετάσθηκε η επίδραση της προσλαμβανόμενης γονικής αποδοχής και απόρριψης στην αυτοαποτελεσματικότητα των παιδιών και των εφήβων. Συμμετείχαν 378 παιδιά Δημοτικού Σχολείου (Γ' ως ΣΤ' τάξη) και 357 παιδιά Γυμνασίου (όλων των τάξεων) και Α' Λυκείου. Τα παιδιά συμπλήρωσαν την κλίμακα Αυτοαποτελεσματικότητας, η οποία αποτελείται από δύο υποκλίμακες: ακαδημαϊκή και κοινωνική αυτοαποτελεσματικότητα, και περιλαμβάνει μια επιπλέον υποκλίμακα, της αυτό-ρύθμισης, για τους εφήβους (Bandura, et al., 2001, μετάφραση Chadia, 2010). Επίσης, συμπλήρωσαν την κλίμακα Γονικής Αποδοχής – Απόρριψης Parental Acceptance-Rejection Questionnaire - Child PARQ (μετάφραση και στάθμιση Tsaousis & Gionazolias, 2010). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδραση της απόρριψης από τη μητέρα και από τον πατέρα διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία και φύλο του παιδιού. Για τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, η προσλαμβανόμενη απόρριψη από τη μητέρα σχετίζεται με μειωμένη ακαδημαϊκή και κοινωνική αυτοαποτελεσματικότητα στα αγόρια και η προσλαμβανόμενη απόρριψη από τον πατέρα σχετίζεται με μειωμένη ακαδημαϊκή αυτοαποτελεσματικότητα στα κορίτσια. Το ίδιο πρότυπο, δηλαδή επίδραση της απόρριψης του γονέα του αντίθετου φύλου, παρατηρείται ως προς την αυτοαποτελεσματικότητα αυτό-ρύθμισης στην εφηβική ηλικία.

O56

Ο ρόλος των γονέων στη λήψη επαγγελματικής απόφασης των εφήβων

Α. Γάκη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να εξεταστεί ο ρόλος των γονέων και η επιρροή που εκείνοι ασκούν στα παιδιά τους σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού και λήψης απόφασης. Τη βιβλιογραφική ανασκόπηση συνοδεύει και σχετική έρευνα. Το δείγμα (N=150) αποτελούνταν από μαθητές Α' Γυμνασίου, Α' Λυκείου και Γ' Λυκείου, οι οποίοι φοιτούσαν σε σχολεία του Νομού Αττικής. Χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, ένα αυτοσχέδιο, αλλά δοκιμασμένο μέσο και το Career Decision Scale (CDS). Στο δοκιμασμένο μέσο έγινε ανάλυση παραγόντων και ελέγχθηκε η αξιοπιστία και η εγκυρότητα. Στόχος, αρχικά, ήταν να εξεταστεί αν το φύλο, η τάξη, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των γονέων και ο αριθμός των παιδιών αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν το ενδιαφέρον των γονέων προς τα παιδιά τους, αλλά και την εναντίωση που τα τελευταία ασκούν προς το γονεϊκό μοντέλο. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν εν μέρει με τα αντίστοιχα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ενδιαφέρον των γονέων για θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού επηρεάζεται από το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, της μητέρας και τον αριθμό των παιδιών στην οικογένεια. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι ο μόνος παράγοντας που επηρεάζει την εναντίωση των νέων προς το γονεϊκό μοντέλο είναι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα. Ακόμη, υπάρχει θετική μέτρια συνάφεια ανάμεσα στο ενδιαφέρον των γονέων και στην εναντίωση, καθώς και ανάμεσα στην εναντίωση προς το γονεϊκό μοντέλο και την επαγγελματική αναποφασιστικότητα των παιδιών. Τέλος, βρέθηκε ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική αποφασιστικότητα είναι το επάγγελμα και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα.

09.30 – 11.00

Συμπόσιο 8 (Αμφιθέατρο III)

Νευροαπεικονιστικές και κλασικές νευροψυχολογικές τεχνικές στην αξιολόγηση και αποκατάσταση παιδιών και εφήβων με δυσλεξία

Πρόεδρος: Α.Β. Καραπέτσας

Συζητητής: Α.Β. Καραπέτσας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η συμβολή της Νευροψυχολογίας στην Τυπολογική Ταξινόμηση της Δυσλεξίας: μια διαχρονική μελέτη

Α.Β. Καραπέτσας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Χρήση κλασικών νευροψυχολογικών τεχνικών στην αξιολόγηση παιδιών με δυσλεξία

Α.Β. Καραπέτσας, Ν.Χ. Ζυγούρης, Ε.Σ.Ι. Βολικάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Χρήση ηλεκτροφυσιολογικών τεχνικών στην αξιολόγηση της αποκατάστασης παιδιών και εφήβων με δυσλεξία. Μια έρευνα με χρήση της κυματομορφής P300

Ν.Χ. Ζυγούρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ένα εστιασμένο στα ελλείμματα πρόγραμμα παρέμβασης σε παιδιά με δυσλεξία

Α.Δ. Μπίρης

Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Δ.Υ.) Μαγνησίας

Αντιμετωπίζοντας τη δυσλεξία μέσα από μουσικές εμπειρίες. Βοηθώντας το δυσλεξικό παιδί μέσα από τον κόσμο της Μουσικής.

Ε.-Ρ.Μ. Λασκαράκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

09.30 – 11.00

Αναρτημένες Παρουσιάσεις III (Φουαγιέ)

Αποκλίσεις στην ανάπτυξη

P20

Χρήση νέων τεχνολογιών για την γλωσσική ανάπτυξη παιδιών με ήπια νοητική στέρηση- προτάσεις με on line παραδείγματα

Γ. Γκοντέβας¹, Κ. Ταλάντη², Α. Ταλάντη³

¹Πανεπιστήμιο Πειραιώς, ²Εκπαιδευτικός, ³Απόφοιτη ΤΕΦΑΑ Αθηνών

Σκοπός της εργασίας είναι η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην γλωσσική ανάπτυξη των Α.Μ.Ε.Α, και ειδικότερα των μαθητών με ήπια νοητική στέρηση. Επιπλέον, παρατίθεται προτάσεις με διαδραστικά παραδείγματα. Οι ΤΠΕ, όπως είναι γνωστό, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνον ως ένα μαζικό εποπτικό μέσο διδασκαλίας και πηγή πληροφόρησης, αλλά και ως δυναμικό εργαλείο γνωστικής ανάπτυξης, χάρη στις πολλές και ποικίλες ιδιότητές τους, που παρέχουν εξαιρετικές δυνατότητες για τη δημιουργία ενός γόνιμου και προωθημένου μαθησιακού περιβάλλοντος (π.χ., αλληλεπιδραστικότητα, με πολλαπλές και ευέλικτες αναπαραστάσεις της γνώσης και της πληροφορίας, μοντελοποίησης, πειραματισμού και δομητιστικής προσέγγισης της επίλυσης προβλημάτων, σύνδεσης με πολυμέσα και δίκτυα επικοινωνίας και αλληλο-πληροφόρησης κ.ά.), το οποίο με την κατάλληλη διαμεσολάβηση του δασκάλου ευνοεί τη λειτουργία και την ανάπτυξη των μαθητών σε πιο προωθημένα επίπεδα μάθησης και επικοινωνίας, καθώς και την εφαρμογή πολλών σύγχρονων παιδαγωγικών αρχών. Στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται αναφορά στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα της χρήσης των νέων

τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται διάφορες ασκήσεις για την εξάσκηση και την γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με ήπια νοητική στέρση. Οι ασκήσεις αυτές έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν και με εικόνες, τόσο στο μέρος της εκφώνησης – ερώτησης όσο και στο μέρος της αποφώνησης – απάντησης. Η παρέμβαση του δασκάλου έχει να κάνει με την επίδειξη λειτουργίας του λογισμικού και όχι με την επέμβασή του στη ροή των ασκήσεων, γιατί αυτή έρχεται φυσιολογικά όσο ο μαθητής:

1. Δοκιμάζει και ενεργεί μόνος του
2. Κάνει επαναλήψεις
3. Εισπράττει τη χαρά της ολοκλήρωσης και της επίτευξης των στόχων.

P21

Εκπαίδευση στις κοινωνικές δεξιότητες. Πρόγραμμα παρέμβασης σε παιδί σχολικής ηλικίας, δίγλωσσο, με προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς

Α. Σέμκου, Φ. Καραχάλια, Ε. Αθανασοπούλου, Α. Μπέκα

Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γενικού Νοσοκομείου “Γ. Παπανικολάου”

Στην παρούσα εργασία αναλύεται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του προγράμματος θεραπευτικής παρέμβασης με σκοπό την εκπαίδευση παιδιού σχολικής ηλικίας στις κοινωνικές δεξιότητες. Συγκεκριμένα, μέλη της διεπιστημονικής ομάδας του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου του “Γ. Παπανικολάου” ανέλαβαν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος σε 10χρονο αγόρι, με καταγωγή από χώρα της ανατολικής ευρώπης, το οποίο παραπέμφθηκε στην υπηρεσία μας με πρωτοβουλία της οικογένειάς του και με αρχικό αίτημα την διερεύνηση μαθησιακών δυσκολιών και αντιδραστικής συμπεριφοράς. Με το πέρας της αρχικής διαγνωστικής αξιολόγησης (λήψη ιστορικού, παιδοψυχιατρική, μαθησιακή, ψυχολογική, λογοπεδική, εκτίμηση, επικοινωνία με το σχολείο) διαπιστώθηκαν σημαντικές δυσκολίες στην εξέλιξη του προφορικού λόγου, της μάθησης, αλλά και της κοινωνικής προσαρμογής. Παράλληλα με τις παρεμβάσεις που προτάθηκαν για την αντιμετώπιση των δυσκολιών στον προφορικό λόγο και την μάθηση, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε πρόγραμμα παρέμβασης με σκοπό την εκπαίδευση του παιδιού στις κοινωνικές δεξιότητες, στο οποίο συμμετείχαν το παιδί και οι γονείς του. Το πρόγραμμα είχε συγκεκριμένο αριθμό συνεδριών και πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή ψυχολόγου, μεταπτυχιακού ψυχολόγου εξελικτικής ψυχολογίας και παιδοψυχιάτρου. Εστίασε στους παρακάτω τομείς: αυτοεκτίμηση/αυτοαντίληψη, διαπροσωπικές σχέσεις, επικοινωνία, αυτοδιαχείριση. Έχοντας ως αφετηρία τα αποτελέσματα της παρέμβασης αυτής, συζητείται η σημασία της πολυδιάστατης, διεπιστημονικής θεραπευτικής βοήθειας, σε περιπτώσεις με δυσκολίες μάθησης και χρόνια, συσσωρευμένα, προβλήματα της ψυχικής σφαίρας.

P22

Συγκριτική παρουσίαση των δεδομένων της Ψυχολογικής Υπηρεσίας του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου “Γ. Παπανικολάου” την διετία της “κρίσης”, 2010-11

Α. Σέμκου, Φ. Καραχάλια, Ι. Παράσχη, Π. Κοντάρια, Ε. Αθανασοπούλου, Α. Μπέκα

Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Γενικού Νοσοκομείου “Γ. Παπανικολάου”

Η Ψυχολογική Υπηρεσία του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου του “Γ. Παπανικολάου” δραστηριοποιείται στο πλαίσιο της διεπιστημονικής ομάδας του Τμήματος με βασικό άξονα το κλινικό έργο (διαγνωστική, συμβουλευτική/θεραπευτική εργασία), αλλά και μέσα από μια σειρά εκπαιδευτικές και κοινωνικές δράσεις. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθούν οι μεταβολές που έχουν προκύψει τα δύο τελευταία χρονιά, στο σύνολο των εργασιών που καλείται να πραγματοποιήσει η Ψυχολογική Υπηρεσία στον συγκεκριμένο χώρο, υπό το πρίσμα φυσικά των σημαντικών αλλαγών που συμβαίνουν στο χώρο των υπηρεσιών υγείας, και των γενικότερων αναταράξεων σε κοινωνικό επίπεδο. Αξιοποιώντας τα καταγεγραμμένα στοιχεία των περιπτώσεων που υποδεχόμαστε, προχωρήσαμε σε συγκριτικές αναλύσεις των δύο τελευταίων ετών (2010 και 2011). Συγκεκριμένα, αναζητήσαμε διαφορές στον αριθμό των περιστατικών που απευθύνθηκαν για αξιολόγηση, τον τρόπο παραπομπής τους, το είδος των αιτημάτων τους, στον βαθμό προσέλευσής τους, αλλά και σε αλλαγές στον τρόπο κατανομής του χρόνου και τον τρόπο εργασίας μας ως απάντηση στις νέες προκλήσεις. Από την ανάλυση των παραπάνω δεδομένων προέκυψε ότι κατά το 2011 σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των περιπτώσεων που αξιολογήθηκαν από την Ψυχολογική Υπηρεσία στο πλαίσιο της διεπιστημονικής ομάδας του Τμήματος, σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, δεν

παρουσιάστηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τα αιτήματα, μειώθηκε σημαντικά ο βαθμός μη προσέλευσης, ενώ παρουσιάστηκαν διαφοροποιήσεις στον τρόπο εργασίας και την κατανομή του χρόνου. Τα παραπάνω ευρήματα συζητώνται με σκοπό την διατύπωση σκέψεων, προκειμένου να πετύχουμε την καλύτερη δυνατή λειτουργία ως επαγγελματίες ψυχικής υγείας, τόσο στο πλαίσιο της διεπιστημονικής ομάδας που ανήκουμε, όσο και στο πλαίσιο της κοινότητας.

P23

Προς μια εκπαίδευση συμπερίληψης για παιδί με νοητικά προβλήματα: μελέτη περίπτωσης

Z. Μελίσσοβα

Πανεπιστήμιο Πατρών

Σε αυτή την εργασία μελετήθηκε σε βάθος η περίπτωση ενός παιδιού πρωτοσχολικής ηλικίας διαγνωσμένου από κρατικό φορέα (Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης) – ΚΕΔΔΥ να έχει νοητική ανεπάρκεια. Συγκεκριμένα, στην εργασία αυτή μελετήθηκε σε διάστημα 18 μηνών, εάν, θεσμοί όπως της οικογένειας, του σχολείου (δημόσιου, ιδιωτικού και ειδικού), του ΚΕΔΔΥ και του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής, λειτουργούν υποστηρικτικά προς την βελτίωση των αναγκών και δυνατοτήτων του παιδιού ή αντίθετα, λόγω ανεπάρκειας των προαναφερόμενων υπηρεσιών, συμβάλλουν στην αναπτυξιακή του στασιμότητα. Στη δεκαοχτάμηνη παρέμβαση εφαρμόστηκε συνδυαστική πολυεπίπεδη μεθοδολογία, με έμφαση στη στήριξη των μελών της οικογένειας, έναντι των κατεστημένων δομών ψυχομετρικής αξιολόγησης και δασκαλοκεντρικής αντιμετώπισης. Το εναλλακτικό στηρίζεται στο οικοσυστημικό μοντέλο προσέγγισης, με συνδυασμό δύο άλλων παρεμβατικών προγραμμάτων: στον τομέα της εκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκε κοινωνιογνωστική προσέγγιση, ενώ στην οικογενειακή παρέμβαση χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο Bromwich. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν δείχνουν ότι δεν πρόκειται για νοητική ανεπάρκεια του παιδιού αλλά για αδυναμία των θεσμών να στηρίζουν αυξημένες ανάγκες του παιδιού και της οικογένειάς του. Με τη διάγνωση αυτή, ωστόσο, η μετάβαση του παιδιού από το ειδικό σχολείο στο δημόσιο καθίσταται δύσκολη, παρόλο που η επίδοσή του δείχνει ότι, κάτω από το εναλλακτικό μοντέλο, οι τομείς της γνωστικής και γλωσσικής ανάπτυξης συγκλίνουν προς το αντίστοιχο ηλικιακό επίπεδο. Η εργασία αυτή αποτελεί μελέτη περίπτωσης, στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος του University of Portsmouth, U.K., σε συνεργασία με το Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Πατρών.

P24

Αποκατάσταση γλωσσικών ικανοτήτων σε παιδιά με εστιακή εγκεφαλική βλάβη: ποιές είναι οι κρίσιμες παράμετροι;

Π. Κωνσταντινοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο την κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας που αφορά στην αποκατάσταση των γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών με εστιακή εγκεφαλική βλάβη. Ως εστιακή εγκεφαλική βλάβη ορίζεται η διαταραχή της αρχιτεκτονικής και της φυσιολογίας σε συγκεκριμένη περιοχή του εγκεφαλικού παρεγχύματος. Η εξέταση του βαθμού ανάκτησης των γλωσσικών ικανοτήτων από παιδιά που υπέστησαν εστιακή εγκεφαλική βλάβη έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς μπορεί να δείξει τις δυνατότητες αλλά και τους περιορισμούς της πλαστικότητας του εγκεφάλου (Ballantyne και συνεργάτες 2010, Bates 1999). Τα πορίσματα των ερευνών είναι εξαιρετικά αντιφατικά. Από τη μια πλευρά, κάποιες μελέτες δείχνουν πως ως ένα βαθμό τα παιδιά με εστιακή εγκεφαλική βλάβη δείχνουν νευρική πλαστικότητα και εγκεφαλική αναδιοργάνωση (Staudt και συνεργάτες 2004). Κατά συνέπεια, οι γλωσσικές τους δεξιότητες μπορεί και να είναι σε φυσιολογικό επίπεδο (Stiles 1995, Reilly και συνεργάτες 2004). Από την άλλη πλευρά, άλλοι ερευνητές (Ballantyne και συνεργάτες 2007, 2010), υποστηρίζουν ότι όταν κάποιο παιδί υποστεί πρώιμη περιγενετική εστιακή εγκεφαλική βλάβη, θα έχει στο μέλλον φυσιολογική επίδοση σε μη σύνθετες γλωσσικές δοκιμασίες κατανόησης ή παραγωγής, αλλά δε θα επιτευχθεί πλήρης αποκατάσταση. Συστηματική επισκόπηση των δημοσιευμένων μελετών δείχνει πως ο βαθμός αποκατάστασης σχετίζεται με τους ακόλουθους νευρολογικούς και νευροφυσιολογικούς παράγοντες: (i) παρουσία ή απουσία επιληψίας (ii) η έκταση της εγκεφαλικής βλάβης (iii) η ακεραιότητα της λευκής ουσίας και του υπολειπομένου φλοιού. Συζητούμε το ρόλο των παραπάνω παραγόντων στη δυνατότητα αποκατάστασης των γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών με εστιακή εγκεφαλική βλάβη.

P25

Παρέμβαση σε μια ανομοιογενή ομάδα μέσω της θεατρικής τέχνης: θέατρο σε παιδιά με και χωρίς νοητικά προβλήματα

Z. Μελίσοβα

Πανεπιστήμιο Πατρών

Στόχος της παρούσης εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής της θεατρικής τέχνης στη προσέγγιση μαθητών Νηπιαγωγείου με μέτρια νοητική υστέρηση. Σε αυτή την εργασία ερευνήθηκε σε διάστημα 10 μηνών κατά πόσο το θέατρο μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά στη διαδικασία ένταξης παιδιών με νοητικά προβλήματα, προκειμένου να έρθουν αβίαστα σε επαφή με το περιβάλλον, να κοινωνικοποιηθούν με ομηλικούς διαφορετικών ικανοτήτων και να αναπτυχθούν γλωσσικά και γνωστικά. Τα παιδιά με μέτρια νοητική υστέρηση, μέσω της θεατρικής τέχνης, εντάσσονται σε μια ομάδα, μαθαίνουν να συμπεριφέρονται αντίστοιχα του πλαισίου και αντιλαμβάνονται βιωματικά τις συνθήκες του κοινωνικού περιβάλλοντος. Επιπροσθέτως, τα παιδιά της ομάδας που φοιτούν σε κανονικό σχολείο αποδέχονται τη διαφορετικότητα του άλλου μέσα από διαδικασίες αλληλεπίδρασης με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Στη δεκάμηνη παρέμβαση εφαρμόστηκε συνδυαστική μεθοδολογία, με έμφαση στην εξατομικευμένη στήριξη του κάθε παιδιού. Καινοτομία αποτελεί η εφαρμογή του γενερικού θεάτρου μέσα στην διαδικασία παρέμβασης. Το γενερικό θέατρο αποτελεί μορφή της θεατρικής τέχνης κατά την οποία οι συμμετέχοντες δημιουργούν το πλαίσιο και τις συνθήκες, η θεατρική διαδικασία γεννάται από τους εμπλεκόμενους ενώ η κάθε δράση εξαρτάται αποκλειστικά από τα μέλη της ομάδας και αποτελεί αποτέλεσμα δημιουργικού brainstorming, με τεχνικές αυτοσχεδιασμού και σωματικής ενεργοποίησης. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μετά την παρέμβαση δείχνουν ότι η θεατρική τέχνη, και πιο συγκεκριμένα το γενερικό θέατρο, μπορεί να επιφέρει αισθητή βελτίωση στη γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με νοητικά προβλήματα, καθώς και την κοινωνικοποίηση και ομαλή ένταξη στην ανομοιογενή ομάδα, με τη χρήση εκφραστικών και δημιουργικών διαδικασιών, ενώ παράλληλα όλα τα παιδιά εξοικειώνονται με το διαφορετικό.

P26

Καταθλιπτικές διαταραχές: δείκτες νοσηρότητας και κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά σε παιδιά και εφήβους

E. Παλαιοδήμου

Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Λεχαινών Ν. Ηλείας

Σκοπός: Η παρούσα εργασία διεξήχθη προκειμένου να διερευνηθούν οι δείκτες νοσηρότητας των καταθλιπτικών διαταραχών σε παιδιά και εφήβους και οι πιθανές συσχετίσεις με κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά. Υλικό-Μέθοδος: Τυπική συστηματική ανασκόπηση πρόσφατων επιδημιολογικών μελετών, από διάφορες χώρες, με αντιπροσωπευτικά δείγματα και σταθμισμένα πρωτόκολλα αξιολόγησης για την εκτίμηση κλινικά σημαντικών συμπτωμάτων. Αποτελέσματα: Παρατηρήθηκαν σημαντικά ποσοστά καταθλιπτικών διαταραχών σε παιδιά και εφήβους. Το γυναικείο φύλο συσχετίστηκε με σοβαρή και επιμένουσα καταθλιπτική συμπτωματολογία, όμως οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων δεν ήταν ιδιαίτερα σημαντικές. Στα παιδιά η μείζονα κατάθλιψη είχε χαμηλά ποσοστά ενώ στους εφήβους ήταν συχνή. Στη δυσθυμική διαταραχή δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές με την ηλικία. Γενικά, δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφυλετικές διαφορές όμως, παρατηρήθηκε σημαντική προπόρευση των λευκών έναντι των έγχρωμων παιδιών σε ότι αφορά στην καταθλιπτική διαταραχή ΜΠΑ. Οι μονογονεϊκές και οι οικογένειες με προγονούς αναγνωρίστηκαν ως παράγοντες κινδύνου. Μάλιστα, τα παιδιά των οποίων οι γονείς δεν ήταν παντρεμένοι (άγαμοι, χήροι, διαζευγμένοι) είχαν περισσότερες πιθανότητες να πληρούν τα κριτήρια για μείζονα κατάθλιψη. Η ανεργία των γονέων, η έλλειψη ιδιόκτητης κατοικίας και η διαμονή σε διαμερίσματα και «ενωμένα» σπίτια, η εξαιρετικά χαμηλή κοινωνική τάξη και η φτώχεια συσχετίστηκαν με υψηλά ποσοστά. Γενικά, η περιοχή διαμονής από μόνη της δεν προέκυψε ως παράγοντας κινδύνου· μόνο στην περίπτωση της δυσθυμίας τα παιδιά των αστικών περιοχών φάνηκαν να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο από αυτά των αγροτικών. Συμπεράσματα: Κρίνονται αναγκαίες προοπτικές μελέτες αξιολόγησης πολλαπλών παραγόντων κινδύνου, κυρίως ψυχοκοινωνικών.

P27

Γνωστική επάρκεια και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών με διαταραχές επικοινωνίας

Γ. Κερανοπούλου, Ε. Γωνίδα, Γ. Κιοσέογλου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έρευνα αποσκοπούσε στη διερεύνηση της γνωστικής επάρκειας και της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των παιδιών με διαταραχές επικοινωνίας. Το δείγμα αποτελούνταν από 50 παιδιά ηλικίας 4 έως 8 ετών, τα οποία παραπέμφθηκαν σε δημόσια ιατροπαιδαγωγική υπηρεσία λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπιζαν στην κατανόηση ή/και την έκφραση του προφορικού λόγου, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς τους. Η εξέταση των παιδιών ήταν ατομική. Ειδικότερα, αξιολογήθηκαν: (α) οι γνωστικές διεργασίες των παιδιών με το Ψυχομετρικό Κριτήριο Γνωστικής Επάρκειας, (β) οι δυνατότητες και οι δυσκολίες των παιδιών οι οποίες σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική τους λειτουργικότητα με το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών, όπως αυτό συμπληρώθηκε από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς και (γ) η σχολική-κοινωνική επάρκεια με το Ψυχομετρικό Κριτήριο Σχολικής-Κοινωνικής Επάρκειας, όπως αυτό συμπληρώθηκε από τους εκπαιδευτικούς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που έλαβαν τη διάγνωση των διαταραχών επικοινωνίας βρέθηκαν να παρουσιάζουν χαμηλότερη επίδοση ως προς το Πηλίο Γνωστικής Επάρκειας και δύο επιμέρους υποκλίμακες του ψυχομετρικού κριτηρίου συγκριτικά με τα παιδιά που έλαβαν αρνητική διάγνωση. Επιπλέον, σύμφωνα με τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς δεν παρουσιάζονται γενικά διαφορές μεταξύ των παιδιών με διαταραχές επικοινωνίας και των παιδιών με αρνητική διάγνωση ως προς τις δυνατότητες και τις δυσκολίες τους, αν και τα παιδιά με διαταραχές επικοινωνίας αξιολογήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς με περισσότερες εσωτερικευμένες συμπεριφορές ως προς τη σχολική-κοινωνική τους επάρκεια. Διαφορές καταγράφηκαν, επίσης, και μεταξύ των παιδιών με διαταραχές φωνολογικού τύπου και των παιδιών με διαταραχές μη φωνολογικού τύπου (διαταραχή γλωσσικής έκφρασης, μικτή διαταραχή γλωσσικής αντίληψης και έκφρασης και τραυλισμός). Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με ευρήματα άλλων μελετών, καθώς και ως προς τη χρησιμότητά τους σε επίπεδο αξιολόγησης και παρέμβασης των δυσκολιών έκφρασης/ή και κατανόησης του λόγου.

P28

Πρόγραμμα εκπαίδευσης σε συναισθήματα στο ειδικό δημοτικό σχολείο ιδρύματος αγωγής ανηλίκων Βόλου

Χ. Γκαϊνταριτζή¹, Π. Βασιλειάδης²

¹Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Θεσσαλίας, ²Εταιρία Μελέτης Δυναμικών Ομάδας και Ομαδικής Ψυχοθεραπείας (Ε.ΔΟ.ΨΥ.)

Στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Βόλου τοποθετούνται αγόρια ανήλικοι με παραβατική συμπεριφορά ή με δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής. Εντός του ιδρύματος στεγάζεται ειδικό δημοτικό σχολείο, στο οποίο εφαρμόστηκε από την ψυχολόγο ομαδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης σε συναισθήματα διάρκειας 15 συναντήσεων κατά τη σχολική χρονιά 2010-11. Την ομάδα αποτέλεσαν πέντε αγόρια Ρομά ηλικίας 16 ετών, με ιστορικό αντικοινωνικών και προκλητικών συμπεριφορών. Στην πρώτη συνάντηση συζητήθηκε η έννοια της ομάδας, τα χαρακτηριστικά της και οι κανόνες λειτουργίας της. Στις επόμενες συναντήσεις παρουσιάστηκαν τα συναισθήματα και οι ιδιότητές τους. Τα μέλη εκπαιδεύτηκαν στην έκφραση και διάκριση συναισθημάτων μέσα από βιωματικές ασκήσεις. Κατόπιν έμαθαν για τα μη λεκτικά μηνύματα, την έκφραση προσώπου, τη βλεμματική επαφή, τη στάση σώματος, το βάδισμα, τον τόνο, τη χροιά και την ένταση της φωνής και το πώς αντανακλούν τα συναισθήματα για τον εαυτό και για τους άλλους. Οι επόμενες συναντήσεις αφιερώθηκαν στην έννοια της επιθετικής συμπεριφοράς. Τα μέλη μοιράστηκαν εμπειρίες τους και συνειδητοποίησαν ότι παραβίαζαν τα δικαιώματα των άλλων χωρίς να νοιάζονται για τα συναισθήματά τους. Μέσα από ασκήσεις ρόλων γνώρισαν νέους τρόπους να διαχειρίζονται το θυμό τους και να έχουν αυτοέλεγχο. Παρόμοια συζητήθηκαν η παθητική και η διεκδικητική συμπεριφορά. Στο κλείσιμο της ομάδας μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα για το πρόγραμμα και για τον τερματισμό του. Η ομάδα φάνηκε να έχει θετική επιρροή στη συμπεριφορά των μελών της. Δυσκολίες που προέκυπταν στην πορεία της σχετίζονταν με γλωσσικά και γνωστικά ελλείμματα των εφήβων και με προκλητικές συμπεριφορές στην εξουσία της συντονίστριας.

Απεικονίσεις των αναπτυξιακών αποκλίσεων στα παιδικά ιχνογραφήματα: έρευνα σε δείγμα μαθητών/τριών με νοητική ανωριμότητα

Α. Κατσωνοπούλου, Σ. Ανδρεοπούλου

Κέντρο Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Δ.Υ) Ν. Αιτωλοακαρνανίας

Εισαγωγή: Σύμφωνα με τις αναπτυξιακές προσεγγίσεις του παιδικού ιχνογραφήματος, ο σχεδιαστικός λόγος των παιδιών αποτελεί την εξωτερική ένδειξη της γνωστικής τους κατάστασης. Άλλες προσεγγίσεις, αντιμετωπίζουν το παιδικό σχέδιο ως χώρο προβολής συναισθηματικών καταστάσεων. Σκοπός: Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της σχέσης των σταδίων σχεδιαστικής ανάπτυξης, γνωστικής ανάπτυξης και χρονολογικής ηλικίας παιδιών με νοητική ανωριμότητα, καθώς και η ανάδειξη των κοινωνικών ή/και συναισθηματικών παραγόντων που δύνανται να επηρεάσουν τη σχέση αυτή. Υλικό-Μέθοδος: Η έρευνα έγινε σε δείγμα μαθητικού πληθυσμού που αξιολογήθηκε από το ΚΕΔΔΥ Ν. Αιτ/νίας κατά το σχολικό έτος 2010-11 και διαγνώστηκε με νοητική ανωριμότητα. Αξιοποιήθηκαν στοιχεία που προέκυψαν από την ψυχομετρική και ψυχολογική αξιολόγηση και το κοινωνικό ιστορικό των μαθητών και αξιολογήθηκαν τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των ιχνογραφήματός τους. Αποτελέσματα: Η σχεδιαστική ικανότητα φαίνεται να συμπορεύεται με τις νοητικές ικανότητες των παιδιών, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος φάνηκε να βρίσκεται σε προγενέστερο στάδιο σχεδιαστικής ανάπτυξης από εκείνο που συνάδει με τη χρονολογική του ηλικία. Ωστόσο, εντοπίστηκαν διαφοροποιήσεις στη βάση συναισθηματικών και κοινωνικών παραγόντων. Συμπεράσματα: Το παιδικό ιχνογράφημα παρέχει σημαντικές πληροφορίες για διάφορες πτυχές της ανάπτυξης του παιδιού και μπορεί να αξιοποιηθεί στην κλινική πρακτική ως εργαλείο επικουρικό της ψυχομετρικής-ψυχολογικής αξιολόγησης, βοηθώντας στη διαμόρφωση μιας πληρέστερης εικόνας.

11.30 – 13.00

Συμπόσιο 9 (Αμφιθέατρο Ι)

Μαθησιακές δυσκολίες, η επίδρασή τους στην κοινωνικογνωστική ανάπτυξη και ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπισή τους

Πρόεδρος : Ε. Τσάνταλη

Συζητήτρια : Ε. Τσάνταλη, *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Για τη διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών απαραίτητη είναι η διεπιστημονική συνεργασία, αλλά και η διεξοδική εκτίμηση των ελλειμμάτων και των δυνατών σημείων των μαθητών για τη διαφοροδιάγνωση αλλά και για τη δόμηση της κατάλληλης παρέμβασης. Στο συγκεκριμένο συμπόσιο τονίζεται η αναγκαιότητα εκτίμησης εκτός της νοημοσύνης και άλλων λειτουργιών, όπως της εργαζόμενης μνήμης, της προσοχής, των εκτελεστικών λειτουργιών, της κατανόησης (προφορικής-γραφπτής), της συναισθηματικής κατάστασης και της διερεύνησης συμπεριφορικών προβλημάτων, δεδομένου ότι εκδηλώνονται συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές σε ποσοστό 10% - 58% των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. Σε σχέση με τις γνωστικές λειτουργίες αναλύεται διεξοδικότερα ο ρόλος της εργαζόμενης μνήμης και της ταχύτητας και ακρίβειας κατονομασίας στην ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών. Επιπλέον αναλύονται i) η επίδραση των συναισθηματικών διαταραχών στη διαμόρφωση της εικόνας του εγώ στα άτομα με διαταραχές μάθησης και στη διαμόρφωση κινήτρων για επίτευξη στόχων, ii) ο ρόλος του οικογενειακού και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στη διαχείριση των διαταραχών μάθησης και iii) η ανάγκη αξιολόγησης των ψυχικών διαταραχών ως συνοδά χαρακτηριστικά των διαταραχών μάθησης κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία και, η πρόβλεψη / πρόληψη προκειμένου να αποφευχθεί εκδήλωσή τους κατά την ενήλικη ζωή. Ταυτόχρονα αναλύεται ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών και συγκεκριμένα η «ενταξιακή συνεργασία» (integrative cooperation) δασκάλων γενικής και ειδικής αγωγής στην υποστήριξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αναφέρονται διαφορετικές μορφές οργάνωσης της συνεργασίας με έμφαση στη συνεργατική διδασκαλία (Team-Teaching, Zwei-Lehrer System). Αναλύονται οι στάσεις, αντιλήψεις και η ετοιμότητα των δασκάλων των δύο ειδικοτήτων να εργαστούν συνεργατικά και επισημαίνεται ο ρόλος της κατάρτισης των δασκάλων.

Νευροψυχολογική εκτίμηση μαθησιακών δυσκολιών

Ε. Τσάνταλη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία φαίνεται ότι οι μαθησιακές δυσκολίες οφείλονται κυρίως σε δυσλειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος, ευρήματα που επιβεβαιώνονται και από τα νευροαπεικονιστικά δεδομένα για τη διαφορετική λειτουργία του εγκεφάλου (Schlaggar et al., 2002) σε μαθητές με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ.). Τα παιδιά με Μ.Δ. επεξεργάζονται τις πληροφορίες διαφορετικά από τα παιδιά χωρίς Μ.Δ. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα χρήσης επιπρόσθετων νευροψυχολογικών δοκιμασιών εκτός από τη μέτρηση της νοημοσύνης (I.Q.) με σταθμισμένες δοκιμασίες τόσο για τη διάγνωση, όσο και για να δομηθεί μια παρέμβαση βασισμένη στη γνωστική κατάσταση του κάθε μαθητή. Απαραίτητη είναι η εκτίμηση της εργαζόμενης μνήμης, της προσοχής, των εκτελεστικών λειτουργιών, της κατανόησης (προφορικής-γραπτής), της συναισθηματικής κατάστασης και της διερεύνησης συμπεριφορικών προβλημάτων. Επιπλέον η νευροψυχολογική εκτίμηση επιβάλλεται και για λόγους διαφοροδιάγνωσης, καθώς στην κλινική πράξη συχνά διαπιστώνεται συνοσυρότητα στις μαθησιακές δυσκολίες με διάσπαση προσοχής-υπερκινητικότητα-παρορμητικότητα (ΔΕΠ-Υ), αγχώδη διαταραχή και κατάθλιψη (Martinez & Semrud-Clikeman, 2004). Παρουσιάζονται νευροψυχολογικές δοκιμασίες που εκτιμούν τη γλωσσική ικανότητα, την κατανόηση, την οργάνωση πληροφοριών, την προσοχή και την ικανότητα συγκράτησης πληροφοριών. Ακόμη και εάν ένα παιδί δεν έχει πρόβλημα στην αποκωδικοποίηση, η ταχύτητα επεξεργασίας των πληροφοριών διαχωρίζει τους αναγνώστες με ευχέρεια από τους αναγνώστες χωρίς ευχέρεια (Semrud-Clikeman, Guy, & Griffin, 2000). Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι πιο αργά στην κατονομασία λέξεων και μη-λέξεων, γραμμάτων και αριθμών (Aaron et al., 1999). Η χρησιμοποίηση νευροψυχολογικών δοκιμασιών που εξετάζουν τις παραπάνω λειτουργίες είναι χρήσιμη και για τον εντοπισμό παιδιών που παρουσιάζουν υψηλότερο κίνδυνο για την εκδήλωση Μ.Δ.

Γνωστικές λειτουργίες σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες

Ε. Τσάνταλη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γνωστικές λειτουργίες, όπως η εργαζόμενη μνήμη, αλλά και η ταχύτητα και η ακρίβεια κατονομασίας φαίνεται να παρουσιάζουν έκπτωση σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Η νευροψυχολογική εκτίμησή τους προσφέρει πολύτιμη βοήθεια και στη διάγνωση, αλλά και στο σχεδιασμό της κατάλληλης παρέμβασης. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση γίνεται μια συγκριτική παράθεση ερευνητικών αποτελεσμάτων στην Ελλάδα που εξέτασαν τις παραπάνω γνωστικές λειτουργίες και ερευνών της διεθνούς βιβλιογραφίας. Αναφορικά με την εργαζόμενη μνήμη σε δοκιμασία ψηφίων (οπισθοχωρητική ανάκληση) η χωρητικότητά της για παιδιά στην Ελλάδα χωρίς Μ.Δ., με βάση την ηλικία ($1^{\text{η}}$ =5-7, $2^{\text{η}}$ =8-10, $3^{\text{η}}$ =11-12 ετών) ήταν σημαντικά μεγαλύτερη (μ.ο.: $1^{\text{η}}$ =2.5, $2^{\text{η}}$ =3.5, $3^{\text{η}}$ =4.5 ψηφία) από αυτή των παιδιών με Μ.Δ. ($1^{\text{η}}$ =0.6, $2^{\text{η}}$ =2.5, $3^{\text{η}}$ = 3.7 ψηφία) και δεν αυξάνεται αναλογικά με την τάξη και τη χρονολογική ηλικία. Σε άλλες έρευνες αναφορικά με την ταχύτητα και την ακρίβεια κατονομασίας οι μαθητές της προσχολικής αγωγής και δημοτικής εκπαίδευσης χωρίς Μ.Δ. παρουσίασαν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις από τους αντίστοιχους μαθητές με Μ.Δ. τόσο σε επίπεδο χρόνου ($p=.046$ και $p=.026$ αντίστοιχα), όσο και στην ακρίβεια ($p=.019$ - $p=.029$ αντίστοιχα), ενώ η δυνατότητα σωστής επανακατάταξης του αρχικού δείγματος ήταν 80 %. Ανάλογα είναι και τα αποτελέσματα στη διεθνή βιβλιογραφία όπου εντοπίζονται διαφορές μεταξύ των παιδιών με και χωρίς Μ.Δ. τόσο στη χωρητικότητα και τη λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης, την ικανότητα αποθήκευσης και στην εκτελεστική λειτουργία (Semrud-Clikeman et al., 2000), όσο και στην ταχύτητα και ακρίβεια κατονομασίας (Fawcett & Nicolson, 1994).

Πρόδρομα στοιχεία διαταραχών μάθησης σε ενήλικες με ψυχικές διαταραχές. Αναδρομική μελέτη

Β. Ζακοπούλου¹, Β. Μαυρέας², Π. Χριστοδουλίδης¹, Α. Λαβιδάς¹, Ε. Φίλη², Ε. Χαραλαμπίδου¹, Π. Χατζόγλου¹, Θ. Συγλέτου¹

¹Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου, ²Ψυχιατρική Κλινική, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Άτομα με αναπτυξιακές διαταραχές μάθησης εκδηλώνουν συναισθηματικές και δυσκολίες συμπεριφοράς σε ποσοστό κλίμακας από 10% έως 58%, συγκριτικά με άτομα τα οποία δεν αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες και στα οποία τα ψυχικά προβλήματα αγγίζουν ένα 18%. Αξιολόγηση του βαθμού συσχέτισης χαρακτηριστικών των διαταραχών μάθησης με αυτά των ψυχικών διαταραχών ενηλίκων, σε μια πρόδρομη μορφή συνεκδήλωσής τους, κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία, μέσω αναδρομικής μελέτης ψυχιατρικών ιστορικών (10.000) ψυχικά ασθενών ενηλίκων, στην Ψυχιατρική Κλινική του Παν/κού Νοσ/μείου Ιωαννίνων. Η επεξεργασία τριών χιλιάδων αναφορών ανέδειξε μια στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της ακαδημαϊκής επίδοσης κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία και της εκδήλωσης ψυχικών διαταραχών. Ιδιαίτερα στατιστικά σημαντική συσχέτιση ψυχικών διαταραχών με παράγοντες: σχολική επίδοση ($p=,013$), συνθήκες φοίτησης ($p=,000$) προβλήματα συμπεριφοράς ($p=,000$) αναπτυξιακές διαταραχές ($p=,000$) και ψυχοσυναισθηματικές διαταραχές ($p=,000$). Σε υψηλά ποσοστά οι διαταραχές: σχιζοφρένεια (34%), διάθεσης (19,2%) και νευρωσικές (17%). Υψηλά ποσοστά κακής σχολικής επίδοσης (84,3%), έλλειψη χρημάτων (38,2%), έλλειψη απαραίτητων αγαθών (14,9%), οικογενειακές δυσκολίες (25,3%), και αναπτυξιακές διαταραχές (50%). Σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων, ιδιαίτερα καθοριστική αναδεικνύεται: i) η επίδραση των συναισθηματικών διαταραχών στη διαμόρφωση της εικόνας του εγώ στα άτομα με διαταραχές μάθησης και στη διαμόρφωση κινήτρων για επίτευξη στόχων, ii) ο ρόλος του οικογενειακού και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στη διαχείριση των διαταραχών μάθησης και iii) η ανάγκη αξιολόγησης των ψυχικών διαταραχών ως συνοδά χαρακτηριστικά των διαταραχών μάθησης κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία και, η πρόβλεψη / πρόληψη προκειμένου να αποφευχθεί εκδήλωσή τους κατά την ενήλικη ζωή.

Η συνεργασία των δασκάλων ειδικής και γενικής εκπαίδευσης κατά την υποστήριξη παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες στο σχολείο

Α. Δ. Πέννα

Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η εκπαίδευση και η υποστήριξη παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες και κατ' επέκταση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολείο θα πρέπει να στηρίζεται σε διεπιστημονικές διαδικασίες. Προϋπόθεση για τη διεπιστημονική προσέγγιση και την αντιμετώπιση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών στο σχολείο αποτελεί η συνεργασία των συμβαλλομένων. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η ανάπτυξη του ζητήματος της «ενταξιακής συνεργασίας» (integrative Kooperation) δασκάλων γενικής και ειδικής εκπαίδευσης στην εκπαίδευση και υποστήριξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό ενταξιακό σχολείο. Η συνεργασία των δασκάλων γενικής και ειδικής εκπαίδευσης αποτελεί μία συνειδητή διαδικασία συμφωνίας, η οποία διακατέχεται από δημοκρατικές ιδέες και υποστηρίζεται από την προσπάθεια όλων. Λαμβάνει χώρα στο παιδαγωγικό πεδίο της σχολικής τάξης και στοχεύει στη διεύρυνση δράσεων κατά την κοινή μαθησιακή διαδικασία, στην υποστήριξη διαδικασιών ανάπτυξης και στην κοινωνικοποίηση των παιδιών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στην εργασία τη διασάφηση του όρου ενταξιακή συνεργασία ακολουθεί η παρουσίαση της συστημικής προσέγγισης συνεργατικών σχέσεων των δασκάλων γενικής και ειδικής εκπαίδευσης. Αναφέρονται διαφορετικές μορφές οργάνωσης της συνεργασίας με έμφαση στη συνεργατική διδασκαλία στο ενταξιακό σχολείο (Team-Teaching, Zwei-Lehrer System). Περιγράφονται αναλυτικά προβλήματα, τα οποία επιβαρύνουν τη συνεργασία των δασκάλων των δύο ειδικοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία και τα οποία εμφανίζονται σε διαφορετικά επίπεδα των συνεργατικών σχέσεων, δηλαδή: στο οργανωτικό επίπεδο καθώς και στα επίπεδα του αντικειμένου, της σχέσης και της προσωπικότητας των δασκάλων. Παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα στη διεθνή και ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα σχετικά με τις στάσεις, τις αντιλήψεις και την ετοιμότητα των δασκάλων των δύο ειδικοτήτων να εργαστούν συνεργατικά και επισημαίνεται ο ρόλος της κατάρτισης των δασκάλων γενικής και ειδικής εκπαίδευσης για τη συνεργασία.

11.30 – 13.00

Προσκεκλημένο Εργαστήριο (Αμφιθέατρο II)

΄Παιδιατρική ανακουφιστική φροντίδα: η πρόκληση για μια ζωή με νόημα΄

Δανάη Παπαδάτου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συζητήτρια: Ζαΐρα Παπαληγούρα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

11.30 – 13.00

Θεματική Συνεδρία 14 (Αμφιθέατρο III)

Αποκλίσεις στην ανάπτυξη

Πρόεδρος: Σ. Καζή, Πάντειο Πανεπιστήμιο

O57

Η διαχρονική επίδραση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες στην επίδοσή τους στην αποκωδικοποίηση και την ορθογραφία

Φ. Αντωνίου, Ο. Σιράγα, Ε. Αντιάρτη, Κ. Καστέλλου, Α. Κατσίκη, Α. Γκατζώνης

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας διαχρονικής μελέτης ήταν η πρόβλεψη της επίδοσης των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ) στην αποκωδικοποίηση και την ορθογραφία μέσω της εκτίμησης μεταβλητών ψυχοκοινωνικής προσαρμογής σε διάστημα ενός έτους. Συμμετέχοντες ήταν 68 μαθητές με και χωρίς διάγνωση Μαθησιακών Δυσκολιών που φοιτούσαν στις τάξεις Ε΄-Στ΄ δημοτικού και Α΄-Γ΄ γυμνασίου. Οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούσαν στα τμήματα ένταξης του σχολείου τους, ενώ όλοι οι μαθητές αξιολογήθηκαν με σταθμισμένα τεστ επίδοσης αλλά και με ανιχνευτικά εργαλεία για την ύπαρξη ή μη μαθησιακών δυσκολιών τους πρώτους μήνες των δύο διαδοχικών ακαδημαϊκών ετών που πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Οι μαθητές που δεν είχαν διάγνωση από επίσημο διαγνωστικό φορέα, ορίστηκαν ως μαθητές με ΜΔ βάσει του κριτηρίου της απόκλισης (διαφορά μιας τυπικής απόκλισης μεταξύ του δείκτη νοημοσύνης και της επίδοσης την αποκωδικοποίηση και στην ορθογραφία). Επιπρόσθετα, όλοι οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν με σταθμισμένες και μη-κλίμακες αυτοαναφοράς για την εκτίμηση των κινήτρων τους (προσανατολισμός στο στόχο), της αντίληψής τους για το κλίμα της τάξης τους, την ύπαρξη προβλημάτων στη συμπεριφορά, τη σχολική, κοινωνική και συναισθηματική τους επάρκεια, την αυτοαντίληψη και αυτό-εκτίμηση τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο προσανατολισμός στο στόχο της επίτευξης, το κλίμα της τάξης και η αυτοαντίληψη αποτέλεσαν σημαντικούς προβλεπτικούς δείκτες της επίδοσης των μαθητών στην ανάγνωση και την ορθογραφία.

O58

Η οικογένεια και το σχολείο ως πλαίσια της ανάπτυξης των εφήβων με δυσλεξία

Π. Αποστόλου

Β΄ Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Δ.Υ.) Θεσσαλονίκης

Η συγκεκριμένη μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση της επίδρασης της οικογένειας και του σχολείου στην ανάπτυξη των εφήβων με δυσλεξία, με βάση τις αναφορές τόσο των ίδιων όσο και των μητέρων τους. Σύμφωνα με πολλούς ερευνητές, οι μαθητές με δυσλεξία, συχνά, παρουσιάζουν δυσκολίες στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Ωστόσο, η αλληλεπίδραση γονέα-παιδιού διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης και στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών (Δόικου, 2002, Φλουρής, 1989). Ως ερευνητική μέθοδος επιλέχθηκε η μελέτη περίπτωσης (case study) μαθητών με διάγνωση δυσλεξίας. Τα δεδομένα, τα οποία συγκεντρώθηκαν μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων με δεκαέξι αγόρια και τρία κορίτσια, ηλικίας 13-17 ετών, αναλύθηκαν με την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν πως οι γονείς των παιδιών με δυσλεξία επηρεάζονταν από τα προβλήματα των παιδιών τους, αισθάνονταν άγχος και ανησυχούσαν ιδιαίτερα για το μέλλον των παιδιών, ενώ ήταν ιδιαίτερα σημαντική η σχέση των μαθητών με δυσλεξία με τις μητέρες τους. Από την άλλη πλευρά, οι

εκπαιδευτικοί διαπιστώθηκε πως δεν ήταν ενημερωμένοι για τη δυσλεξία και δεν μπορούσαν να στηρίξουν επαρκώς τους μαθητές. Ωστόσο, η έρευνα κατέδειξε πως η συνεργασία οικογένειας-σχολείου, αν και ήταν σπάνια, μπορούσε να συμβάλει στην ορθότερη αντιμετώπιση της δυσλεξίας και να συντελέσει στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αποβούν χρήσιμα στους εμπλεκόμενους στο χώρο της εκπαίδευσης και της ψυχικής υγείας ως προς την ενημέρωση των μαθητών και των γονέων τους σχετικά με τις δυσκολίες που ενδέχεται να παρουσιάζουν οι πρώτοι.

059

Εφαρμογές της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας σε επίπεδο παρέμβασης σε Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)

Αικ. Μάσχα

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα παιδιά με αυτισμό για πολλά χρόνια αντιμετωπίζονταν ως ανίκανα προς εκπαίδευση. Το 1987 ο Ivar Lovaas έδειξε για πρώτη φορά πως τα παιδιά με αυτισμό μπορούσαν όχι μόνο να εκπαιδευτούν αλλά και να επιδείξουν σημαντική βελτίωση των γνωστικών τους δεξιοτήτων. Από τότε και για πολλά χρόνια δόθηκε έμφαση σε μία μορφή εκπαίδευσης διακριτών δοκιμών, όπου οι δεξιότητες που θα μάθαινε ένα παιδί τυπικής ανάπτυξης από το φυσικό περιβάλλον απομονώνονται και κατακερματίζονται σε επιμέρους τμήματα γνώσης και στην συνέχεια διδάσκονται σε περιβάλλοντα που καθόλου δεν προσομοιάζουν τα φυσικά πλαίσια ανάπτυξης και αλληλεπίδρασης ενός παιδιού με το καθημερινό του περιβάλλον. Παρόλο που αυτή η εντατική μορφή εκπαίδευσης έχει σημαντικά αποτελέσματα για πολλά παιδιά με τη συγκεκριμένη διαταραχή, συχνά οι συμπεριφορές που μαθαίνονται φαίνονται επίπλαστες ενώ παραμένουν σημαντικές δυσκολίες στο επίπεδο της αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας αυτών των παιδιών. Νέες μορφές παρέμβασης βασίζονται όλο και περισσότερο στην καθημερινή αλληλεπίδραση με το οικείο κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού και την χρήση των φυσικών ενισχυτών που υπάρχουν σε αυτή την αλληλεπίδραση, λαμβάνοντας υπόψη τις δυσκολίες που τα παιδιά με τη συγκεκριμένη διαταραχή αντιμετωπίζουν. Μπορούμε τελικά να ελπίζουμε σε ένα μοντέλο παρέμβασης που να βασίζεται στην γνώση της τυπικής ανάπτυξης ενός παιδιού και των δυσκολιών που τα παιδιά με ΔΑΦ αντιμετωπίζουν; Στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνει μία ανασκόπηση των νέων νατουραλιστικών μοντέλων παρέμβασης στον χώρο των ΔΑΦ και της αποτελεσματικότητάς τους βάσει ερευνητικών στοιχείων. Στόχος είναι να αποδειχθεί η σημασία των εφαρμογών της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας σε επίπεδο παρέμβασης των διαταραχών της ανάπτυξης.

060

Επίδραση γνωστικών παραμέτρων στην κοινωνική αντίληψη παιδιών με νοητική αναπηρία και σύνδρομο Down

Σ. Γκιαούρη, Α. Αλευριάδου, Χ. Γκιαούρης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η ικανότητα αντίληψης των προθέσεων, των αντιδράσεων και των συναισθημάτων του άλλου, καθώς και η κατανόηση των κοινωνικών καταστάσεων, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την επαρκή επεξεργασία των κοινωνικών πληροφοριών. Η έρευνα ανέδειξε ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία παρουσιάζουν δυσκολίες στην κοινωνική αντίληψη, στην ενεργή συμμετοχή στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Παρότι οι γνωστικοί περιορισμοί μπορούν να εξηγήσουν μερικώς αυτές τις διαφορές, τα παιδιά με νοητική αναπηρία παρουσιάζουν ποικιλία ως προς τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Το πιλοτικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται αποτελεί ένα λογισμικό ανίχνευσης δεξιοτήτων κοινωνικής αντίληψης για παιδιά με νοητική αναπηρία. Στην έρευνα συμμετείχαν 80 παιδιά. Τριάντα παιδιά αποτελούσαν την ομάδα της ελαφράς νοητικής αναπηρίας, είκοσι την ομάδα με σύνδρομο Down και τα υπόλοιπα τριάντα την ομάδα της τυπικής ανάπτυξης. Όλα τα παιδιά ήταν εξισωμένα επί τη βάση της συνολικής νοητικής τους ηλικίας, σύμφωνα με την κλίμακα νοημοσύνης WISC-III με μέσο όρο τα 6,8 έτη. Μια συστοιχία, αποτελούμενη από 40 βίντεο-ιστορίες κατασκευάστηκε μέσω της χρήσης σχεδιαστικών προγραμμάτων. Το πρόγραμμα προσπαθούσε: α) να ανιχνεύσει δυσκολίες ενδοπροσωπικής και διαπροσωπικής προσαρμογής, β) να αναδείξει τα ιδιαίτερα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά των παιδιών με διαφορετικές μορφές νοητικής αναπηρίας και γ) να

διερευνήσει την επίδραση των γνωστικών παραμέτρων και τον τρόπο που αλληλεπιδρούν, δυσκολεύοντας ή διευκολύνοντας την κοινωνική αντίληψη. Τα δεδομένα έδειξαν ότι υπάρχουν σημαντικές θετικές συσχετίσεις των επιδόσεων των συμμετεχόντων στα έργα με τις λεκτικές και πρακτικές κλίμακες του τεστ νοημοσύνης. Σημαντική ήταν και η συμβολή των παραπάνω γνωστικών παραμέτρων στις επιδόσεις των παιδιών, επιτρέποντας τον προσδιορισμό των παραγόντων που οδηγούν σε καλύτερη προσαρμογή.

O61

Πρόδρομα στοιχεία διαταραχών μάθησης σε ενήλικες κρατούμενους σε σωφρονιστικά καταστήματα, ηλικίας 20-45 ετών. Αναδρομική μελέτη

Β. Ζακοπούλου¹, Θ. Πάσχου¹, Π. Τζαβέλας²

¹Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου, ²Υπουργείο Δικαιοσύνης, Κατάστημα Κράτησης Ιωαννίνων

Εισαγωγή. Η διερεύνηση των συνοδών χαρακτηριστικών των διαταραχών μάθησης αναδεικνύει τη σημαντικότητα συνεκδήλωσής τους ως προς: i) την εκδήλωση προβλημάτων σε εξωτερικές (εκτελεστικές) συμπεριφορές, ii) την εκδήλωση προβλημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς, τα οποία προκαλούν συναισθηματικές διαταραχές και, iii) τη συνέχιση εκδήλωσης του συνόλου των προβλημάτων στην εφηβική και ενήλικη ζωή ως παραβατική, πλέον, συμπεριφορά. Υλικά και Μέθοδοι. Κύρια ερευνητική υπόθεση διερεύνησης: οι διαταραχές μάθησης κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία αποτελούν πρόδρομες ενδείξεις εκδήλωσης παραβατικών (ποινικών) συμπεριφορών κατά την ενήλικη ζωή. Μέθοδος έρευνας: μελέτη παρατήρησης (αναδρομική). Εφαρμογή δομημένης συνέντευξης με χορήγηση ερωτηματολογίου σε 117 ενήλικες (20-45 ετών), κρατούμενους στα σωφρονιστικά καταστήματα των πόλεων Ιωαννίνων, Κέρκυρας και Βόλου, ανεξαρτήτως μορφής ή βαθμού αδικήματος. Αποτελέσματα. Κατά τη στατιστική ανάλυση επιχειρήθηκε η ταξινόμηση παραγόντων: οικογενειακό περιβάλλον και σχέσεις, συνθήκες φοίτησης, ακαδημαϊκή επίδοση, αναπτυξιακές και ψυχοσυναισθηματικές διαταραχές κατά τη σχολική και εφηβική ηλικία ως προς τη συσχέτισή τους με την εκδήλωση αδικήματος. Ιδιαίτερα στατιστικά σημαντικός αναδείχθηκε ο ρόλος της ακαδημαϊκής επίδοσης και των συνθηκών φοίτησης ($p=,000$), του οικογενειακού περιβάλλοντος ($p=,000$), της εκδήλωσης προβλημάτων συμπεριφοράς κατά τη σχολική ($p=,000$) και την εφηβική ηλικία ($p=,000$), της εκδήλωσης ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών κατά την εφηβική ηλικία ($p=,000$). Συζήτηση. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε: i) υψηλή στατιστική σημαντικότητα συνεκδήλωσης ενός συνόλου παραγόντων (διαδικασία φοίτησης, οικογενειακό περιβάλλον, διαταραχές ατόμου), στο profile ατόμων με παραβατική συμπεριφορά (πραγματοποίηση αδικήματος), ii) υψηλή στατιστική σημαντικότητα αλληλεπίδρασης των επιμέρους παραμέτρων μεταξύ τους, προκειμένου να μελετηθεί η δυναμική τους στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς και iii) υψηλό βαθμό επιρροής των παραπάνω παραγόντων στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς.

13.00 – 14.00

Ολομέλεια - Λήξη Συνεδρίου (Αμφιθέατρα II & III)

ΧΟΡΗΓΟΙ

εκδόσεις παραγωγή
από το 1929

Eurobank EFG

ιδιάδραση

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ παιδεία

ΧΑΡΤΙΚΑ
ΕΙΔΗ ΔΩΡΩΝ
& ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ
ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ Η/Υ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ